

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro klasickou archeologii

Diplomová práce

Miloš Roháček

Metalurgie podél východoegejského a západoanatolského rozhraní ve 2. tisíciletí př. n. l.

Metallurgy along the East Aegean-West Anatolian Interface in the Second
Millennium B.C

Praha 2015

Vedoucí práce: doc. PhDr. Peter Pavúk, PhD.

Poděkování: Děkuji svému vedoucímu doc. PhDr. Peterovi Pavúkovi, PhD. za cenné rady, pomoc, ochotu a vstřícnost při konzultacích mé diplomové práce. Dále děkuji Kristýně Šilhavé za oddanou pomoc při vytváření katalogu, tabulek a její neochvějnou podporu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 23. srpna 2015

.....
Miloš Roháček

Klíčová slova (česky)

Západoanatolské a východoegejské rozhraní, 2. tisíciletí př. n. l., doba bronzová, metalurgie, meč, kopí, nůž, břitva, jehlice, šíp, spona.

Klíčová slova (anglicky):

The East Aegean-West Anatolian interface, 2nd Millenium BC, bronze age, metallurgy, sword, spear, knife, razor, pin, arrow, fibulae.

Abstrakt (česky):

Cílem této diplomové práce je určení, zda region východoegejského a západoanatolského rozhraní ve 2. tisíciletí př. n. l. neprodukoval vlastní metalurgický materiál odlišný od egejské oblasti a východního Středomoří. Metodami k určení závěru jsou posbírání, katalogizování a rozbor bronzových předmětů z tohoto regionu. Celkově došlo k poznání 217 předmětů. Mnohé jako meče, kopí a břitvy skutečně vykazují trochu odlišnou produkci na základě přijímaní a míchání vlivů egejských, východních, ale i evropských. Charakteristika kovů je zároveň odlišná v dolní části rozhraní s více minojsko-mykénským vlivem a v horním rozhraní navazujícím spíše na východní prvky.

Abstract (in English):

This thesis aims at collecting, cataloguing and analysing bronze objects from the area of the East Aegean-West Anatolian Interface in the second millennium B.C. Based on closer typological assessment and comparanda, the question of eventual local specific production along the Interface, different from the Aegea or Eastern Mediterranean, is being investigated here. From up to 217 collected items, indeed many types of bronzes, especially swords, razors and spearheads indeed show a set of specific features. Also, the characteristic of bronze metals differs in Lower Interface with stronger minoan-mycenaen influence from items in Upper Interface which seems to be following more anatolian features.

OBSAH

1. Předmluva	9
2. Úvod	10
3. Vývoj metalurgie na rozhraní	12
3.1 Západní Anatolie	12
3.2 Severovýchodní a jihovýchodní egejská oblast	15
3.3 Metalurgie a Blízký Východ	18
4. Východoegejské a západoanatolské rozhraní	22
5. Popis a rozbor předmětů	26
5.1 Meče	26
5.1.1 Typ B	27
5.1.2 Typ C	28
5.1.3 Typ D	31
5.1.4 Typ E	33
5.1.5 Typ F	34
5.1.6 Typ G	35
5.1.7 Typ H	36
5.1.8 Naue II	38
5.1.9 Typ Ugarit	39
5.1.10 Nejisté	40
5.2 Kopí	42
5.2.1 Typ IV	42
5.2.2 Typová řada C	43
5.2.3 Typ V	44
5.2.4 Typ VI	45
5.2.5 Typ VII	45
5.2.6 Typová řada E	46
5.2.7 Kopí různých forem	46
5.2.8 Středně a pozdně minojský typ s násadou	49
5.2.9 Nejisté	49
5.3 Břítvy	51
5.3.1 Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta IIIe1	51
5.3.2 Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta IIIe2	52

5.3.3 Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta IIIf1	52
5.3.4 Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta IIIf2	52
5.3.5 Jednobřítá typ I, varianta Ib, subvarianta Ib1	53
5.3.6 Jednobřítá typ I, varianta Ic	53
5.3.7 Jednobřítá typ II	53
5.3.8 Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa2	54
5.3.9 Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3	54
5.3.10 Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb1	55
5.3.11 Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb4	55
5.3.12 Jednobřítá typ II, varianta IIc	56
5.3.13 Jednobřítá typ III, varianta IIIa	56
5.3.14 Jednobřítá typ III, varianta IIIb	56
5.3.15 Jednobřítá typ IV, varianta IVb	57
5.4 Dýky	59
5.5 Nože	61
5.5.1 Třída Ia	61
5.5.2 Třída Ib	63
5.5.3 Třída 2	64
5.5.4 Skupina Siana	65
5.5.5 Nejisté	66
5.6 Šípy	67
5.6.1 Třída 2a	67
5.6.2 Třída 2c	68
5.6.3 Třída 2d	69
5.6.4 Třída 2e	69
5.6.5 Třída 2f	70
5.6.6 Nejisté	71
5.7 Sekery	72
5.7.1. Sekera typ I	72
5.7.2. Sekera typ 2	73
5.7.3. Sekery s jedním nebo dvojitým ostřím	73
5.8 Jehlice	74
5.9. Spony	76

5.9.1 Smyčcová spona typ Ia	76
5.9.2 Smyčcová spona typ Ic	77
5.9.3 Smyčcová spona typ Ie	77
5.10 Smíšené	78
6. Souhrn s distribuce předmětů	79
6.1 Distribuce v MM–LBA 1	79
6.2 Distribuce v LBA 2	82
6.3 Distribuce v LBA 3	87
7. Závěr	89

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	91
SEZNAM ZKRATEK	99
SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	99
SEZNAM MAP	107

KATALOG

TABULKY

MAPY

1. Předmluva

K tématu přivedla autora této práce skutečnost, že v posledních letech se mezi badateli začíná rozmáhat nové povědomí o území východoegejských ostrovů a přilehlého západoanatolské pobřeží, tvořící ve 2. tisíciletí př. n. l. specifickou kulturní entitu, která přijímá vlivy z okolních oblastí, ale přesto stojí samostatně mimo egejskou oblast a území Anatolie. Na řecké straně se jedná o východní ostrovy, z nichž nejlépe prozkoumány jsou Dodekanésy, Samos, Chios, Psara, Lesbos a Lemnos. Na tureckém pobřeží jsou to lokality Bodrum, Müsgebi, Degirmentepe (Milétos), Kolophón, Izmir, Panaztepe, Pergamon a Trója s Besik-Tepe. Většina dosavadních výzkumů byla soustředěna na rozbor keramiky, sídlištní architekturu a pohřební zvyklosti. Z hlediska kovů a metalurgie je oblast stále „*terra incognita*“. Tato práce si klade za cíl posbírání a katalogizování publikovaných kovových předmětů z prozkoumaných lokalit na území západoanatolského a východoegejského rozhraní (dále jen rozhraní), které jsou dále porovnány z hlediska typologie se stejnými typy nálezů v sousedních oblastech. Cílem tohoto snažení je určení, zdali i výroba kovů na rozhraní se může odlišovat od ostatních oblastí a tvořit tak vlastní výrobní provincii.

Autor se soustředí zejména na produkty „*vyšší metalurgie*“ jako meče, kopí, nože, břitvy a šípky a další typologicky citlivější prvky. Menší pozornost je věnována předmětům denní potřeby jako nástroje, jehlice a spony, které se zároveň na rozhraní vyskytují spíše sporadicky. Základním kamenem je práce s publikační sérií *Prähistorische Bronzefunde*, v drtivé většině shrnující většinu poznaných předmětů. Autor se převážně řídí i typologií zde uvedenou (pro použitou typologii viz katalog sloupec typ). Pro další posbírání kovů sloužily primární a sekundární nálezové publikace z vybraných lokalit.

Předměty jsou rozebrány a popsány v kapitolách, kde se uvádí jejich vzhled, datování, rozbor, možný původ a známé paralely. Katalog zahrnuje celkem 217 předmětů. Dále jsou ve finálních kapitolách podrobeny detailněji další analýze z hlediska distribuce nejen po území rozhraní a z toho vyvozovány patřičné závěry. Součástí diplomové práce je i katalog předmětů a ilustrační tabulky. Závěrem jsou uvedeny mapy s lokalitami výskytu, kde menší bod znamená jeden předmět a větší předměty dva a více.

2. Úvod

Otázkou metalurgie 2. tisíciletí př. n. l. v této oblasti se v současné době překvapivě nikdo systematicky nezabývá. Pozornost se vážala vždy na počátky metalurgie v oblasti západní pevninské Anatólie, 3. tisíciletí př. n. l. a minojsko-mykénský svět egejské oblasti. Východoegejské a západoanatólské rozhraní naproti tomu stojí mezi mykénskými a krétskými centry na jedné straně a západní pevninskou Anatólií na druhé, stejně jako chetitskou centrální Anatólií dále na východě. Dle poznatků z nálezů keramiky, sídlišť a pohřebišť může vše nasvědčovat tomu, že i metalurgická produkce může být lokálního původu a bude představovat vlastní svérázný styl na pomezí mezi vlivem z východu (Anatólie, Kypr a Levanta) a egejskou oblastí. Jedním z prvků nasvědčujících bohatou a nezávislou metalurgickou produkcí je stav poznání kovovýroby v pevninské západní Anatólii v rané době bronzové¹ (třetí tisíciletí př. n. l.), která tímto vykazuje množství nálezů vlastní provenience a tvořící zajímavou národu v typologické produkci. V této oblasti zejména lokalita Beycesultan nabádá k domněnce, že mohla být tehdejší velkým centrem kovovýroby.² Zároveň je dobře prozkoumaným prvkem krétská a kykládská metalurgie v téže době.³

Vycházejí z poznatků rané doby bronzové, dá se předpokládat rozkvět a větší rozmanitost kovových nálezů v této době. Pro EBA byly prováděny i chemické analýzy kovů⁴, které bezpečně určují složení a původ použitých nerostů. Netřeba připomínat, že pro druhé tisíciletí z území rozhraní takové pokusy chybí. Druhé tisíciletí př. n. l. bylo svědkem mnohých změn – minojského vlivu v jižní Egeidě, jako i o něco pozdější a mnohem výraznější vliv mykénský, vznik, rozvoj a úpadek chetitské říše, možný nájezd mořských národu a v konečném důsledku i kolaps v egejském a maloasijském světě. Paralelní změnu ve způsobu vedení války⁵ a výroby bronzových zbraní možno také vnímat jako reakci na tuto událost. Kromě kulturních celků na základně sídlišť, pohřebišť a keramické produkce může

¹ Mehofer 2014.

² Efe – Fidan 2006.

³ Branigan 1974.

⁴ Pernicka 1987; Pernicka et al. 1990; Mehofer 2014.

⁵ Drews 1993.

metalurgie i osvětlit otázky ohledně státních či federativních uskupení v západní Anatolii jak nám uvádějí chetitské písemné prameny o oblastech zvaným Aššuwa, Arzawa či Achijjawa.⁶

⁶ Cline 1996.

3. Vývoj metalurgie na rozhraní

3.1 Západní Anatolie

Najít přímý důkaz výroby kovů v západní Anatolii před rokem 4500 př. n. l. je stále obtížné.⁷ Nálezy ze západní Anatolie jsou spíše ojedinělé a vykazují rozdílnou datovatelnost s velkým rozptylem a mnoha mezerami v kontinuálním vývoji, může tomu být však pouze jen současným stavem poznání.⁸ Severní část západu je bohatá na ložiska stříbra, mědi a částečně i cínu, ovšem existují i názory, že se cín dovážel až z Afghánistánu.⁹

Do poloviny 3. tisíciletí př. n. l. je známo málo dokladů metalurgie a kovů, většina poznatků pochází z pozdně chalkolitického období, na jehož konci začíná progres ve výrobě a plynule přechází v EB I. Na lokalitě Hacilar je dosud nejstarší nález keramiky s pozůstatkem mědi, datovaná je až do 6000 př. n. l.¹⁰ V centrální a východní Anatolii jsou již doklady metalurgie před rokem 5000 př. n. l. V západní Anatolii je několik možných lokalit s kovovými nálezy datovanými před polovinou 4. tisíciletí př. n. l., jako lokalita Orman Fidanlıđı z pozdního 5. tisíciletí př. n. l.¹¹ Na Chiu byl nalezen kovový kroužek.¹² Z Ilıpinaru pochází nálezy chalkolitických zbraní, stejně tak z lokality Barçın Höyük, kde byla nalezena plochá sekera, datovaná přibližně do 3800 př. n. l. V Beycesultanu se objevují kovy přibližně od poloviny 4. tisíciletí př. n. l..¹³ Z dalších lokalit s kovovými nálezy, které jsou datovány do 4. tisíciletí př. n. l., je možno uvést ještě Bağbaşı, Bakla Tepe, Liman Tepe, Çukuriçi Höyük a Yeşiltepe.¹⁴ Současné poznatky dokládají, že kromě mědi či arsenového bronzu, bylo běžné i stříbro, zlato a olovo ve 4. a začátku 3 tisíciletí př. n. l. v Anatolii, na Kavkazu a na Balkáně.¹⁵

Z hlediska Balkánu jsou ze 4. tisíciletí př. n. l. i doklady spojení mezi ním a západní Anatolií ve formě kovových tzv. kroužkových idolů, které z Balkánu pochází. Lokalita Ege

⁷ Chernykh 2011, 156.

⁸ Efe – Fidan 2006, 19; Mehofer 2014, 478.

⁹ Efe – Fidan 2006, 15–18.

¹⁰ Yalçın 2000, 19.

¹¹ Mehofer 2014, 468.

¹² Hood 1982, 661, obr. 295.

¹³ Mehofer 2014, 470.

¹⁴ Mehofer 2014, 471.

¹⁵ Zimmermann 2006, 191.

Gübre, datovaná v rozsahu 4000–3600 př. n. l., svými idoly odkazuje na přímé paralely na Balkánu. Kroužkové idoly se vyskytovaly kromě Balkánu i v Řecku, kolem jižního pobřeží Černého moře a na západním pobřeží Anatólie.¹⁶ Většina exemplářů bohužel postrádá nálezový kontext. V jižním Řecku tyto idoly například byly vyrobeny ze stříbra, což dokládá ranou metalurgii stříbra v tomto regionu, existují i produkty z kamene, hlíny a kostí.¹⁷ Nálezy ze západní Anatólie jsou obecně datovány po roce 3000 př. n. l., kdežto u balkánských exemplářů se předpokládá, že jejich produkce skončila kolem roku 3500 př. n. l.¹⁸ Mohly ale existovat již mnohem dříve před rokem 4000 př. n. l. jako vlastní výrobky západní Anatólie, která byla jednou z oblastí, kde se vyráběly a užívaly a tato kontinuita byla zachována. Dle analýzy předmětů z lokalit západní Anatólie se zdá, že šlo o místní výrobky a zdroj kovu mohl být někde v západní Anatólii. Spojení metalurgie Balkánu, Egeidy a Anatólie má jistě dlouhou tradici v historii.¹⁹

Teprve od začátku 3. tisíciletí př. n. l. se zvyšuje interakce mezi Anatólií a Evropou. Tzachili definuje vznik metalurgie v egejské oblasti na základě šíření znalosti zpracování kovů po mnohem širším regionu.²⁰ Se začátkem EBA se objevují speciální slitiny stříbra a mědi, nebo skutečného bronzu – slitiny mědi a cínu. Bohužel stále chybí lokalita s kontinuální stratigrafií.²¹ Nálezy ze západní Anatólie představují zejména předměty denní potřeby – jehly, jehlice, ploché sekery a dlátka. Z lokalit se nabízí Beycesultan, který mohl již v EB I hrát významnou roli v metalurgii, na základě keramických tvarů, které mohly imitovat kovové tvary. Západní Anatólie v této době ovšem nedosahovala úrovně, která byla na východě Anatólie, v Mezopotámii a Palestině.²² Lokalita Çukuriçi Höyük blízko západního pobřeží Anatólie dokládá pokročilou metalurgii s nálezy slitin mědi a arsenu již v EBA I.²³ Znalost této technologie byla součástí rozsáhlejší komunikační a obchodní sítě ze začátku 3. tisíciletí př. n. l., proudící od Blízkého Východu přes Anatólii a Egeidu, a skrze kterou byly šířeny techniky výroby kovových předmětů. Tento systém se musel vyvinout na konci pozdně chalkolitického období, soudě na základě poznatků v Çukuriçi Höyük. 4 tisíciletí př. n. l. je

¹⁶ Hansen 2007, 282–287.

¹⁷ Mehofer 2014, 471.

¹⁸ Zimmermann 2007.

¹⁹ Mehofer 2014, 472, 476.

²⁰ Tzachili 2008, 32.

²¹ Alram-Stern 1996, 181.; Mehofer 2014, 478.

²² Efe – Fidan 2006, 27.

²³ Horejs et al. 2010, 10.

považováno za přechodné období s velkými sociálními a ekonomickými změnami.²⁴ Na konci 4. a na začátku 3. tisíciletí př. n. l. přicházejí významné změny v metalurgii i v Řecku. Kromě Çukuriçi Höyük je známo několik dalších lokalit v Anadolii s kovovou výrobou jako Arslantepe, Çamlıbel Tarlası, Murgul and Norşuntepe, nejlepší nálezy ovšem pocházejí z ní. Bylo zde nalezeno mnoho kovů jako jehlice, dláta, dýky, sekerky a šípy, buď hotové či polohotové, popřípadě úplně v surovém nezpracovaném stavu, kromě toho byly nalezeny i tyglíky a odlévací formy. Dosvědčuje to, že kov byl nejenom produkován pro místní potřeby, ale i pro obchod. Kromě mědi bylo nalezeno i olovo a další kovy.²⁵ Dlátka a různé typy zbraní ukazují na výrobní specializaci v této oblasti a na složitě stratifikovanou společnost v EBA 1.²⁶ Bylo nalezeno skoro třicet kusů jehlic nejrůznějších typů. Některé jsou unikátní, ale většina byla podobná těm z pobřeží západní Anadolie, stejně jako z Poliochni a Thermi.²⁷ Sven Hanse, na základě nálezů arsenového bronzu a slitiny mědi a stříbra dokládá, že tato lokalita byla součástí rozsáhlé obchodní sítě, rozpínající se od Balkánu po Mezopotámii na začátku 3. tisíciletí př. n. l.²⁸

Od druhé poloviny 3. tisíciletí př. n. l. nastává větší rozmach ve výrobě kovových předmětů díky dálkovým spojmům a rozvoji státních útvarů a urbanizace.²⁹ Tato fáze, EB II, je již lépe probádána. Rozvoj urbanismu v západní Anadolii a nálezy luxusního zboží jsou nadále spojovány s připojením lokalit na dálkové komunikační cesty, a konkrétně tato oblast mohla sloužit jako hlavní spojník mezi Egeidou a východem. Objevují se předměty jako jehlice s knoflíkovitou hlavičkou, olověné lahve, půlměsíkové sekerky, stejně jako sekery s odlitou násadou a bulavy ve tvaru houbového klobouku, které jsou nejspíš původem z centrální Anadolie.³⁰ V EB II jsou také hojně rozšířené kovové háčky, dlátka, nože, břitvy, jehly a jehlice po celé oblasti. Je zde podobná typologie a jistá homogenita je i v keramice a antropomorfních figurkách.³¹ Mnoho typů zbraní jako dýky, sekery, bulavy a hroty kopí, na příkladu exemplářů z lokality Sariket, vypovídají o značném vlivu z centrální Anadolie a severní Sýrie. Co se týče variací nových typů předmětů, určitá koiné se rozprostírá

²⁴ Hansen 2009, 29–30.

²⁵ Mehofer 2014, 463–465.

²⁶ Müller-Karpe 1994, 165.

²⁷ Mehofer 2014, 465.

²⁸ Born – Hansen 2001, 52.

²⁹ Efe – Fidan 2006, 20.

³⁰ Efe – Fidan 2006, 27.

³¹ Korfmann 1979, 187.

po rozsáhlém geografickém regionu od Iránu a Mezopotámie po Egeidu, bezpochyby díky intenzivnímu obchodu.³² Např. knoflíkovité jehlice pocházejí ze Sýrie a Palestiny, v Kilikii jsou od EB II, odkud se dostaly do západní pevninské Anatólie. V EB II se objevují také v Tróji a na severních ostrovech.³³ Toto období je rovněž typické velkým množstvím šperků. Ve druhé polovině 3. tisíciletí př. n. l. se objevuje typ kopí s otvory a trnem. V EB II metalurgie a práce s kovy zaznamenává skutečný rozmach a masivní produkci, přesto stále chybí skutečný objev výrobního areálu v pevninské západní Anatólii. Rovněž v této době se již rozšiřuje skutečný bronz ze slitiny mědi a cínu, tato znalost přišla po obchodních stezkách z Blízkého Východu. Od EB III jsou známy v Anatólii ploché sekerky, kovové kolíky a šídla, zejména na lokalitách Beycesultan a Küllüoba. V druhé polovině EBA se metalurgie progresivně rozvíjela na Blízkém východě, čímž ovlivnila západní Anatólii. Mnoho nových výrobních technik, hlavně ve šperkařství, se objevuje v Tróji i Mezopotámii, například pokladu z Tróje Ilg a Alaca Hoyuk.³⁴

Závěrem je třeba konstatovat, že metalurgie před dobou bronzovou v západní Anatólii vypovídá o uniformním charakteru i shodném inventáři nálezů, jak typologicky, tak stylisticky. Jehlice s knoflíkovitou hlavičkou byly nejspíše produkovány místně, protože většina nevypadá na přesné kopie těch ze Sýrie. Keramika i figurální plastika je vyrobena ve vlastním duchu nezávisle na okolních oblastech. Snad se tedy dá hovořit o samostatné metalurgické škole v západní Anatólii, stejně jako je v centrální Anatólii, na pobřeží Černého moře, v severní Egeidě, jižní Egeidě a Krétě. Zdá se, že kořeny metalurgie v západní Anatólii by mohly být kolem kulturní zóny Beycesultan v EB I. Budoucí výzkumy snad vnesou do této problematiky více poznání.³⁵

3.2 Severovýchodní a jihovýchodní egejská oblast

Východní egejské ostrovy a přilehlé pobřeží západní Anatólie vykazují dobrou kontinuální stratigrafickou kontinuitu v rané době bronzové 3200–2000 př. n. l.. Mezi prozkoumané lokality patří Trója, Poliochni na Lemnu, Thermi na Lesbu, Emporio na Chiu, Heranion na Samu, ostrov Skyros, Trója, Liman Tepe, Kala Tepe, Iáson, Mikro Vouni na Samothráce,

³² Efe – Fidan 2006, 21–22.

³³ Egeli 1989.

³⁴ Efe – Fidan 2006, 25–26.

³⁵ Efe – Fidan 2006, 28.

ostrovy Chios, Kós a Rhodos, Milétoš a Didyma.³⁶ V EBA nálezy na severních a východních egejských ostrovech a na pobřeží západní Anatólie vykazují poznatky o kulturní jednotnosti v politických, sociálních a ekonomických sférách na obou stranách. Vše směřuje ke konstatování o specifické kulturní jednotě rozhraní již od EB I.³⁷ Ernst Pernicka, který prováděl chemické analýzy kovových předmětů z egejské oblasti, potvrdil, že jen v první fázi EBA 85% veškerých kovových nálezů pochází ze severovýchodní Egeidy.³⁸ Oblast severozápadního Turecka kolem Tróje byla velmi bohatá na ložiska mědi, a stejně tak celé severní Řecko s Balkánem.³⁹ Branigan označil severovýchodní Egeidu jako jedno z center tehdejší výroby.⁴⁰ Pernicka odlišuje celkem oblasti tři, západní Anatólie s ostrovy a Thrákií, severní Egeidu s Thesálií a jižní Řecko a Kyklády.⁴¹ V rané a poté i střední době bronzové charakterizuje Tzachili celou situaci metalurgie jako svobodný systém, kdy metalurgie byla po celé Egeidě praktikována v malé míře a na širokém území, všude byly vyráběny a opravovány nástroje a zbraně. Výroba nebyla centrálně organizovaná. Rozšíření probíhalo za role řemeslníků, nejspíše sdružovaných do cechů, kteří byli nezávislí na administrativních centrech, přestože jak podotýká, mohli jimi být regulováni pomocí daní.⁴²

V EB II jen některá centra z této oblasti upadla. Lokality jako Trója, Mikro Vouni, Koukonisii, Liman Tepe a Milétoš pokračují dále a prožívají významný rozvoj, zejména díky jejich umístění na rozsáhlé obchodní a komunikační síti.⁴³ Doba EB II–III A je považována za změnu ve vývoji a za vrchol rozkvětu ve východní Egeidě, ve formě přijímání nových technologií ve výrobě bronzu místní elitou a také nových kulturních a společenských zvyků. Politické změny v EB III B nevedly východní Egeidu a západní Anatólii do kulturní propasti, ale spíše do uzavření vůči ostatním okolním oblastem.⁴⁴ Chybí z té doby importy a keramika pokračuje v tvarech v místní tradici.⁴⁵ Nakou pojednává o EB II, že kov nebyl nejdůležitějším, ale jedním z mnoha faktorů společenského rozvoje, kromě kovu a technologií

³⁶ Kouka 2002, 299–300.

³⁷ Kouka 2013, 569, 576.

³⁸ Pernicka 1987, 614.

³⁹ Pernicka 1987, 620, obr. 20.

⁴⁰ Branigan 1974.

⁴¹ Pernicka 1987, 646.

⁴² Tzachili 2008, 25–26.

⁴³ Efe 2007, 61.

⁴⁴ Sahoglu 2005, 354–355.

⁴⁵ Kouka 2013, 578.

se šířily i nové zvyky v sociálních a kulturních sférách, jako například konzumace a odívání. Definuje severoegejskou metalurgii jako odlišnou od jihu či Kyklád. Tato oblast měla jiný přístup ke zdrojům, v technologickém aspektu výroby a zároveň navazovala na vlastní předchozí vývoj. Dle výzkumů v oné oblasti výsledky svědčí o mnoha odlišných technologických vlivech a vysokém stupni vzájemné výměny předmětů luxusní provenience. Jeho argumenty směřují k výsledku, že od počátku EBA tyto lokality na rozhraní byly důležitými centry a dosáhly svého vrcholu na konci EBA. Jedním takovým místem je Poliochni, jehož kovové nálezy z té doby vykazují silné balkánské vlivy, například pro Egeidu ojedinělý typ sekery s násadou (z vrstvy červená), jejíž paralely jsou v Bulharsku a Rumunsku a v Anatolii ne, ke které na stejné lokalitě byla nalezena i forma na odlévání. V EB II se vyrábí na Poliochni více kovů než na kykladských ostrovech.⁴⁶

Jejich vzestup byl uskutečněn faktem, že se staly součástí rozsáhlé sítě námořních a pozemních spojujících komunikací, na kterých docházelo kromě čilého obchodu i k výměně technologií, importů luxusních výrobků a k rozvoji nových keramických technologií. Troja II, Liman Tepe V⁴⁷, Poliochni – vrstva zelená a žlutá, Thermi IV–V a další místa se rozrostla a byla opevněna.⁴⁸ Rozborem kovů v Thermi a Poliochni se zabývaly intenzivně například Pernicka a Begemann a konstatovaly, že na konci 3 tisíciletí se objevuje cínový bronz a z hlediska materiálu byla tato místa navázána na Tróju II.⁴⁹ Tyto lokality se staly centry svých oblastí s administrativními zázemími, výrobními specializacemi, společenskou hierarchií a symbolismem. Nedosahovaly však takové úrovně jako centra v Mezopotámii a v Levantě. Vzájemné působení dosáhlo vrcholu v EB II, která je v keramice v centrální a západní Egeidě označována jako skupina Lefkandi I, je datovaná do EB II–EB IIIA–B, v Anatolii od pozdní EB II–III A.⁵⁰ Vyznačuje se centrálními politickými, ekonomickými a náboženskými budovami, organizovanými hřbitovy s pohřby v pithosech, novými keramickými technologiemi a typy (rozšířilo se picí náčiní), specializovanou výrobou bronzu a zintenzivněním námořní dopravy. Přes tato centra ve východní Egeidě jako Trója, Poliochni, Liman Tepe a Bakla Tepe, proudily na Kyklády a do pevninského Řecka slitiny mědi a cínu. V EB IIIB Trója, Liman Tepe a Bakla Tepe upadla, velká obchodní anatolská síť se udržela jen v centrální Anatolii. Ve východní Egeidě a západní Anatolii nálezy nevykazují

⁴⁶ Nakou 1997, 634–635, 638.

⁴⁷ Erkanal et al. 2008.

⁴⁸ Kouka 2013, 570.

⁴⁹ Pernicka et al. 1990.

⁵⁰ Kouka 2013, 570.

chronologické mezery v přechodu mezi EBA a MBA, spíše je zatím známo málo lokalit ze střední doby bronzové. Možná došlo v té době ke změně obyvatelstva, centra se změnila či přesunula. Je třeba mít na paměti, že sídliště jednala nezávisle jako samostatná kulturní entita, přestože měla kontakt s okolními oblastmi.⁵¹

Z hlediska úpadku některých center na konci 3. tisíciletí př. n. l. je třeba poukázat na zajímavý fenomén vyskytující se v egejské oblasti. Nálezy hromadných depotů kovových nádob a šperků v pozdní EBA II, ze stejného období pochází i slavný Schliemannův poklad z vrstvy Tróje IIg. Nálezy v podobném duchu byly uskutečněny i v Poliochni ve vrstvě žlutá a v lokalitě Eskiypar v Turecku, kde šperky a nádoby byly uloženy pod podlahou pod destrukční vrstvou a přepokládá se, že byly ukryty záměrně z důvodu ochrany a pocitu ohrožení.⁵² Nakou se domnívá, že je třeba k těmto nálezům z konce 3. tisíciletí př. n. l. přistupovat s vědomím tohoto důvodu jejich uložení a nepovažovat jejich nálezy za rozkvět výroby a zlepšení životních standardů místního obyvatelstva.⁵³ Zároveň usuzuje, že šlo o předměty, které již před deponováním byly nějakou dobu v oběhu. Dokládá tím také, že ona obchodní rozsáhlá síť s kovy musela existovat již dlouho před koncem 3. tisíciletí př. n. l., někdy už kolem roku 2600 př. n. l., což ukazuje na podobných typech ve špercích z Troje I, Tarsu a Uru. Jejich rozptyl byl od Mezopotámie po Kavkaz a na Krétu.⁵⁴

3.3 Blízký Východ a jeho vliv na metalurgii

Z hlediska interakce ve Středomoří nelze opomenout hlavní kolébkou metalurgie Blízký Východ, jehož působením byla vytvářena finální podoba metalurgie i v okolních oblastech. Důležitým faktorem při šíření orientálních typů je skutečnost, že většina používané mědi byla nejen pro egejskou oblast dovážena z Kypru. Distribuce je předpokládána založením na vytváření různých cest a spolupráce mezi různými centry, přes které měď cirkulovala. Tak to platí až do konce doby bronzové.⁵⁵

Gernez definuje od konce 4. do začátku 2 tisíciletí př. n. l. několik oblastí, mezi kterými probíhala výměna kovů. Tuto skutečnost sleduje na distribuci typů kopí, dýk, seker a

⁵¹ Kouka 2013, 577.

⁵² Nakou 1997, 635.

⁵³ Nakou 1997, 636; Nakou 2007.

⁵⁴ Nakou 1997, 637.

⁵⁵ Tzachili 2008, 27.

dalších zbraní. První je oblast Mezopotámie a západního Íránu, druhá jsou Anatolie a Zakavkazsko a poslední Levanta. Anatolie byla z hlediska interakce důležitá, ale Levanta hrála podstatně větší roli. Během období 3300–1500 př. n. l. většina typů zbraní pocházela z Levanty.⁵⁶ Na příkladu dýk už ve 4. tisíciletí př. n. l. jsou nalézány podobnosti mezi egyptskou a levantskou dýkou. Egypt své zbraně ale pouze adaptoval pod blízkovýchodním vlivem.⁵⁷ Z Mezopotámie a Sýrie pocházejí typy půlměsícových seker z období 2900–2700 př. n. l. a v polovině tisíciletí se rozšiřují i v Anadolii, Íránu a Levantě, odkud se dostaly i do Egypta.⁵⁸

Na Kypru od 2500 př. n. l. jsou hlavními zbraněmi krátké nýťované dýky a dlouhá kopí s trnem⁵⁹, jejichž původ se však hledá v Anadolii, na příkladu kopí z Iziktepe datovaného do 2700 př. n. l. Kyperská kopí sice imitují anatolské vzory, ale jejich provedení odkazuje na některé levantinské techniky. Dýky většinou svými proporcemi a vzezřením připomínají nálezy z Anatolie, těch s levantskými kořeny je méně, jejich trn je zakulacený nebo trojúhelníkovitý a jsou typické pro EBA v severní Levantě. Kyperské zbraně vznikají pod anatolským a levantským vlivem a vyvinuly se během posledních století ve 3. tisíciletí př. n. l.⁶⁰ Dýky či oštěpy s otvory z EB II, proudily od Levanty na sever a na východ, primárně do východního Středomoří. Systém trnu je technická inovace a v Egeidě měla svoje modifikace. Jsou nazývány kykládsko/anatolské typy. Jejich rozsah poukazuje na sofistikovanou výměnu technologií a znalostí mezi Blízkým Východem, Anadolii a jižní a východní Egeidou. Na Kykládách jsou například podobné formy jako v západní Anadolii. Zároveň se jedná už o cínový bronz, který je dále rozšířen všude od Levanty po Egeidu a dál na západ. Nakou spojuje rozšíření tohoto typu kopí či dýky s rozšířením znalosti cínu. Podle rozborů usuzuje, že cín vstoupil do Egeidy už ve slitině a nemusel to být nutně již hotový produkt. Cín je ovšem poměrně vzácný, zdroje existovaly na severu západní Anatolie a na jihu Turecka. Další ložiska byla až u Jaderského moře, v severní Itálii a v Čechách.⁶¹ Autor soudí, že důležitost cínu tkvěla spíše v jeho nedostatku, než v jeho technologické inovaci. Spojení Blízkého východu a Egeidy hodnotí ne jako volný obchod mezi sobě rpnými rovnými, ale v aspektu

⁵⁶ Gernez 2011, 327.

⁵⁷ Gernez 2011, 329.

⁵⁸ Gernez 2011, 329–330.

⁵⁹ Balthazar 1993.

⁶⁰ Gernez 2011, 331–332.

⁶¹ Nakou 1997, 638–639.

budování vztahů a zajišťování svých zájmů městskými státy s okolním územím na základě teorie světových systémů, kde městské státy v Mezopotámii tvořily hlavní jádro v EBA, jejichž ekonomika byla zásobována materiály z periferijních oblastí, jako je Anatolie a Irán. Egeida a Evropa stály na okraji těchto vztahů.⁶² Dle analýz je doloženo, že ze střední Evropy už v EBA byl do Egeidy a na Blízký Východ dovážen cín a měď. Dle tradice kovy z Evropy putovaly po Dunaji a poté do Tróje. Tato cesta mohla vzniknout někdy na začátku doby bronzové v Evropě (2300–2000 př. n. l.) a je doprovázena nálezy pohřbů a hromadnými depoty, s paralelami v Tróji, ale ne v jižní Egeidě. Další z možných uváděných cest do centra Evropy je z egejské oblasti na západ po moři. Tato teorie je podložena nálezy anatolského a egejského zboží na iónských ostrovech. Celkově tedy v EB II došlo v Egeidě k transformaci v podobě nových forem, výrobních technologií a materiálu. Důvodem toho mohlo být na Blízkém Východě působení jádra Mezopotámie-centrální Anatolie, které vzniklo na sklonku třetího tisíciletí př. n. l.⁶³

Na začátku 2 tisíciletí př. n. l. se situace změnila, kyperské zbraně se vyvíjejí lokálně a typy zůstávají stejné s mírnými rozdíly. Je to naprostý rozdíl od toho, co se děje v Levantě, Mezopotámii a Anatolii, kde jsou nové typy a technologie – sekery, kopí s násadou a dýky se středovým žebrem. Na Kypru je během prvních století málo zbraní z Blízkého Východu. Kolem 1600 př. n. l. přišel nový vliv z Levanty – sekery s plochým ostřím a otvorem. Během LBA už byla adaptována mykénská kopí s násadou, ale jen v několika nalezených příkladech. Nejintenzivnější vliv měl Blízký Východ na Kypr v rané době bronzové a skončil někdy kolem MB I.⁶⁴ Vliv Blízkého Východu na egejskou oblast se dá rozdělit do dvou aspektů, levantsko-egejské vlivy a anatolsko-egejské vlivy. Tou první se zabýval Branigan v šedesátých letech⁶⁵ na základě exotických dýk v Egeidě a Sandars na základě egejských mečů, jejichž původ hledala v Sýrii.⁶⁶ Dnes je těžké najít přímou spojitost mezi Levantou a Egeidou během EB a MB. Braniganovy dýky budou spíše anatolské, či z Kypru. S ohledem na meč, který se vyvinul někdy v MM, mohlo jít o invenci, která přešla z tradice v Anatolii, kde jsou lokality s ranými meči jako Arslantepe, Alaca Hoyuk, Tulinetepe, Sakcegozu, Diyarbekir. Z Levanty jsou meče také známy, například z Byblu. Meče jsou známy i z

⁶² Nakou 1997, 641.

⁶³ Nakou 1997, 644.

⁶⁴ Gernez 2011, 332–333.

⁶⁵ Branigan 1967; Branigan 1968.

⁶⁶ Sandars 1961.

Transkavkazska (lokality Saduga, Mravaltskali, Samtavro) a první egejské pocházejí z Malie na Krétě. Nicméně v každé oblasti se zdá, že typologie vychází prodloužením místních dlouhých dýk. Gernez soudí, že vzácnost nalezených mečů spíš ukazuje na sociální symbol, než na skutečnou zbraň, jejíž prestiž umocňuje fakt, že k výrobě meče je zapotřebí pokročilé metalurgické znalosti. V rozšiřování této zbraně je role Levanty asi menší, kolébka meče by mohla skutečně být Anatolie, odkud se rozšířila na východ i západ. Dalším a důležitým prvkem jsou kopí s násadou, coby přímá spojitost mezi Anatolií a Egeidou. Z celé běžné výzbroje Anatolie v EB a MB, je toto kopí jediná věc, která byla přejata v Egeidě. Jeho domovina je přičítána buď regionu západní Anatolie/Kyklády kolem 2500 př. n. l. (Troja, Thermi, ostrov Amorgos), nebo centrální Anatolii (Alaca Hoyuk, Yeni Hayat Köyü). Je možno předpokládat, že typ vychází ze staršího anatolského provedení a výrobce z Kyklád či Tróje adaptoval a modifikoval anatolskou zbraň. Z tohoto/těchto míst se potom rozšířilo do severní Anatolie, na Kavkaz, do Kililie a do severní Sýrie v EB IV (2400–2000 př. n. l.). V Palestině je znám až od 1800 př. n. l.. Během MB I–II byly tyto zbraně hlavním typem zbraně v Anatolii a Egeidě a přestaly být někdy po roce 1700 př. n. l.. O dalekosáhlejším levantském vlivu v západním Středomoří vypovídají typy kopí s dlouhým trnem, které se našly až v jižním Španělsku a datovány jsou do konce třetího tisíciletí. Je možné, že kontakty v té době dosahovaly až do více odlehlých evropských regionů.⁶⁷

Závěrem je tedy možno konstatovat, že komplexita a rozšíření levantských typů zbraní po Středomoří jsou značné a různé. Rozšíření obecně probíhá směrem od východu na západ, respektive z Anatolie a Levanty na Kypr, do Egypta a egejské oblasti, ovšem je třeba pamatovat na skutečnost, že už v chalkolitu v západní Anatolii a na Balkáně existovaly velké rozvoje a možná spojení mezi vzdálenými oblastmi. Funkce vyráběných předmětů vycházela z adaptace a transformace válečného umění, znalosti a techniky byly přenášeny lidmi, v konceptu typ a forma byly zbraně imitovány. Skrze Levantu a Anatolii byla malá, ale efektivní část blízkovýchodních zbraní rozšířena ve východním Středomoří, hlavně od konce EB dál.⁶⁸

⁶⁷ Gernez 2011, 333–336.

⁶⁸ Gernez 2011, 337–338.

4. Východoegejské a západoanatolské rozhraní

Kulturní identitu v oblasti východních egejských ostrovů a pobřeží západní Anatólie definovala v roce 1998 Penelope Mountjoy. Vyslovila hypotézu, že v LBA ostrovy východní Egeidy nejsou tak plně mykénské jako na pevnině či ve střední Egeidě, ale že východní ostrovy spolu s pobřežím západního Turecka tvoří jakési rozhraní – interface, tedy samostatnou kulturní a společenskou entitu mezi anatolskou pevninou a Egeidou. Kulturně se dále dělí na horní a dolní část. V dolním rozhraní se nachází Dodekanésy a jihozápadní anatolské pobřeží. V LH zde byl výrazný mykénský vliv a v období od MB do LM I i minojský. Podél pobřeží na sever končí hranice dolní části v okolí Efezu či Milétu. Horní část rozhraní sahá odtud až k Tróji a vyznačuje se značně menším počtem mykénských importů a výraznějším anatolským vlivem.⁶⁹

V dolní části rozhraní, zahrnující od Dodekanés až po Milétos bylo v LB I–II mnoho minojského vlivu. Mohlo se jednat o skutečné minojské kolonie, prozkoumány byly lokality Miletos, Teichiussa, Iasos, Knidos, Kalymnos, Kastro a Heraion on Samu, Seraglio on Kóu, Megalo Chorio on Tílu and Trianda na Rhod. Tato místa skutečně obsahují mnohé minojské prvky z architektury, kultovních rituálů, místně vyrobené minojské keramiky a lineárního písma A. Nemusí to ovšem nutně znamenat kolonizaci oblastí minojským obyvatelstvem, ale pouze přijetí minojských prvků místní populací a jejich modifikace, tzv. akulturace. V horní části rozhraní není příliš minojských vlivů, LM I keramika chybí například v Tróji, dominuje spíše keramika místní. Minojská a mykénská keramika se zde objevuje až od LM/LH IIA.⁷⁰ Horní část rozhraní jen přijímá mykénský vliv, ale není kolonizována.⁷¹

Horní část rozhraní byla dříve považovaná za „prázdnou“ z hlediska minojského vlivu. Tímto tématem se zabýval například Erkanal a identifikoval tento vliv i zde, byť mírnější.⁷² Celkově v době MBA a LBA proces minoizace probíhá na jihovýchodních ostrovech, na některých severních ostrovech při pobřeží pevninského Řecka i západní Anatólie.⁷³ Podrobněji o této oblasti v nedávné době publikoval Peter Pavúk a Luca Girella a definují situaci, že nálezy z MBA ukazují na vlastní materiální kulturu, složenou spíše zvláštní směsí

⁶⁹ Mountjoy 1998.

⁷⁰ Mountjoy 1998, 33–34.

⁷¹ Pavúk 2014, 75.

⁷² Erkanal 2009, 106–107.

⁷³ Broadbank 2004.

vlivů, i minojských. Nejsilněji působí vlivy ze západní Anatólie, v Tróji V je egejských prvků velmi málo. V Tróji VI už je více vlivů spíše z pevninského Řecka, přesto to vypadá, že minojského vlivu tam moc není. V severovýchodní Egeidě je rozsah minojských importů nerovnoměrný, zdá se, že orientace zde směřuje více k Balkánu a Anatólii a vytváří tak svá ojedinelá vlastní specifika v materiální kultuře. Ve srovnání s minoizací kykladských ostrovů a Dodekanésu zde probíhá úplně jiný proces, který může být způsoben geografii oblasti, kdy velké ostrovy mohly mít odlišnou dynamiku. Rozdílnost v této oblasti má kořeny již v EBA, kdy sice měli uniformní kulturu po celém území, formovanou pod vlivem anatólských a balkánských vlivů, zároveň se však lokality odlišovaly i svými vlastními specifiky. Je zde pokládána otázka o individuální volbě a odlišné mentalitě i přístupu zdejších obyvatel, kteří se rozhodli nezačleňovat minojské vlivy do své kultury. Přesto zde spustily poměrně rychlou transformaci, hybridizaci, kdy dochází k přijímání určitých minojských vlivů, ale zároveň i k jejich selekci a následného včlenění do místních poměrů. Je tedy možné, že variabilita v minoizaci je zřejmá, často na lokální úrovni a závisí na společnosti a její stratigrafii, a komunikaci mezi rozdílnými sociálními vrstvami.⁷⁴

V době mykénské se od LH IIIA1 objevuje první mykénská keramika na ostrovech Lesbos⁷⁵ a Kalymnos.⁷⁶ Stejně tak na Lemnu keramika z LH IIIA2 a na Chiu z LH IIIB⁷⁷. V Dodekanésu na ostrovech Kós a Rhodos mykénská přítomnost začala v LH IIIA1 a od IIIA2 se řádně rozšířila, hroby z rhodské lokality Ialysos obsahovaly bohatou výbavu keramiky, drahých kovů a zbraní. Prosperita místních pohřbů v LH IIIB pokračuje, nicméně jejich počet klesl.⁷⁸ Na Kóu s lokalitami Eleona, Langada a Seraglio je situace podobná, bohatství hrobů s mykénskými předměty je menší než na Rhodu a více jich je datovaných do LH IIIB.⁷⁹ Na anatólském pobřeží v lokalitách jako Trója, Liman Tepe, Panaztepe, Efesos, Milétos, Iásón a Müsgebi se také nacházejí doklady kontaktů s mykénským světem.⁸⁰ Lokalitu Panaztepe považuje Mountjoy za vzorový příklad kulturního charakteru rozhraní, jak v keramice, tak v bronzových nálezech. Podle ní se zde nejedná o přímou kolonizaci oblastí

⁷⁴ Girella – Pavúk 2014, 368–389.

⁷⁵ Lamb 1936.

⁷⁶ Mountjoy 1998, 34.

⁷⁷ Hood 1982.

⁷⁸ Benzi 1992.

⁷⁹ Morriconne 1967;1972–73.

⁸⁰ Erkanal 2008, Ersoy 1988, Mountjoy 1998, 36.

mykénským obyvatelstvem, ale akulturace v oblasti keramiky, pohřebních zvyků a sídelních prvků, a děje se tak v celé východní Egeidě s různou intenzitou. Obyvatelé rozhraní tak mohli pouze přijímat určité prvky a přidávat je (popřípadě modifikovat) do svého kulturního okruhu.⁸¹

Konstatuje skutečnost, že dolní rozhraní přijímá více mykénských vlivů, možná díky již předchozímu minojskému působení, a zároveň, hlavně Dodekanésy, obsahují nejméně vlivů z anatolské keramiky. Lemnos, Lesbos, Chios, Trója, Menemen, Klazomenae, Milétos a Iasós mají více anatolských vlivů, mykénské přijímají také, ale méně než v dolní části rozhraní. Výsledkem jsou místní východoegejské tvary a motivy, které mísí minojské, mykénské a anatolské prvky.⁸² Od Tróje po Rhodos, s větším intenzitou na jihu, je mykénská keramika ovlivňována s keramikou anatolskou, zejména v době LH IIIA2 a vzniká tak místní východoegejský styl, který mizí v LH IIIB, kdy nastává změna v keramice a východoegejský styl s anatolskými vlivy mizí.⁸³

Pro konec doby bronzové IIIC Mountjoy identifikuje v dolním rozhraní společnou keramickou koiné, kdežto u Tróje je spíše dále více vazba na anatolskou keramiku. Přesto je pozdní keramika oproti starším obdobím trochu odlišná.⁸⁴

Východně dál od anatolského pobřeží leží západní Anatolie pevninská. Stav poznání zde je chudší oproti pobřežním lokalitám, zatím nejlépe prozkoumanou lokalitou ze západní pevniny je Beycesultan.⁸⁵ Z geografického hlediska je postavení západní Anatolie na okraji zóny působení Minojců a Mykéňanů ve východní Egeidě a Chetitů v centrální Anatolii. V Tróji V nejsou minojské vlivy, Troja VI⁸⁶ není mykénská, jak se domníval Blegen. Nejsou zde ani chetitské importy. Je součástí spíše svérázné severozápadní Anatolské kulturní identity, zároveň coby součást i rozhraní, které má i své vlastní specifikum.⁸⁷

Pro chronologii západní pevninské Anatolie je k dispozici hlavně Trója a Beycesultan, ale ty nejsou dostačující pro rozsáhlou západní Anatolii. Pobřežní je dobře prokopáno, západ

⁸¹ Mountjoy 1998, 36.

⁸² Mountjoy 1998, 34–37.

⁸³ Mountjoy 1998, 43–45.

⁸⁴ Mountjoy 1998, 60, 62.

⁸⁵ Mellart – Muray 1995.

⁸⁶ Blegen 1953.

⁸⁷ Pavúk 2014, 59–60.

je znám spíše z povrchových sběrů, navíc chybí dobrá periodizace pro celou západní Anatolii, někteří používají chronologii centrální Anatólie, ale ta je založena na mezopotámské chronologii.⁸⁸ Novou detailnější chronologii⁸⁹ pro západní Anatolii nezávislou na egejské a chetitské navrhnul Pavúk. Dle studií keramiky a dalších faktorů ve své práci přibližně rozdělil⁹⁰ anatólské území, čítající od západní hranice centrální anatólské plošiny po pobřeží, na kulturní celky. Je zde centrální, západní pevninská, severozápadní a jihozápadní část s hranicí na úrovni údolí řeky Malý Menderes. Rozhraní na anatólské straně, respektive pobřeží západní Anatólie, představuje ještě samostatnou zónu s odlišnou dynamikou severozápadní a jihozápadní části, ke které patří i výdochoegejské ostrovy.⁹¹ I přes malý stav poznání se jeví, že pevninské západní Anatolii byla domovem mnoha odlišných a nezávislých kulturních skupin, v podstatě jsou ale tři hlavní zóny – východoegejské ostrovy, západní Anatólie s pobřežím a pak pevninská západní Anatólie. V té poslední nejsou ani Mykéňané, ani Chetitě, ale spíše ‚západní Anatólci‘. Trója mohla sloužit jako jedna z hlavních předních nárazových zón mezi oběma sférami.⁹²

⁸⁸ Pavúk 2014, 61.

⁸⁹ Pavúk 2014, 63, obr. 1.

⁹⁰ Pavúk 2014, 71, obr. 7.

⁹¹ Pavúk 2014, 60–64, 71.

⁹² Pavúk 2014, 81.

5. Popis a rozbor předmětů

5.1 Meče

Ve střední době bronzové měla Kréta centrální úlohu v rozšíření kovové výroby do celé Egeidy. Dochází k nahrazování mědi s arsenem pravým bronzem. Významným centrem metalurgie se zdá být například palác v Mallii na Krétě.⁹³ Zde se objevují první egejské meče, které se šíří dál po oblasti.⁹⁴ Základní práci o mečích se zabývá Sandars ve dvou známých článcích z 60. let. Pro rané typy přijala v typologizaci označení Karovo pro typ A a B. V další významné práci od Emmy Killian-Dirlmeier se také používá stejné označení pro stejné typy mečů. Tato práce užívání typologizaci dle Sandars.

V pozdní době bronzové, která je ve znaku mykénské kultury, došlo ke značnému rozšíření nových typů mečů. Mykénská města⁹⁵ byla centry moci až do konce tohoto období. Zbrojení zažívá rozmach, objevily se typy nových mečů,⁹⁶ štítů,⁹⁷ kovových pancířů a částí zbroje, stejně tak se objevily i válečné vozy.⁹⁸ Pro meče pozdní doby bronzové existuje rozdílná typologie od Sandars která dělí typy na C, D, E, F a Naue II. Jiné třídění používá Kilian-Dirlmeier, která Sandars typ C označuje jako rohatý meč (*Hörnetschwert*) a typ D křížový meč (*Kreuzschwert*) a jejich varianty (A1,A2, B1, B2,...), typ E a Naue II označuje stejně a pro typ F používá označení F2. V pozdní době bronzové došlo k velkému rozvoji různých typů. Z rozhraní se tyto meče nacházejí poměrně často a mnohdy nesou rozdílné typologické znaky od tehdejších center mykénského vlivu, zejména v oblasti Dodekanés, respektive Rhodos a Kós, které poukazují v typologii a množství na vlastní výrobní centra. Z hlediska rozdělní rozhraní na horní a dolní část, jsou Dodekanésy v jižní části pod větším minojsko-mykénským vlivem. Po vzoru keramiky, pohřbívání a sídlištních prvků, nasvědčují některé meče o lokální transformaci výrobků z centrálních lokalit. V typologii mečů se zdají být podobné a stejných typů (či podtypů) jako ve zbytku Egeidy, ovšem liší se drobnými odchylkami v provedení a vzhledu.

⁹³ Hakulin 2004, 3.

⁹⁴ Bouzek 2010, 24.

⁹⁵ Bouzek 2010.

⁹⁶ Sandars 1963.

⁹⁷ Bouzek 1985.

⁹⁸ Snodgrass 1967.

5.1.1 Typ B

Nález prvního egejského meče typu A není z rozhraní znám, z hlediska vývoje typy meče předcházejícího typu B je zajímavý poznatek od Sandars, která jeho vznik předpokládá na základě levantsko-krétských vztahů.⁹⁹ Typ B disponuje širokou a trojúhelníkovitou záštitou a delším trnem, ve kterém je několik otvorů pro nýty. Obvykle bylo přidáno i středové žebro. Délka zbraně se pohybuje od 30 do 55 cm.¹⁰⁰ Nejzásadnější poznatkem pro tento typ je velké množství nálezů z mykénských šachtových hrobů.¹⁰¹ Typ B se vyskytoval někdy okolo od MH II do LH IIIA.¹⁰² Dle Sandars pochází z území pevninského Řecka, konkrétně z Argolidy. Téměř se nevyskytuje na Krétě a je zajímavé, že kromě Argolidy jsou pak nálezy jen z Dodekanésu a tureckého území.¹⁰³

První exemplář typu B meč M1 (tab. 9, M1) je z Rhodu, lokalita Kameiros. Jedná o malý exemplář a svými proporcemi připomíná více dýku, respektive zmenšenou verzi meče tohoto typu. Úzká krátká čepel s nízkým plochým středovým žebrem obsahuje na rukojeti sedm nýtových otvorů uspořádaných do kříže, z toho čtyři jsou soustředěné na záštitě. Rohy záštity jsou ohnuté dovnitř. Kontext a datování jsou neznámé. Sandars poukazuje na jeho nezvyklé žebro a záštitou je podobný meči z šachtového hrobu V.¹⁰⁴ Zajímavé srovnání v provedení jílce a záštity je s mečem ze staršího období ze Soloi-Pompeiopolis v Turecku.¹⁰⁵

Druhý M2 (tab. 9, M2) pochází z okolí Izmiru za nejistých nálezových okolností. Sandars informuje o tomto meči, že byl nalezen na římském trhu ve Smyrně.¹⁰⁶ Jeho vystouplé středové žebro s dvěma dalšími paralelně sbíhajícími se po stranách do špičky je neobvyklé. Na záštitě jsou tři nýty do kříže a jeden na fragmentární rukojeti. Uspořádání nýtů je velmi podobné mykénským mečům tohoto typu. Kromě mečů z rozhraní jej Sandars

⁹⁹ Sandars 1961, 17.

¹⁰⁰ Molloy 2010, 406.

¹⁰¹ Sandars 1961, 22.

¹⁰² Molloy 2010.

¹⁰³ Sandars 1961, 27.

¹⁰⁴ Sandars 1961, 28.

¹⁰⁵ Sandars, pl. 16, 4.

¹⁰⁶ Sandars 1961, 27.

srovnává s meči a dýkami z šachtového hrobu VI v Mykénách a syrskými exempláři z Ras Shamra.¹⁰⁷

Z hlediska typu B a meče z Izmiru a Kameiru je zde třeba zmínit další meče z rozhraní M3 a M4 (tab. 9, M3, M4) z Ialysosu a Asklépeionu, které jsou však řazeny do skupiny mladšího typu C. Přesto se však zdá, že se mohlo jednat o typy B.¹⁰⁸ U meče M3 z Asklépeionu Sandars poukazuje ve srovnání kromě šachtových hrobů i na meče z Ras Shamra. Dle jejich proporcí a netradičního vzhledu je možné je považovat přímo za typy B. Kilian-Dirlmeier je kategorizuje pod *Hörnerschwert*, který odpovídá Sandars typu C. Pro formálnost bude tato diplomová práce meče z Rhodu a Asklépeionu rovněž zahrnovat pod typ C a jejich pravý původ bude podroben diskuzi. Přítomnost těchto dodekanéských a izmirského meče vidí Sandars jako výsledky obchodních styků mykénizovaného Kosu a Rhodu s pobřežím Anatolie coby produkty místních dílen a poukazuje na jejich zaměnitelnost s meči mladších typů. O stejném typu kontextu uvažuje i u exempláře M1 z Kameiru.¹⁰⁹ Pro srovnání exemplářů z rozhraní, existují i anatolské příklady. Meč typu B z Balikesiru je 60 cm dlouhý. Tento meč stojí mimo jako jeden z mála příkladů zbraní tohoto druhu z regionu, a na rozdíl od mečů typu B nalezených na chetitském území, vypadá tento více mykénsky.¹¹⁰ Je podobný M2 z Izmiru a je přirovnáván k meči od Hattuše a z Kastamonu.¹¹¹ Otázka distribuce mečů typu B v rozhraní a jejich výskyt v Anatolii bude podrobněji rozebrán v kapitole o distribuci.

5.1.2 Typ C

Typ C se objevuje kolem LH/LM II–III A jakožto nová egejská zbraň.¹¹² Typ C¹¹³ neboli také „*Hörnerschwert*“¹¹⁴, nazvaný podle dvou rohů tvořících záštitu. Sandars uvádí,¹¹⁵ že tato zbraň převzala nejlepší prvky z obou předchozích typů z MBA a nahradila typ meče A. Má

¹⁰⁷ Sandars 1961, 28.

¹⁰⁸ Sandars 1961, 28.

¹⁰⁹ Sandars 1961, 28.

¹¹⁰ Yalcikli 2006, 40.

¹¹¹ Müller-Karpe 1994.

¹¹² Molloy 2010, 406.

¹¹³ Sandars 1963.

¹¹⁴ Killian-Dirlmeier 1993.

¹¹⁵ Sandars 1963, 119.

štíhlou čepel,¹¹⁶ která se směrem dolů k zástitě rozšiřuje, středové žebro a ochrannou zástitu ve tvaru dvou rohů. Tyto zbraně byly obvykle dlouhé přibližně kolem 60–70 cm.¹¹⁷ Kromě Egeidy,¹¹⁸ kde byly hojně nalézány ve funerálním kontextu v Argolidě a na Krétě, jsou známy i z Palestiny a Bulharska.¹¹⁹ Kréta, hlavně Knossos, je většinou badatelů považována za hlavní výrobní centrum typu C. Jejich rozšíření a vliv na Balkáně byl poměrně hojný.¹²⁰ Sandars rozděluje dál tento meč na varianty Ci a Cii. Tato práce pro zobecnění zůstane u označování všech typů jako C.

Z rozhraní pochází již uvedené exempláře z Kosu v Asklépeionu M3 a M4 z Ialysu na Rhodu, které Sandars spíše označuje za lokálně vyrobené typy B. Již pravý typem C z rozhraní je jeden nález na Karpathu, dva další meče z Ialysu, z ostrova Psara a z Thermi na Lesbu.

M3 z lokality Asklépeion na Kosu nalezen východně od lapidária má na rukojeti vytáhnuté okraje na rukojeti a zástitě. Zástita obsahuje pět nýtových otvorů a středové žebro je vystouplé a ploché. Na rukojeti zbývá organické obložení. V jeho okolí se našla dvě kopie z tohoto katalogu K3 a K4, dýka D5 a nůž N12. Datován je přibližně do LH IA. Zevní podobnost a příbuznost se starším typem a ranější datace může naznačovat, že se jedná o místní produkt, lokální variaci typu B smíšenou s neegejskými vlivy, jako tomu může být u meče M2 z Izmiru. Podle Sandars je blízký mečům z šachtových hrobů a také z Ras Shamra a Atchany.¹²¹

Již zmíněný meč M4 pochází z hrobu č. 4 z Ialysu na Rhodu a jedná se o velmi dlouhou úzkou čepel. Zástita je široká a připomíná utržený trn s malými nýtovými otvory na rukojeti. K lepšímu uchycení je zástita opatřená ještě velkými otvory. Pozůstatek po zdobně provedeném obložení zástity je stále patrný. Datován je do LH IIIA2 a podobá se mečům z Kréty, přestože odsud pocházet nutně nemusí. Sandars zmiňuje jeho neobvyklost a pokládá jej za „*half-way between C and B*“.¹²² Přidané velké otvory na rukojeti a podoba středového žebra připomínají meče stejného typu z Kréty, nicméně zástita je více podobná mečům typu

¹¹⁶ Sandars 1963.

¹¹⁷ Molloy 2010, 406.

¹¹⁸ Molloy 2010, 407.

¹¹⁹ Sandars 1963, 119.

¹²⁰ Bouzek 1985, 30, 37.

¹²¹ Sandars 1961, 28.

¹²² Sandars 1963, 145.

B. Může jít tedy o produkci místní výroby. V roce 2009 na tuto domněnku odkázali i Jung – Mehofer a meč M4 označili za lokální navázání na starší tradici.¹²³

Z hrobu lokality Anemomiloi-Makeli na ostrově Karpathos pochází meč M5 (tab. 1, M5), spolu se kterým byly nalezeny i kopí K38 a K25, břitva B10 a dýka D1. Svými rozměry připomíná zmenšenou verzi meče typu C, ačkoli provedení záštity by mohlo spíše reflektovat typ B. Vystouplé středové žebro je zesílené a čepel je v profilu širší. Datován je do LH IIIA1–IIIB. Podle Melase se jedná o malou verzi meče typu B s krétskými prvky.¹²⁴ Kilian-Dirlmeier jej kategorizuje jako podvariantu rohatého meče (typ C).¹²⁵

M6 (tab. 9, M6) z hrobu č. 74 v Ialysu je plochá fragmentární čepel s tenkým vystouplým zakulaceným žebrem a zbytkem kulatého nekovového jablka. Neobsahuje žádné nýtové otvory a je datován do LH IIIA1. Nejbližší paralely pocházejí z Kréty a zdá se, že po srovnání meč M6 odsud pochází také. Kilian-Dirlmeier upozorňuje na jablko coby častý prvek u krétských mečů, stejně jako u mečů z šachtových hrobů, jeho uchycení na konci rukojeti se však trochu odlišuje.¹²⁶ Benzi tento meč označuje za typ na pomezí mezi Ci a Cii.¹²⁷

Meč M7 (tab. 9, M7) z Ialysu byl nalezen v bohatém hrobu č. 50 a jedná se o velmi zajímavý exemplář, datovaný do LH IIIB. Vystouplé stupňovité žebro se sbíhá dolů podél záštity a rohy více připomínají rohy mečů ze skupiny Siana, respektive typu H, popřípadě typu G. Je dochovaný zbytek vykládání, které vystupuje do žebra čepele. Stupňovité žebro je typické na Krétě, ale vykládání vybíhající do žebra se více objevuje na anatolských mečích, podobné jako na meči z Kastamonu¹²⁸ a Hattuše¹²⁹. Meč M7 představuje možný zajímavý mix orientálních vlivů s egejskými meči a dýkami. Kilian-Dirlmeier jej přidružuje k mečům ze skupiny Siana.¹³⁰ Velmi podobný je například meč z Zapher Papoury na Krétě, který je

¹²³ Jung – Mehofer 2009, 118.

¹²⁴ Melas 1985, 151.

¹²⁵ Kilian-Dirlmeier 1993, 46.

¹²⁶ Kilian-Dirlmeier 1993, 50.

¹²⁷ Benzi 2009, 61.

¹²⁸ Bilgi 2005.

¹²⁹ Cline 1996.

¹³⁰ Kilian-Dirlmeier 1993, 49.

definován jako typ G, nemá ovšem podobně řešený výstupek záštity do žebra.¹³¹ Tento prvek je možné i pozorovat na některých krétských dýkách z LBA.¹³²

Nepublikovaný meč M8 (tab. 9, M8) z lokality Archontiki na Psare byl součástí výbavy hrobu označeného 38a. I bez znalostí hlubších detailů vypadá jako více kanonický meč typu C a jeho přibližná datace by mohla být LH IIB–IIIA2.

Meč M9 (tab. 9, M9) z Thermi na Lesbu má ploché středové žebro a vytáhnuté okraje široké rohové záštity. Otvor na konci rukojeti sloužil pro uchycení jablka. V současné době spadá jeho datování do LH IIIA2, Lamb ho uváděla do doby někdy po roce 1400 př. n. l a zároveň ho po srovnání s krétskými a mykénskými typy shledává spíše netypickým, zejména díky jedinému otvoru na konci rukojeti.¹³³ Ten je však celkem typický pro krétské meče, i když spíše u typů Sandars Ci a Dilian-Dirlmeier Hörnetschwert typ 1a.¹³⁴ Navíc krétským mečům se více podobá spíše meč M6. Naproti tomu meč M9, ač se provedením odlišuje, ve stylu uchycení jablka se podobá meči M3 z Asklépeionu.

5.1.3 Typ D

Je současný s typem C,¹³⁵ a liší se zejména v provedení jílce, jehož záštita s vytáhlými hranami svým tvarem připomíná kříž. Typ D může být dokonce i něco staršího data a objevil se někdy v LH II.¹³⁶ Kilian-Dirlmeier jej pojmenovává „*Kreuzschwert*“ a rozlišuje dále jeho varianty,¹³⁷ Sandars svůj typ D dělí na varianty Di a Dii.¹³⁸ Délka čepele se pohybuje průměrně kolem 60 až 70 cm,¹³⁹ podtyp Dii bývá kratší než Di a C.¹⁴⁰ Většina nálezů typu D má znatelné středové žebro, konec jílce do tvaru písmene T jako ploché křížové zakončení a obsahuje otvory pro nýty. Některé měly na konci rukojeti jablko.¹⁴¹ Kromě četných nálezů

¹³¹ Sandars 1963, tab. 26, 45.

¹³² Papadopoulos 1997.

¹³³ Lamb 1936, 207.

¹³⁴ Sandars 1963; Kilian-Dirlmeier 1993, tab. 10, 11.

¹³⁵ Molloy 2010, 407.

¹³⁶ Molloy 2010, 405.

¹³⁷ Kilian-Dirlmeier 1993.

¹³⁸ Sandars 1963.

¹³⁹ Sandars 1963, 123.

¹⁴⁰ Molloy 2010, 408.

¹⁴¹ Sandars 1963, 123–132.

z celé egejské oblasti byly uskutečněny i objevy v Anatolii¹⁴² a čteně se rozšířil i na Balkáně.¹⁴³ Snodgrass se domnívá, že původ tohoto typu pochází ze starší minojské dýky a může být přímo minojského původu.¹⁴⁴ Sandars lokalizuje do Knóssu hlavní výrobní centrum tohoto typu.¹⁴⁵ Na území rozhraní byly nalezeny meče na Dodekanésu a z okolí Izmiru M10, M11, M12 a M13, které mohou patřit do jedné skupiny díky podobnosti.

M10 (tab. 9, M10) z hrobu č. 6 nebo 7 z Eleony na Kosu má široké ploché žebro a záštita není ve tvaru pravidelného kříže. Obsahuje dva nýtové otvory u záštity, na které jsou zřetelné stopy po vykládání. Na konci záštity zbývá pozůstatek po otvory na připevnění jablka. Přesná datace není možná. Meč M11 (tab. 9, M11) z Ialysu je velmi podobný, téměř identický s mečem M10 z Eleony a podobný meči M12 a M13. Oba mají stejné ploché žebro, stejnou tvarovanou záštitu a stejné obložení záštity. Bohužel rovněž není datován. Fragmentární meč M12 (tab. 9, M12) z Ialysu byl nalezen s kopím K28 a břitvou B1 v hrobě č. 45. Široké ploché žebro a dva otvory na záštitě jsou podobné jako u mečů M10 a M11, ovšem záštita svým tvarem již věrněji připomíná kříž. Datace tohoto meče je LH IIIA1. Benzi ho označuje jako meč čistě krétské provenience, a cituje Sandars ve smyslu, že meč je importem z Kréty či přinesen spolu s válečnou aristokracií.¹⁴⁶ Poslední ze skupiny je M13 (tab. 10, M13) z okolí Izmiru s neznámým nálezovým kontextem. Tenké kulaté vystouplé žebro, záštita ve tvaru širokého zaobleného kříže, dva otvory u záštity a rukojeť připomíná meče z Rhodu a Kosu. O tomto exempláři pojednává Müller-Karpe a datuje jej do LH IIIA.¹⁴⁷

Je zajímavé, že křížové meče M10, M11, M12 a M13 z Dodekanés a Izmiru vykazují podobné charakterové prvky, jejichž původ leží zřejmě na Krétě, při bližším srovnání však mají trochu odlišně profilované žebro meče. Více podobná žebra i celkový vzhled mají některé nálezy mečů z Athén a Greveny v severním Řecku.¹⁴⁸

Z dalších jiných nálezů typu D z rozhraní pochází na Karpathu objeven malý meč M14 (tab. 10, M14) z lokality Diafani. Melas srovnává tento meč s ostrovem Kós a lokalitou Siteia na Krétě a označuje jej za příklad přechodné fáze z typu A–B do D. Meč je neobvykle krátký a nemá vystouplé středové žebro. Rýhování místo žebra označuje Melas za východní vliv. Na

¹⁴² Müller-Karpe 1994.

¹⁴³ Bouzek 1985, 31, 37.

¹⁴⁴ Snodgrass 1967, 22.

¹⁴⁵ Sandars 1963, 123.

¹⁴⁶ Benzi 1992, 172; Sandars 1963, 128.

¹⁴⁷ Müller-Karpe 1994, 432, obr. 1.

¹⁴⁸ Kilian-Dirlmeier 1993, tab. 22, 24.

rukojeti s plochým křížovým zakončením zbývá vykládání a celý meč je Melasem datován široce do LH III.¹⁴⁹

Z dalších mečů typu D je meč M15 (tab. 10, M15), který pochází z neznámého hrobu v Ialysu. Rohy meče jsou špatně dochované. Viditelný pozůstatek po obložení na záštitě je stejný jako u jiných dodekanéských mečů, ani nechybí dva otvory na záštitě. Výrazným prvkem je zde vystouplé žebro opatřené rýhováním. Utržená rukojeť bohužel nedovolí rekonstruovat, zdali na konci rukojeti bylo zakončení ve formě nasouvacího jablka nebo ploché křížovité zakončení, typické u mečů typu F. Dle dalšího exempláře z Rhodu M16 by mohl mít zakončení rukojeti druhou uvedenou možností a tyto dva meče být stejné výroby.

Již řečený M16 (tab. 10, M16) z hrobu č. 4 má vystouplé rýhované žebro, viditelné stopy po obložení záštity s dvěma otvory pro nýty a ploché křížové zakončení rukojeti. Ze stejného kontextu pochází také kopí K15, K18, K41.

Meče M15 a M16 vypadají podobně a mají paralely s rýhovaným středovým žebrem na Krétě. Nejsou provedením ale úplně totožné, krétské meče mají menší počet rýh a jsou užší. Podobné žebro má také meč z Marazaki u ostrova Korfu. Podobný meč typu D pochází i z vraku lodi u Ulu burun v jižním Turecku,¹⁵⁰ jehož středové žebro má rýhování, spíše bližší k rhodským než krétským mečům, ale však lehce odlišným od obou.¹⁵¹

Nepublikovaný meč M17 (tab. 10, M17) typu D pochází z Psary z hrobu č. 47a. Z nákresů Petera Pavúka je patrné že se jedná o křížový meč s plochým křížovým zakončením na rukojeti, Rukojeť obsahuje podélně tři nýtové otvory. Hrob 47a je datován do LH IIIA2–IIIB1. Není jisté provedení středového žebra.

5.1.4 Typ E

Typ E spíše připomíná dýku a převzal mnoho prvků z meče typu C a D. Charakteristický je absencí záštity a širokou plochou zaoblenou základnou čepele. Délka čepele je průměrně kolem 30 cm. Na konci rukojeti je ploché křížové zakončení. Je častá výskytem na Krétě a po celém pevninském Řecku. Sandars jej dále rozděluje na Ei a Eii.¹⁵² Tři zástupci typu E z rozhraní pochází z Asklépionu na Kosu a z Pylony a Ialysu na Rhodu.

¹⁴⁹ Melas 1985, 151–152.

¹⁵⁰ Pulak 1988, 21, obr. 21.

¹⁵¹ Pulak 1988.

¹⁵² Sandars 1963, 131–132.

Exemplář M18 (tab. 10, M18) z hrobu č. 3 v Pyloně na Rhodu má širokou plochou čepel bez žebra s plochým křížovým zakončením rukojeti. Čepel je netradičně oproti jiným příkladům typu E více zašpičatělá. Meč je datován do LH IIIA2. Karantzali definuje tento meč jako Sandars typ Eii a srovnává je s podobnými meči ze Zapher Papoura Knossu na Krétě.¹⁵³

Další Meč z Ialysu M19 (tab. 10, M19) z hrobu č. 4 na Rhodu má také více zúženou špičku hrotu, ale ne tolik jako předchozí, a má ulomenou rukojeť. Benzi považuje tento exemplář za kanonický příklad typu E ii a je datován do LH IIIA2.¹⁵⁴

Meč M20 (tab. 10, M20) tohoto typu pochází z oblasti jihovýchodně od svatyně na lokalitě Asklépeion na Kosu, spolu s mečem M3 a sekerou S4. Široká plochá čepel bez žebra s plochým křížovým zakončením rukojeti a čtyřmi nýtovými nýty má paralely v pevninském Řecku a na Krétě.¹⁵⁵ Oproti rhodským mečům není tolik zašpičatělý. Datace je nejistá.

5.1.5 Typ F

Typ F Sandars opět rozděluje na podkategorie Fi a Fii, kde první se vyskytuje spíše sporadicky a je dosti podobná druhé. Sandars sleduje vývoj k typu F od typu D a typu E, zejména v hranatější rukojeti a zeštíhlené čepeli.¹⁵⁶ Podkategorie Fii je nejdříve datována do LH IIIA2.¹⁵⁷ Fortenberry uvádí více než čtyřicet nalezených kusů po celé egejské oblasti.¹⁵⁸ Délka čepel obvykle nepřesáhne půl metru.¹⁵⁹ Jsou známy exempláře z Kréty, Epiru a Albánie.¹⁶⁰ Z rozhraní pochází 6 nálezů z Dodekanés, Psary a okolí Milétu.

Z Rhodu pochází meč M21 (tab. 10, M21) z hrobu č. 2 v Passii. Plochá čepel bez žebra, ohraničená v záštitě plochým křížovým zakončením a třemi nýtovými otvory na rukojeti je velmi podobná langádským mečům z této skupiny M23 a M24. Datován je do LH IIIB–C.

¹⁵³ Karantzali 1961, 67.

¹⁵⁴ Benzi 1992, 172.

¹⁵⁵ Sandars 1963, tab. 25.

¹⁵⁶ Sandars 1963, 133.

¹⁵⁷ Molloy 2010, 408.

¹⁵⁸ Fortenberry 1990.

¹⁵⁹ Sandars 1963.

¹⁶⁰ Molloy 2010, 409.

Méně obvyklým exemplářem je M22 (tab. 10, M22) z Kameiru na Rhodu, který pochází z neznámého kontextu. Rukojeť se třemi otvory má ploché křížové zakončení jako ostatní meče typu F. Neobvyklé je středové žebro na jinak ploché čepeli a štíhlé protáhlé provedení celého meče, díky čemuž připomíná spíše dýku. Nejspíše z východní Kréty pochází nejpodobnější paralela, nicméně bez středového žebra.¹⁶¹

Z Langady na Kosu pochází meč M23 (tab. 10, M23) a představuje klasický příklad typu F. Plochá čepel je bez žebra, ohraničená v záštitě plochým křížovým zakončením a s třemi nýtovými otvory na rukojeti. Datován je do LH IIIB. V nálezovém celku tohoto kusu bylo i kopí K24, břitva B23 a nůž N10. Část rukojeti se zdá poškozená a Kilian-Dirlmeier upozorňuje na pozůstatky po opravách v antických dobách.¹⁶² Sandars jej považuje za jednu z nejranějších fází typu F a srovnává jej s následujícím mečem z Langady M24.¹⁶³

Ten pochází z hrobu č. 53. M24 (tab. 11, M24) se od předchozího M23 liší pouze v počtu a uspořádání nýtových otvorů na rukojeti. Plochá a značně zkorodovaná čepel bez žebra a vystouplé ohraničení rukojeti s plochým křížovým zakončením je celkem typické. Přibližná datace je LH IIIB–C. Sandars jej srovnává s předchozím a považuje je za příbuzné.¹⁶⁴ M23 a M24 mají paralely na Krétě, v pevninském Řecku a dva podobné nálezy pochází z Kefalónie.¹⁶⁵

Podobný je i fragmentární meč M25 (tab. 11, M25) z Degirmentepe u Milétu z období LH IIIB–C, který je uspořádáním nýtů na rukojeti nejpodobnější meči M24 z Langady, a meč M26 z ostrova Psara, datovaný do LH III.

M25 je podobný i meč M26 (tab. 11, M26) z Archotiki na Psarě. Datován je do LH IIIA2.

5.1.6 Typ G

Typ G je nástupcem typu C,¹⁶⁶ rozděluje se opět na dvě typologické podkategorie Gi a Gii. Zásadní rozpoznávací charakteristikou je záštita,¹⁶⁷ tvořená hákovitě zakončenými rohy

¹⁶¹ Kilian-Dirlmeier 1993, tab. 29.

¹⁶² Kilian-Dirlmeier 1993, 86.

¹⁶³ Sandars 1963, 133–134.

¹⁶⁴ Sandars 1963, 151.

¹⁶⁵ Kilian-Dirlmeier 1993, tab. 29.

¹⁶⁶ Molloy 2010, 409

¹⁶⁷ Sandars 1963, 139

směrem ke špičce, neboli „*quillons*“. Zůstává středové žebro,¹⁶⁸ jílec je tvarován do kříže a zakončený jablkem, není to ovšem nutným pravidlem pro všechny meče typu G. Podtyp Gi se objevuje v LH IIIA2–C a dál nepokračuje, Gii nahrazuje v LH IIIC předchozí typ.¹⁶⁹

Jediným exemplářem z rozhraní je meč M27 (tab. 11, M27) z Psary, lokalita Archontiki. Rohy záštity má stejné jako u jiných rohatých mečů, na konci rukojeti je ploché křížové zakončení, má výrazné tenké vystouplé žebro a je datován do LH III A2. Nejbližší paralely tohoto meče jsou v Mykénách.¹⁷⁰ Je třeba připomenout, že meč M7 kategorie C z Rhodu by mohl zároveň být i typem G.

5.1.7 Typ H

Typ H, respektive skupina Siana, je Sandars definována jako poslední vývojová skupina egejských mečů. Pojmenována je podle lokality Siana na Rhodu, kde byl nalezen meč tohoto typu, spolu s nožem a kopím. Vyznačují se zahnutými rohy záštity, která je ze stran ohraničená a vytváří trojúhelníkovou plochu uprostřed pro vykládání. Široká krátká čepel obsahuje ojedinělé žebrovaní sbíhající se dole u hrotu. Jinde v egejské oblasti je neviděným prvkem tenký dlouhý trn na konci rukojeti pro uchycení jablka. Průměrná délka čepele je kolem 35 cm. Původ skupiny Siana je odvozován od syro-levantinských zbraní, které se však i tak velmi odlišují.¹⁷¹ Kilian-Dirlmeier rozlišuje tyto meče také a označuje je Hörnerschwert varianta 2b.¹⁷² Nejsou známy žádné jiné paralely než z rozhraní, na řecké straně i na turecké. Může se zde skutečně jednat o unikátní produkt, vzniklý a vyráběný pouze v tomto regionu. Z rozhraní existuje pět příkladů nalezených kusů.

Základním zástupcem skupiny Siana je M28 (tab. 11, M28) z Rhodu, podle jehož lokality dostala celá skupiny pojmenování, spolu ještě s kopím K23 a nožem N32. Nálezový kontext je bohužel neznámý. Široká čepel obsahuje tři rýhy ve středovém žeburu a na konci rukojeti se zahnutými rohy je vytáhlý úzký trn. Datace je uváděna do LH IIIB.

Další meč M29 (tab. 11, M29) pochází z hrobu z Pyli na Kosu. Rýhy na středovém žeburu jsou více vzájemně paralelní a nejsou tolik rozvláčné jako u ostatních mečů. Rohy jsou podobné jako u meče M28. Nechybí typický tenký trn na konci rukojeti a dochovalo se

¹⁶⁸ Molloy 2010, 409.

¹⁶⁹ Molloy 2010, 405, 409.

¹⁷⁰ Sandars 1963, tab. 26, 46–47.

¹⁷¹ Sandars 1963, 140–142.

¹⁷² Kilian-Dirlmeier 1993,

vykládání. Mohl by být datován do LH IIIB. Benzi tento meč považuje spíše za typ G kvůli rovnější čepeli a středovému žebro, kde jinak u mečů typu H je provedeno odlišně. Podle něj je koncept rukojeti rovněž odlišný.¹⁷³ Je třeba poznamenat, že meče typu G mají na konci rukojeti ploché křížové zakončení, kdežto trn M29 je podobný jako u ostatních mečů H. Jinak provedené žebro může být výsledkem odlišných dílen produkujících tento typ na území rozhraní.

Z okolí Pergamu je lokalizován Evansem další kus M30 (tab. 11, M30).¹⁷⁴ Žebrování na čepeli a tenký trn na uchycení jablka jsou typické jako u dalších mečů skupiny Siana. Vytáhlé okraje, tvořící hranu rukojeti, nejsou na rozích spojeny dohromady a rohy samotné nejsou tolik zakroucené. Datován je rovněž do LH IIIB.

Z neznámého nálezového kontextu pochází meč M31 (tab. 11, M31) z Bodrumu z jihozápadního pobřeží Turecka. Vyznačuje se delšími a více ohnutými rohy záštity a vytáhlé okraje, tvořící hranu rukojeti, nejsou na rozích spojeny dohromady, stejně jako u meče z Pergamu. Trn na rukojeti jablka a rýhované žebro odpovídá charakteristice typu H. Datován je do LH IIIB. O jeho napojení na skupinu Siana jakožto výsledek kontaktů mezi Egeidou a Anatólie publikuje Yalcikli.¹⁷⁵

Posledním katalogizovaným mečem je M32 (tab. 11, M32) z Müsgebi u Bodrumu z hrobu č. 11. Svým vzhledem se nijak neliší od ostatních a splňuje všechny kritéria pro charakteristiku skupiny Siana. Typický dlouhý trn na konci rukojeti chybí z důvodu poškození. Nálezové okolnosti datují meč z Müsgebi do pozdní LH IIIA2.

Meče typu H představují jedinečnou záležitost smíšení egejských vlivů s vlivy z Anatólie, Blízkého Východu a Kypru, která vznikla na území hranice působení minojsko-mykénského světa a západní Asie, kde například rohy záštity jsou typické pro Egeidu, tenký trn na jablko zase pro Blízký Východ a Kypr.¹⁷⁶ Jednotlivé meče skupiny se zároveň v drobných detailech odlišují i sami od sebe, tudíž mohlo existovat více rozlišných dílen na území rozhraní. Netřeba opomenout poznámku o již několikrát zmíněném meči M7 typu C z Rhodu, který kromě typů C a G v mnohém připomíná i skupinu Siana.

¹⁷³ Benzi 2005, 18.

¹⁷⁴ Sandars 1963, 140.

¹⁷⁵ Yalcikli 2006, 37.

¹⁷⁶ Beyond Babylon, 382.

5.1.8 Naue II

Snodgrass uvádí meč Naue II jako nejúspěšnější meč,¹⁷⁷ který byl standardizován a masově produkován a který přešel v užívání i do doby železné.¹⁷⁸ Z Egeidy se rozšířil i do východního Středomoří, jsou známy nálezy v Ras Shamra, Egyptě, na Kypru.¹⁷⁹ V jedenáctém století před naším letopočtem už to byl prakticky jediný používaný meč v Egeidě a na Předním Východě.¹⁸⁰ Vznikl coby celoevropský meč *Sprockhoff IIa*¹⁸¹, a o málo pozdější *IIb* s prodloužením jilce pro upevnění jablka, nejstarší jsou datovány okolo 1350 př. n. l. Bouzek uvádí užívání tohoto typu meče od Skandinávie po Itálii a východní Středomoří, od Francie přes západní Ukrajinu až po Rusko. Poprvé se objevuje v egejském světě okolo LH IIIB2¹⁸², v době těsně před pádem paláců.¹⁸³ Používal se téměř až do sedmého století př. n. l.¹⁸⁴ Naue II má jazykovitý trn v jílci. Ploché křížové zakončení rukojeti, která byla užívána u předchozích mykénských typů, zmizela. Meč je kratší než nejranější egejské meče, jeho délka se obvykle pohybuje okolo 70 cm a má ve středu zúženou čepel.¹⁸⁵ Vespuďu u začátku samotné čepele rukojeť vystupuje do trojúhelníkové záštity, která je o trochu širší než samotná čepel a jílec měl přinýtováno organické obložení.¹⁸⁶ Pochází pravděpodobně z jihovýchodní části centrální Evropy.¹⁸⁷ Drews upřesňuje místo vzniku meče Naue II do oblasti od východních Alp po Karpatsko.¹⁸⁸ Typologicky navazuje na své pozdně bronzové předchůdce, avšak pozdější železné exempláře se již odlišují, nejspíše z důvodu výrobního materiálu.¹⁸⁹ Zdá se, že celkový vývoj meče Naue II sdílí jisté podobné prvky v Řecku, v Itálii a na Balkáně.¹⁹⁰ Železo přišlo do Řecka z východního Středomoří a Kypru, nejranější

¹⁷⁷ Snodgrass 1967, 28–29.

¹⁷⁸ Georganass 2005, 68.

¹⁷⁹ Bouzek 1985, 124.

¹⁸⁰ Drews 1993, 194.

¹⁸¹ Bouzek 2010, 49.

¹⁸² Bouzek 1985, 124.

¹⁸³ Bouzek 2010, 45, 49.

¹⁸⁴ Drews 1993, 194.

¹⁸⁵ Drews 1993, 193.

¹⁸⁶ Snodgrass 1967, 29.

¹⁸⁷ Bouzek 1985, 132.

¹⁸⁸ Drews 1993, 195.

¹⁸⁹ Snodgrass 1964, 170.

¹⁹⁰ Bouzek 1997, 104.

exemplář železného meče z protogeometrického hrobu č. 2 v Kerameiku vykazuje podobnosti s bronzovými typy z Levanty a Kypru, spíše než s mykénskými typy.¹⁹¹ Od pozdního protogeometrického až do středního geometrického období je tato zbraň hojným nálezem v hrobech.¹⁹² Z rozhraní jsou dva známy dva meče Naue II.

První příklad, meč M33 (tab. 11, M33) pochází z Langady z hrobu č. 21 a nalezen byl spolu s kopím K33. Má široké zaoblené vystouplé žebro a na konci rukojeti je zakončení ve tvaru rybího ocasu. Na záštítě má čtyři nýtové otvory a další tři na rukojeti. Je datován přibližně do LH IIIB–C. Typově se jedná nejspíše o Naue II typ A, který je v Itálii znám jako meč Cetona a ve Střední Evropě Reutlinger.¹⁹³ Benzi shledává tento meč jako doklad kontaktů mezi Evropou a egejskou oblastí v období konce pozdní doby bronzové a spadá do období pádu mykénských paláců.¹⁹⁴

Podobný je M34 (tab. 11, M34) z Bodrumu z neznámého kontextu. Liší se počtem nýtových otvorů – na rukojeti má jeden navíc – a provedením vystouplého žebra, které se sbíhá od záštity dolů k hrotu, ale nepokračuje až ke špičce. Konec rukojeti je poničený, ale zdá se, že meč byl také vybaven zakončením ve tvaru rybího ocasu. Je datován do LH IIIC. Podle Müllera-Karpeho jde o jasný příklad typu A/Cetona/Reutlinger.¹⁹⁵

Pro oba meče existuje paralela například na Kypru v Enkomi a nález z Ugaritu, o kterém v posledních letech publikovali Jung a Mehofer.¹⁹⁶

5.1.9 Typ Ugarit

Na území rozhraní se nachází i skupina mečů pocházejících z Blízkého východu a k jejich egejské modifikaci pravděpodobně vůbec nedošlo. Jung – Mehofer navrhuje označení pro tento meč typ Ugarit¹⁹⁷, který přijímá i tato práce. Oproti egejským mečům jsou složena ze dvou samostatných kusů. Jeden tvoří čepel se středovým žebrem opatřená na konci dlouhým tenkým trnem, na který se nasazuje samostatný jílec, tvořící druhou samostatnou část.

¹⁹¹ Snodgrass 1997, 229; Georganas 2005, 69.

¹⁹² Bouzek 1997, 104.

¹⁹³ Jung – Mehofer, 2009.

¹⁹⁴ Benzi 2009, 157.

¹⁹⁵ Müller-Karpe 1944, 440–441.

¹⁹⁶ Jung – Mehofer 2009.

¹⁹⁷ Jung – Mehofer 2009.

Rukojeť je tvořena záštitou ve tvaru půlměsíce. Tři meče z pohřebiště Degirmentepe u Milétu a čepel z Kastenea na ostrově Samu zástupují meč typu Ugarit z území rozhraní.

Meč M35 (tab. 11, M35) z Degirmentepe představuje nejzachovalejší ze všech zbraní typu Ugarit z této lokality. Úzká čepel s vystouplým žebrem a rýhováním má klasický dlouhý tenký trn. Na trn je nasazena rukojeť s k zemi směřující půlměsícovitou záštitou. Mohl by být, stejně jako ostatní, datován do LH IIIB–C. Fragmentární M36 (tab. 12, M36) je v polovině zlomený. Nasazená rukojeť je místy obnažená a umožňuje dobře nahlédnout na systém nasazení rukojeti na trn. Čepel a rukojeť nejsou z jednoho kusu. Úzká čepel s vystouplým žebrem a rýhováním s dlouhým tenkým trnem. Na trn je nasazena rukojeť s k zemi směřujícím půlměsícovitou záštitou. M37 (tab. 12, M37) postrádá celý jílec a je zachovaná pouze čepel s trnem, u hrotu zkorodovaná.

Z ostrova Samos čepel s trnem M38 (tab. 12, M38) z lokality Kastenea je velmi podobný meči M37. Jílec kompletně chybí, zbývá pouze úzká čepel s dlouhým tenkým trnem.

Benzi, který publikuje nálezy těchto mečů, o nich hovoří jako o zbraních používaných především Chetity na základě vyobrazení na skalním reliéfu v Hattuši. Stejně tak rozebírá jejich výskyt na Blízkém Východě. Dle jeho soudu, tyto meče jsou importem z Blízkého Východu, který se do Milétu z východu dostal skrze námořní obchodní cestu, která probíhala od Levanty přes Kypr dál do Anatólie a egejské oblasti. Svoje tvrzení dokládá i na základě nálezů z vraku lodi z Ulu Burun v jižním Turecku. Určuje datování pro tento typ LH IIIB–C. K mečům existují paralely z Ras Shamra a Atchany, našel se i jeden exemplář v Jordánsku.¹⁹⁸

5.1.10 Nejisté

Na závěr je třeba ještě uvést dva katalogizované kusy, které jsou natolik fragmentární, že nelze rozeznat bezpečně, o jaký typ meče se jedná.

Zbytek meče M39 (tab. 12, M39) z Pigadie na Karpathu představuje úzkou štíhlou čepel se zaobleným vystouplým žebrem. Přesné datování není, pochází někdy z LH III. Podle Melase je to prý fragment nejstaršího egejského meče typu A, autor k tomu nachází paralely převážně na Krétě a v Lefkádii.¹⁹⁹ I tak je ovšem bezpečná identifikace nemožná.

Z Panaztepe pochází z hrobové výbavy fragment čepele M40 (tab. 12, M40). Dlouhý štíhlý hrot s jedním žebrem a plochým profilem je signifikantní dekorací spirálami a

¹⁹⁸ Benzi 2001, 384–385.

¹⁹⁹ Melas 1985, 151.

tečkováním na středovém žebro. Podle Ersoye čepel patřila meči typu C, D či G. Časté paralely dekorace jsou na Krétě a v Argolidě. Ve slavném hrobu z Dendry byl nalezen hrot kopí s podobnou dekorací. Nicméně žebro se směrem k hrotu lehce zplošťuje a tento prvek označil Ersoy za neegejský, s kolébkou a častým výskytem v Sýrii, Levantě a Palestině. Je datován do LH IIIA.²⁰⁰

Posledním kusem jsou fragmenty jílice a záštity M41 (tab. 12, M41) z Besik-Tepe poblíž Tróje. Basedow se domnívá, že patřily meči typu D a datuje je do LH IIIA2.²⁰¹

²⁰⁰ Ersoy 1988, 61–64.

²⁰¹ Benzi 2005, 19–20.

5.2 Kopí

Kopí bylo hojně používanou zbraní v době bronzové. Harding datuje uvedení kopí do egejské oblasti kolem roku 2000 př. n. l.²⁰² Bouzek upřesňuje, že první kopí s násadou se v Egeidě datují kolem MH nebo MM III,²⁰³ hroty jsou dlouhé a mají i dlouhou násadu. Jsou známy paralely v Anadolii i na Kavkazu. Kopí mohou být v Egeidě i starší, Branigan uvádí, že některé čepele dýk v EBA mohly ve skutečnosti sloužit jako kopí.²⁰⁴ V mykénských šachtových hrobech jsou na začátku LBA časté dlouhé a masivní listovité hroty. Od LH IIIA se začínají objevovat i kratší hroty s kratší tulejí. Jejich výskyt pokračoval paralelně s delšími typy hrotů až do začátku doby železné.²⁰⁵ Tato práce následuje třídění nálezů hrotů podle Avily.²⁰⁶ Dále se kopí věnoval například Höckmann.²⁰⁷ Typologicky z rozhraní se objevují kopí až od typu IV, předchozí tři se zdají býti v nálezech absentní.

5.2.1 Typ IV

Tento typ se vyznačuje dlouhou úzkou listovitou čepelí s kulatou násadou a jeho původ je umístován do středního a jižního Řecka a Kréty. Průměrná délka celého hrotu je 30 cm a jeho datování spadá do období LH IB–LH IIIA1.²⁰⁸ Z rozhraní jsou známy čtyři nálezy z Dodekanésu.

První exemplář typu IV je kopí K1 (tab. 5, K1) z Pigadie na Karpathu s dlouhým listovitým hrotem a násadou. Je neznámého kontextu a Melas upozorňuje na nepoměrnost čepele a násady, kdy násada je značně menší vůči hrotu.²⁰⁹ Podobným hrotem disponuje kopí z vrstvy II v Beycesultanu.²¹⁰

Kopí K2 (tab. 5, K2) z hrobu č. 19 v Ialysu na Rhodu má vystouplé ploché středové žebro s kulatou násadou, rozpuklou na konci. Čepel je v profilu štíhlá a velikostně v poměru k

²⁰² Harding 2004, 162.

²⁰³ Bouzek 1985, 41.

²⁰⁴ Branigan 1968.

²⁰⁵ Avila 1983, tafel 63.

²⁰⁶ Avila 1983.

²⁰⁷ Höckmann 1980.

²⁰⁸ Avila 1983, 24–26.

²⁰⁹ Melas 1985, 152.

²¹⁰ Mellaart – Murray 1995, 159, obr. O.9.

násadě. Datování hrotu je LH IIIA1–2. Avila označuje tento hrot jako netypický v rámci typu IV, zejména v proporcích, kdy je poměrně menší. Hranatá základna hrotu mezi násadou a začátkem čepele je více úzká a celý kus působí jako zeštíhlená verze.²¹¹

Z Asklépeionu na Kosu, v oblasti východně od lapidaria, pochází dva exempláře K3 a K4 (tab. 5, K3, K4). Oba disponují hranatým listovitým hrotem s širokým plochým žebrem. Z jejich nálezového kontextu pochází ještě meč M3, dýka D5 a nůž N12. Datování zde je obtížné, předpokládaná doba je LH I A.

Nejbližší paralely pro tento typ jsou v Řecku a zejména na Krétě. Krétské hroty jsou více široké a zdobené rytím na různých částech hrotu.²¹² Melas srovnává karpatský exemplář s lokalitou Mochlos u Kréty.²¹³

5.2.2 Typová řada C

Typová řada C je Avilou definována jako podtyp kopí IV, zejména ve variacích provedení hrotu a násady, často velmi drobných. Mnoho kopí může být spíše typovou řadou C než typem IV a naopak, přesná snaha o rozdělení bývá často matoucí. Vyznačují se různě tvarovanou listovitou čepelí, plochou či s vystouplým středovým žebrem. Je třeba poznamenat, že většina Avilou publikovaných kopí typové řady C pochází z Dodekanésu.²¹⁴ Na rozhraní jsou známo šest kopí z Rhodu a dva z Eleony.

Z Ialysu (Moschou Vounara) jsou zaznamenána kopí K5, K6 (oba z okolí hrobu č. 6) a K7 (tab. 5, K5, K6, K7). K5 a K7 představují menší a útlejší kusy plochých listovitých čepelí bez středového žebra. K6 více připomíná typ IV, je opatřen vystouplým středovým žebrem a je širší při základně na začátku čepele. Jediným bezpečně datovaným kusem je K7 a to do LH IIIA–B.

Z Rhodu máme další možné hroty typové řady C, K8 a K9 z lokality Apollakia a K10 z Pylony (tab. 5, K8, K9, K10). K8 je klasická listovitá čepel bez středového žebra. K9 a K10 představují podobné typy, ovšem s výrazným středovým žebrem a výrazněji rozšířeným koncem násady, která se u K9 na konci rozšiřuje do tvaru zvonu. Jediným datovaným kusem je K10 a spadá do období LH IIIA2. Z Ialysu K11 z hrobu č. 39 v Ialysu, který s K12 (hrob č.

²¹¹ Avila 1983, 25.

²¹² Avila 1983, tab. 8, 9, 10.

²¹³ Melas 1985, 152.

²¹⁴ Avila 1983, 47, tab. 10–11.

74) představují další příklady rhodských kopí typové řady C. K11 (tab. 6, K11) je klasický tvarem a datován do LH IIIA2, Benzi jej přirovnává s kopím K6 z Eleony, hrob č. 7. K12 (tab. 6, K12) je z LH IIIA1 a liší se zejména jinak formovanou základnou čepele, Benzi jej srovnává s jedním příkladem z MM III z Mochlu.²¹⁵

Na Kosu v Eleoně byly nalezeny dvě kopí z hrobu č. 6 (či 7). K13 (tab. 6, K13) disponuje poškozenou násadou na konci a ve srovnání s následujícím kusem je menší a útlejší. K14 (tab. 6, K14) připomíná čepelí více typu IV a jeho násada, ač poškozená, se na konci rozšiřuje, čepel je také podobná typu IV. U tohoto kusu Avila poznamenává, že nejde o čistý příklad typové řady C, je mu spíše jen velmi podobný.²¹⁶

Je třeba poznamenat, že typová řada C se vyskytuje zejména v oblasti dolní části rozhraní, na Rhodu a Kosu. Může se jednat o místní metalurgickou produkci typů, vycházejí z krétsko-mykénského typu IV. Avila k typové řadě C přirovnává i tři hroty z Théb, nejsou ovšem s dodekanéskými totožné.²¹⁷

5.2.3 Typ V

Typ V vychází z typu IV, násada je malá a krátká, čepel je značně rozšířená v základně do šířky s méně hranatými výkroji než u předchozích typů. Charakteristické je rýhování žebra, které začíná od konce násady až po hrot. Většina artefaktů tohoto typu pochází z Argolidy.²¹⁸ Z rozhraní na Rhodu jsou známy dva netypičtí zástupci, oba z Ialysu.

Slavná stará hrobka č. 4 z Ialysu na Rhodu vydala kopí K15 (tab. 6, K15) ještě s kopím K18 a K41. Široká velká čepel s plochým vystouplým žebrem je typická, chybí rýhování a je opatřena pouze vystouplým plochým středovým žebrem. Násada je malá a krátká v nepoměru vůči čepeli. Datování je uváděno do LH IIIA. Další kus z Ialysu (Marka Vounara) K16 (tab. 6, K16) z hrobu č. 7 představuje neobvykle zmenšenou verzi tohoto typu. Hrot má srdcovitý tvar a od konce násady ke špičce je žebro rýhované. Pochází z doby LH IIIA2.

Jak už bylo řečeno, většina paralel pochází z Argolidy a dva dodekanéské příklady představují zvláštní variace tohoto typu.

²¹⁵ Benzi 1992, 174.

²¹⁶ Avila 1983, 28.

²¹⁷ Avila 1983, tab. 10.

²¹⁸ Avila 1983, 35–37.

5.2.4 Typ VI

Domovina tohoto typu je pravděpodobně v severním Peloponésu. Byl používán přibližně od LH IIIA a některé exempláře jsou datovány až do LH IIIC. Hroty jsou kratší s poměrově stejně velkou kulatou násadou. Čepel se různí od úzkých ostrých po široké zaoblené listovité hroty. Většina má silné středové žebro.²¹⁹ V Dodekanésu v dolní části rozhraní je známo pět typů VI z Rhodu a Kosu.

K17, K18 a K19 pochází z Ialysu. K17 (tab. 6, K17) z hrobu č. 27 má menší srdcovitý hrot s násadou a silným středovým žebrem, které nepokračuje až ke špičce. Oproti tomu K18 (tab. 6, K18) ze staré hrobky č. 4 (spolu s K15) je více listovitě protáhlé, zúžené a ostré kopí bez středového žebra. K19 (tab. 6, K19) představuje zajímavou kombinaci z obou předchozích exemplářů. Násadou a čepelí (jen je méně listovitá) se podobá K18 a středovým žebrem K17. Z Pylony pochází ještě K20 (tab. 6, K20) s malou zaoblenou a širokou listovitou čepelí, z jedné strany zničenou korozí, a poměrově stejnou násadou. Je datováno do LH IIIA2. Další kus ze stejné lokality (hrob č. 19) je ještě jeden podobný exemplář K21 (tab. 6, K21) s malým oblým listovým hrotem a ulomenou násadou. Je datován do LH IIIB–C.

Typ VI je znám i z Langady na Kosu z hrobu č. 15 – fragmentární kopí K22 (tab. 6, K22) má úzký krátký listovitý hrot se stejně krátkou násadou a vystouplým plochým středovým žebrem. Datování je uváděno do LH IIIA.

Rozšíření tohoto typu je hojné na řecké pevnině (Mykény, Epidauros). Dodekanéské nálezy tvoří značnou část všech známých exemplářů a nejsou příliš odlišné od pevninských. Přesto by mohly být dokladem vlastní výroby na rozhraní.

5.2.5 Typ VII

Avila definuje typ VII jako hrot s oválným listovitým hrotem s krátkou kulatou násadou. Je datován od LH IIIB, s větším podílem výskytu v LH IIIC1–2 na příkladech nálezů ze severního Peloponésu a Středního Řecka. Průměrná délka hrotu je 25 cm.²²⁰ Z rozhraní pochází jeden exemplář, a to hrot ze Siany na Rhodu který Sandars zařadila do skupiny kovů stejného jména.²²¹

²¹⁹ Avila 1983, 38–40, tab. 14.

²²⁰ Avila 1983, 46–50.

²²¹ Sandars 1963, 140.

Hrot K23 (tab. 7, K23) představuje jediný nález celého typu z rozhraní a z Dodekanés. S neznámým kontextem společně s mečem M28 a nožem N32. Pravidelný oválný listovitý hrot s malou násadou je datován do LH IIIB–C. Kromě jeho spojení s výše zmíněnou skupinou má paralely zejména v severním Peloponésu a ve Středním Řecku, poblíž Lefkádie a Ithaky. Ve srovnání s nimi je kopí ze Siany celkem podobné, jen je menší a má širší ostří.²²²

5.2.6 Typová řada E

Řada je charakteristická malým listovitým hrotem, jehož vypouklé a duté středové žebro slouží jako násada, ze kterého ční ostří. Výskyt je zejména na Peloponésu a na východě řecké pevniny. Průměrná délka hrotu je kolem 20 cm. Přibližná doba výskytu je LH IIIA1–2.²²³

Kopí K24 (tab. 7, K24) z Langady na Kosu je jediný exemplář typové řady E z rozhraní. S mečem M23, břitvou B23 a nožem N10 sloužil jako výbava hrobu č. 46. Zvláštní listovitý hrot vybočuje svým vzhledem a provedením oproti ostatním hrotům ze stejné skupiny. Nebyl odlitý jako jeden kus, ale je spojen dohromady na jedné straně středového žebra, což dokazuje přítomnost trhliny. Působí to dojmem, že středové žebro je uprostřed spojené a drží čepel složenou ze dvou částí. Navíc je datován až do LH III B, tedy mladší než ostatní exempláře z této skupiny. Je od nich velmi odlišný a nepodobá se žádnému jinému. Podobně provedený hrot a středové žebro mají kopí z Messénie a Knóssu.²²⁴

5.2.7 Kopí různých forem

Přesná typologizace, zejména u kopí, je nesnadná a obtížně definovatelné kusy jsou sloučené v této části. Sdružuje to typy, které označuje Avila jako různá kopí s dlouhým úzkým listovitým hrotem a krátkou násadou (*verschiedene lanzenspitzen mit langem schmalem Blatt und kurzer Tülle*)²²⁵, další skupinu kopí různých forem²²⁶ a skupinu varia.²²⁷

²²² Avila 1983, tab. 16.

²²³ Avila 1983, 34–35.

²²⁴ Avila 1983, tab. 8.

²²⁵ Avila 1983, 40.

²²⁶ Avila 1983, 54.

²²⁷ Avila 1983, 73.

Je zde zařazeno z rozhraní 12 kusů. Jedenáct kusů pochází z Dodekanésu, z tureckého pobřeží jsou známy dva kusy.

Z lokality Anemomiloi-Makeli na Karpathu pochází kopí K25 (tab. 7, K25) a bylo nalezeno spolu s mečem M13, kopím K38, břitvou B10 a dýkou D1. Má krátký listovitý hrot s nepoměrně dlouhou násadou, připomínající kopí z Pyli. Datování je v rozmezí LH IIIA1–IIIB. Melas srovnává tento kus s Krétou, Kosem a Kyprem.²²⁸

K26 (tab. 7, K26) z Ialysu, označuje Avila jako kombinaci typu IV a typu VI.²²⁹ Má ostře hranatý listovitý hrot bez středového žebra a poměrově stejnou násadu. Nálezový kontext bohužel není znám. Dalším exemplářem z Ialysu je K27 (tab. 7, K27) s rovněž neznámým kontextem. Krátká listovitá čepel s žebrem je při základě oválná a ke hrotu více zašpičatělá. Násada je nepoměrně větší. Stejný, pouze větší kus ze stejné lokality, představuje K28 (tab. 7, K28), který pochází z hrobu č. 45 ve společné výbavě s mečem M12 a břitvou B1. Kopí K29 (tab. 7, K29) bylo objeveno ve společnosti kopí K2 v zásobních nádobách. Širší malý listovitý hrot s krátkou násadou na konci má mnohé podobnosti s dvěma předchozími příklady. Hrot je pouze více široký a oválný a násada je mnohem menší. Ústí násady je zdobeno třemi kroužky. Datace spadá do LH IIIA1–2. Také z Ialysu kopí K30 (tab. 7, K30) představuje ojedinělý a zajímavý typ v řešení násady, místo které je dlouhý tenký trn. Poničená čepel je neobvykle úzká a dlouhá s listovitým tvarem. Bohužel kontext není znám. Podobná kopí jsou na Kypru, kde trn je u většiny exemplářů zahnutý, po vzoru blízkovýchodních dýk s otvory.²³⁰ Z neznámého kontextu pochází i poslední rhodský příklad K31 (tab. 7, K31), který čepelí připomíná K30, ačkoli je tvarem věrnější starším listovitým hrotům a je opatřen standardní násadou.

Z kóských exemplářů K32 (tab. 7, K32) z Eleony z významného hrobu č. 21 připomíná čepelí kopí K30 a K31 z Ialysu. Jen je listovitý hrot více kosočtverečný a široký uprostřed. Silné středové žebro je ploché a násada je nepoměrně kratší vůči čepeli. Datace je nejistá, v rozsahu od LH IIIA–C. Podle břítvy B11, která byla součástí nalezeného kopí, je celý kontext datován do LH IIIB. Významný kóský kus představuje K33 K32 (tab. 7, K33) z Eleony z významného hrobu č. 21 z Langady, z hrobu č. 21 spolu s mečem Naue II M33. Krátká čepel zakulacená ke konci, s krátkou násadou, má netradiční vystouplé a zaoblené středové žebro s dvěma menšími po stranách. Datován je do LH IIIC1. Sandars navrhovala na

²²⁸ Melas 1985, 152.

²²⁹ Avila 1983, 56.

²³⁰ Catling 1964, tab. 12.

základě rýhování žebra balkánský původ a srovnávala jej s příklady v Rumunsku.²³¹ Bouzek tento kus označuje jako egejský výrobek ovlivněný kopími z Evropy a nalézá paralely v Itálii, Střední Evropě a v západním Balkánu.²³² Jung jej odlišuje od mykénských a východostředomořských kopí z hlediska způsobu odlití. Podle něj jsou totožné paralely jen v severní Itálii a řecké Acháji a spojuje tento typ s kulturou popelnicových polí.²³³ Přiklání se k myšlence, že je to spíše import z Evropy, který si přinesli s sebou jeho uživatelé, zřejmě žoldáci z období IIIC.²³⁴

Další langádský kus K34 (tab. 7, K34) z hrobu č. 16 je opět velmi neobvyklý svým tvarem čepele a připomíná typovou řadu E. Samotný funkční hrot je nezvykle krátký, jehož středové žebro, tvořící násadu, je dlouhé. Datován je do LH IIIA2.

Posledním kóským příkladem je K35 (tab. 8, K35) z Pyli, nalezen spolu s mečem M29. Listovitý malý hrot s širokým a plochým žebrem je nepoměrně větší a delší než násada. Nálezové okolnosti jsou nejisté. Benzi uvádí, že prý pochází z hrobu. Srovnává jej s kopími na Krétě, kam umisťuje jeho původ. Jako podobné shledává i K33 z Langady, K7 z Ialysu a dle násady vzpomíná i K25 z Karpathu.²³⁵ Datování je nejisté, asi LH IIIA–B.

Kopí K36 (tab. 8, K36) z Panaztepe na turecké straně pochází z neznámého hrobu. Listovitá čepel se zašpičatělým a vystouplým středovým žebrem a nepoměrně delší násadou je datována do LH IIIB. Je zdobeno drobným geometrickým rytím. Ersoy poznamenává, že kopí vykazuje neobvyklé prvky pro Egeidu, svými rozměry a proporcí připomíná typy ze šachtových hrobů a Avilův typ II, ačkoli typ II byl záležitostí mnohem starší než LH IIIB. Spíše by se dalo uvažovat o volné inspiraci či navázání na starší typ II, který se jinak v rozhraní nevyskytuje. Na druhé straně, dekorace se ovšem odlišuje a je podobná, či přímo identická tomu na noži N36 (zahrnovaného do skupiny Siana), který pochází také z Panaztepe. Domnívá se, že kopí a nůž bylo vyrobeno ve stejné dílně, pravděpodobně umístěné někde v západní Asii.²³⁶

Trójský exemplář K37 (tab. 8, K37) je poničený. Krátká široká trojúhelníkovitá čepel s širším středovým žebrem a krátkou násadou připomíná spíše šíp. Pochází z vrstvy Tróje VIIb2, v egejské chronologii datované do LH IIIC.

²³¹ Sandars 1963, 53–55.

²³² Bouzek 1985, 139, obr. 68.

²³³ Jung 2009, 73.

²³⁴ Jung 2009, 75.

²³⁵ Benzi 2005, 21.

²³⁶ Ersoy 1988, 67–68.

5.2.8 Středně a pozdně minojské kopí s násadou

Tato skupina zahrnuje pět zástupců z Dodekanésu. Je definována dlouhým úzkým a protáhlým listovitým hrotem s velmi krátkou násadou. Původ je na Krétě od MM.²³⁷

Z Anemoniloi-Makeli na Karpathu pochází kopí K38 (tab. 8, K38) z hrobu, který dále obsahoval meč M5, kopí K25, břitvu B10 a dýku D1. Má dlouhý úzký listovitý hrot s tenkým středním žebrem a neodlišenou násadou. Podle Melase se jedná o exemplář typický pro post-palácovou Krétu a datuje jej do LH IIIA1–IIIB.²³⁸

Velmi podobnou skupinu tvoří K39, K40 a K41 z okolí Ialysu na Rhodu. Všechny jsou charakteristické dlouhým úzkým listovitým hrotem s krátkou násadou. K39 (tab. 8, K39) je největší a postrádá nálezový kontext. Hrot K40 (tab. 8, K40) pochází z hrobu č. 59 a je více zašpičatělý a úzký s datací v LH IIIB. K41 (tab. 8, K41) pochází ze staré hrobky č. 4 a představuje nejmenší a nejužší ze všech tří. V přechodu mezi čepelí a násadou je vizuální zeštíhlení.

K42 (tab. 8, K42) z Eleony na Kosu (Hrob č. 4 či 5) se příliš neliší od rhodských exemplářů, pouze jeho strany nejsou skoro oblé a hrany čepele jsou téměř rovnoběžné. Oproti srovnání s krétskými kopími vykazují dodekanéské jednodušší provedení, menší proporce a odlišné středové žebro.²³⁹ Mohly být produktem místní dílny pod krétským vlivem.

Ve srovnání s krétskými se dodekanéská kopí trochu odlišují, zejména jednodušeji provedeným středovým žebrem.²⁴⁰

5.2.9 Nejisté

Tato skupina představuje ojedinělý nález z Tróje s východním vlivem a karpathský poničený hrot bez blízké možnosti typologizace.

Hrot K43 (tab. 8, K43) pochází z Pigadie na Karpathu za neznámého kontextu. Fragmentární zbytek hrotu čepele a násady osvětluje pouze vystouplé středové žebro. Čepel

²³⁷ Avila 1983, tab. 32, 33.

²³⁸ Melas 1985, 152.

²³⁹ Avila 1983, 32–33.

²⁴⁰ Avila 1983, tab. 32–33.

měla nejspíše listovitý tvar. Je datována široce do LH III. Melas jej srovnává s paralelami z Knossu, Mallii, Gournii, Kosu, Rhodu a Mochlu.²⁴¹

Neegejský hrot K44 (tab. 8, K44) z Tróje, zpod svatyně ve čtverci z7, je zvláštní typ. Čepel připomíná nůž či dýku s nepravou násadou, ze které vystupuje dlouhý zužující se a zkroucený trn připomínající ocas. Pochází z vrstvy Trója VIIb, která je datovaná do LH IIIC. Dlouhý tenký trn má mnohé paralely na východě, nálezy šípů z Bogazkoy a Alacahoyuk mají podobný trn, ale čepel je ojedinělá.²⁴² Nejblíže tomu svým tvarem jsou šípy z provincie Samsun u pobřeží Černého moře v Turecku.²⁴³

²⁴¹ Melas 1985, 152.

²⁴² Erkanal 1977, tab. 18.

²⁴³ Bilgi 2005, 134, obr. 10, 11, 12.

5.3 Břítvy

Branigan uvádí dvojbřité břítvy, které se objevují od rané doby bronzové na Krétě.²⁴⁴ O jejich skutečné funkci byla vedena diskuze, někteří navrhují, že jde o dýky²⁴⁵, řezbářské nástroje²⁴⁶ či nože²⁴⁷. Je však skutečností, že se objevují v této době a nemají žádného vývojového předchůdce a jsou posléze velmi rozšířené po celé egejské oblasti, zejména v pozdní době bronzové²⁴⁸, kdy dochází i výskytu jednobřítých břítev.²⁴⁹ Břítvy jsou podle Webera z roku 1996 tříděny na hlavní typy a jejich varianty. Typologické varianty mají obšírnější třídění a subkategorie, které, jak Weber podotýká, jsou v mnohém zastoupeny zejména na egejských ostrovech.²⁵⁰ Z rozhraní pocházejí pouze jeho typy II, III a IV, v drtivé většině ve formě rozličných variant.

5.3.1 Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta IIIe1

Dvojbřítá čepel u břítev představovala značně rozšířený typ po celé egejské oblasti od rané doby bronzové a pak zejména v pozdní době bronzové. Představuje širokou oblou a velkou čepel s nýtovými otvory u základny. Některé mají trn.²⁵¹ Weberova subvarianta IIIe1 představuje exempláře se třemi nýtovými otvory, uspořádanými většinou do kříže, kde jeden je umístěn na dodatečném malém trnu. Mnohé další nálezy pochází zejména z Kréty a z Acháje.²⁵² Z rozhraní je znám jediný exemplář, z Rhodu.

Břítva B1 (tab. 1, B1) z Ialysu z hrobu č. 45 (s mečem M12, kopím K28) představuje plochou širokou čepel, rozšířenou ve dvou třetinách délky se třemi nýtovými otvory a malým trnem. Datování je LH IIIA, podle Webera coby jediný dodekanéský exemplář lehce vybočuje z jinak běžného výskytu, zejména na Krétě, ačkoli je ovlivněn krétskou produkcí.²⁵³

²⁴⁴ Branigan 1968, 38.

²⁴⁵ Blegen 1937, 333.

²⁴⁶ Pendlebury 1939, 71.

²⁴⁷ Xanthoudides 1924, 28, 47, 108.

²⁴⁸ Blegen 1968, 38.

²⁴⁹ Weber 1996.

²⁵⁰ Weber 1996, 37.

²⁵¹ Weber 1996, 51.

²⁵² Weber 1996, 81–84.

²⁵³ Weber 1996, 86.

5.3.2 Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta IIIe2

Subvarianta IIIe2 disponuje rovněž třemi nýtovými otvory i malým trnem. Provedení záštity je ovšem více uzpůsobeno do tvaru kříže v ostrých úhlech a zaoblenými ohraničenými okraji. Vysoká koncentrace této subvarianty je na Krétě.²⁵⁴ Z dolního rozhraní známe dva exempláře z Ialysu.

Břítva B2 a B3, obě s neznámým kontextem, mají podobnou čepel. B2 (tab. 1, B2) ovšem obsahuje všechny tři nýtové otvory na záštitě a trn je prázdný. B3 (tab. 1, B3) má u záštity pouze dva otvory, trn se nedochoval, přesto je jisté, že otvory měl. Pro oba exempláře jsou nejbližší paralely v Knóssu.²⁵⁵

5.3.3 Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta IIIf1

Varianta IIIf má dva či tři horizontálně umístěné nýtové otvory, chybí ovšem trn. Čepel může být stejně zaoblená, či s paralelními hranami čepele a celý připojovací prostor k rukojeti je ohraničený. Subvarianta IIIf1 má více nýtů v řadě, popřípadě jeden centrální výše či níže položený. Rozšíření je na Krétě a v Argolidě.²⁵⁶ Z rozhraní jsou známy dva kusy.

Břítvy B4 a B5 (tab. 1, B4, B5) obě pochází z Ialysu v neznámém kontextu. Vzezřením jsou si velmi podobné, jen B5 má lehce odlišné uspořádání nýtů. Nejbližší paralely jsou na Krétě.²⁵⁷

5.3.4 Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta IIIf2

Varianta IIIf2 se liší redukcí počtu nýtů na dva. Čepel i prostor k přichycení rukojeti zůstávají stejné. Z Ialysu je znám jeden zástupce.

Břítva B6 (tab. 1, B6) z hrobu č. 65 představuje jednoduše provedenou dvojbřítou čepel rozšířenou a zaoblenou před hrotem. K uchycení rukojeti sloužily dva nýtové otvory u základny čepele. Tato varianta má četné paralely na Krétě a Peloponésu.²⁵⁸

²⁵⁴ Weber 1996, 87.

²⁵⁵ Weber 1996, tab. 11, 12.

²⁵⁶ Weber 1996, 91–92.

²⁵⁷ Weber 1996, tab. 13.

²⁵⁸ Weber 1996, tab. 58, B.

5.3.5 Jednobřítá typ I, varianta Ib, subvarianta Ib1

Jednobřítá břitva typu I představuje již klasickou egejskou břitvu s širokou zakřivenou čepelí, která se od krátkého trnu rozšiřuje do šířky.²⁵⁹ Subvarianta Ib1 je provedením rovná či lehce vzhůru zakřivená čepel se zahnutým trnem, většinou se třemi nýtovými otvory. Weber umisťuje domov subvarianty do Knóssu, odkud pochází nejvíce nálezů. Odtud se rozšířil do Dodekanésu, Argolidy a Boiótie.²⁶⁰

Ze slavného hrobu č. 4 (spolu s mečem M4) v Ialysu pochází břitva tohoto typu B7 (tab. 1, B7). Je velmi široká a s rytými liniemi podél horní hrany. Zakřivený trn se třemi nýtovými otvory je krátký. Datování je uváděno LH IIIA2, nejvíce paralel pochází z Kréty.²⁶¹ Další z Rhodu, břitva B8 (tab. 1, B8) z Apollakia má neznámý kontext a provedením je jednodušší. Chybí rýhování podél horní hrany čepele. Podobné jsou břítvy z Attiky a Mykén.²⁶²

5.3.6 Jednobřítá typ I, varianta Ic

Varianta Ic je zastoupena pouze jedním exemplářem z rozhraní, opět z Ialysu na Rhodu. Většinou má delší trn se třemi nýtovými otvory.

V hrobu č. 59 byla nalezena břitva B9 (tab. 1, B9) spolu s kopím K40. Široká čepel je již značně zkorodovaná a má krátký zakřivený trn se třemi nýtovými otvory. Datována je do LH IIIB. Další podobné exempláře pochází zejména z Kréty a z Argolidy.²⁶³

5.3.7 Jednobřítá typ II

Typ se vyznačuje jedním ostřím na zahnuté široké čepeli bez trnu, často s jedním otvorem na konci čepele k uchycení organické rukojeti. Z laického hlediska většina břitev tohoto typu

²⁵⁹ Weber 1996, 113.

²⁶⁰ Weber 1996, 118–122

²⁶¹ Weber 1996, tab. 23.

²⁶² Weber 1996, tab. 25.

²⁶³ Weber 1996, tab. 27.

připomíná sekáček. Datace je přibližně v době LH IIIA–B a nejvíce nálezů pochází ze střední a východní Kréty a z Acháje, s jediným nálezem tohoto typu z rozhraní, na Karpathu.²⁶⁴

Břítva B10 (tab. 1, B10) byla nalezena v Anemomiloi-Makeli na Karpathu v hrobové kontextu, ve společnosti meče M13, kopí K38 a K24 a dýky D1. Zakřivená široká čepel bez rukojeti a jedním nýtovým otvorem se liší jen málo od zmíněných paralel na Krétě a v Acháji, nejbližší tomu je exemplář z Knossu, z hrobu č. 4 ze Sellopoula.²⁶⁵ Datována je do LH IIIA1–IIIB.

5.3.8 Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa2

Varianta IIa typu II se vyznačuje jedním ostřím na zahnuté čepeli, na jejímž konci je delší trn k uchycení rukojeti s jedním až třemi nýtovými otvory, dále je rozlišována na několik subvariant. Subvarianta IIa 2 má užší a protáhlejší čepel s výrazněji odsazeným trnem, který nedodrжуje celkové zakřivení čepele a vrací se spíše do vodorovné pozice.²⁶⁶

Břítva B11 (tab. 1, B11) se našla na Kosu v hrobě č. 21 v Eleoně, kde se našlo i kopí K32. Zakřivená pravidelná širší čepel se zbytkem rukojeti s dvěma nýtovými otvory je datována do LH IIIB. Má paralely v Knossu, Phaistu, Pylu, v Mykénách a v Attice a nevykazuje příliš velké rozdíly.²⁶⁷

5.3.9 Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3

Subvarianta IIa 3 nepředstavuje markantní rozdíl od předchozí. Z rozhraní má čtyři zástupce. Tři z Rhodu a jeden z Kosu.

Břítva B12 (tab. 1, B12) z hrobu č. 8 s břitvou B21 a B13 (tab. 1, B13) z hrobu č. 33 jsou si velmi podobné svou úzkou zakřivenou čepelí, špatně dochovaný trn u obou obsahuje nýtové otvory. U B12 jeden, B13 dva. Datace neznámá, většina podobných nálezů pochází tradičně z Kréty.²⁶⁸

²⁶⁴ Weber 1996, 146–147.

²⁶⁵ Weber 1996, tab. 38.

²⁶⁶ Weber 1996,

²⁶⁷ Weber 1996, tab. 30, 31, 32.

²⁶⁸ Weber 1996, tab. 33.

Z hrobu č. 32 pochází ještě další zástupce z Ialysu – B14 (tab. 1, B14). Od předchozích se odlišuje velmi širokou čepelí s rytými liniemi podél horní hrany. Nechybí krátký a široký zakřivený trn se třemi nýtovými otvory. Datována je do LH IIIC.

Jediný exemplář na Kosu z Eleony (hrob č. 17) je B15 (tab. 2, B15) se zakřivenou širší čepelí, rozšiřující se na frontální hraně a pozůstatkem po rukojeti s jedním nýtovým otvorem. Datování je LH IIIA. Tato subvarianta se odlišuje drobnými nuancemi v protáhnutí čepele a v pozici trnu. B15 má paralely v Knóssu, Chanii a v Athénách.²⁶⁹

5.3.10 Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb1

Subvarianta IIb 1 má většinou mnohem širší čepel a jinak profilované celkové prohnutí nástroje od hrotu ke konci rukojeti.²⁷⁰ Z rozhraní známe tři artefakty, dva z Langady na Kosu, jeden z Ialysu.

Břitva B16 (tab. 2, B16) z hrobu č. 23 je úzká zahnutá čepel s dolů směřující zahnutou rukojetí, rukojeť disponuje třemi nýtovými otvory. Datování je široké a spadá od LH IIIA do IIIC. Z hrobu č. 25 břitva B17 (tab. 2, B17) je téměř podobná předchozí, proporčně je ovšem menší a čepel je více široká. Podobné nálezy byly uskutečněny na Krétě i na řecké pevnině.²⁷¹

Rhodská B18 (tab. 2, B18) z hrobu č. 27 s kopím K17 a břitvou B24 má stejně širokou čepel a krátký zakřivený široký trn se třemi nýtovými otvory. Trn je ovšem užší. Datování spadá do LH IIIA2.

5.3.11 Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb4

IIb4 nejsou příliš odlišné, drobné odchylky ve vzhledu jsou zejména jinak zakřivenou horní hranou čepele a čepelí.²⁷² Z Rhodu pochází tři známé exempláře.

Břítvy B19, B20 a B21 byly objeveny v Ialysu., B19 (tab. 2, B19) a B20 (tab. 2, B20) pochází z hrobu č. 6, B21 (tab. 2, B21) z hrobu č. 8. Všechny mají širší zakřivenou čepel

²⁶⁹ Weber 1996, tab. 32, 33.

²⁷⁰ Weber 1996, 138.

²⁷¹ Weber 1996, tab. 34, 35.

²⁷² Weber 1996, 144.

s delším trnem se třemi otvory. Kontext je u všech neznámý. Je zajímavé, že většinu nálezů subvarianty IIb4 představují břitvy z Ialysu. Jediný podobný exemplář pochází Aigíny.²⁷³

5.3.12 Jednobřítá typ II, varianta IIc

Oproti předchozí subvariantě se liší tento typ zvýšením počtu nýtů na čtyři a jejich uspořádáním na rukojeti do kříže. Kromě nálezů na Rhodu je znám pouze jediný další zástupce z Perati.²⁷⁴

Břítva B22 (tab. 2, B22) z Ialysu má velmi širokou čepel s rytými liniemi podél horní hrany. Má krátký zakřivený trn se čtyřmi nýťovými otvory, charakteristicky uspořádanými do kříže. Datování spadá do LH IIIA2–IIIB.

5.3.13 Jednobřítá typ III, varianta IIIa

Typ III má rozvinutý trn rukojeti. Je mnohem delší a charakteristicky zakroucen jako ocas. Weber zahrnul do varianty IIIa jedinou břitvu, pocházející z dolního rozhraní.

Hrob č. 46 v Langadě vydal kromě meče M23, kopí K24 a nože N10 i ojedinělý druh břitvy B23 (tab. 2, B23). Nepříliš široká břítva s rýhováním podél horní hrany má tenkou dlouhou rukojeť, esovitě zakřivenou. Je uváděna do období LH IIIB. Ve srovnání s ostatními má jako jediná svého typu dlouhý tenký esovitý trn hexagonálního tvaru v průřezu a bez nýtů, zatímco zbylé variace Weberovy varianty IIIb mají rukojeť plochou s nýťovými otvory.²⁷⁵

5.3.14 Jednobřítá typ III, varianta IIIb

Definice varianty IIIb již byla uvedena výše. Rhodský zástupce, břítva B24 (tab. 2, B24) pochází z Ialysu z hrobky č. 27 (spolu s kopím K17). Jedná se o stejně jedinečný exemplář jako u břitvy B7. Tvarem a plochým trnem je více podobná paralelám z Dendry a Kréty,²⁷⁶ ovšem ty jsou opatřeny nýťovými otvory. Způsob provedení rukojeti je jiný. Vytáhnuté okraje tvoří uprostřed přerušovaný prostor pro vykládání. Spolu s B23 tvoří zajímavě provedenou

²⁷³ Weber 1996, tab. 37.

²⁷⁴ Weber 1996, 144–145.

²⁷⁵ Weber 1996, tab. 39.

²⁷⁶ Weber 1996, tab. 39, 40.

koncepti, kde dlouhý trn B23 by mohl být patrně ovlivněn Blízkým Východem. Design rukojeti B24 svědčí o vyšší úrovni provedení.

5.3.15 Jednobřítá typ IV, varianta IVb

Oproti předchozím typům, Weberova břitva typu IV připomíná současný srp. Zakřivená čepel je štíhlejší a má mírně vzhůru plochou, již v celku odlitou rukojeť. U varianty IVa není rukojeť plochá.²⁷⁷ Všechny exempláře typu IV z rozhraní jsou zástupci varianty IVb, která se odchyľuje plochou rukojetí, někdy ohraničenou vytáhlými okraji. Jejich výskyt je zejména od pozdní LH IIIB–C.²⁷⁸

Jediný zástupce z Rhodu je břitva B25 (tab. 2, B25) z Ialysu (hrob č. 32). Její výrazně zakřivená čepel stoupá směrem vzhůru. Úzká dlouhá rukojeť postrádá otvorů. Datace bohužel není známa.

Břitva B26 (tab. 2, B26) z hrobu č. 11 v Langadě (spolu s pinzetou Z1) má výrazně zakřivenou čepel směrem vzhůru. Její plochá a dlouhá rukojeť nemá žádné otvory. Datování je LH IIIB–C. Další exemplář z Kosu ze Serraglia je břitva B27 (tab. 3, B27) pocházející ze stejného kontextu jako sekera S2. Menší čepel je lehce zakřivená a ční vzhůru jako u B26, úzká dlouhá rukojeť bez otvorů je velmi podobná. Datování je LH IIIB. Výraznější kus je břitva B28 (tab. 3, B28) opět z Langady (hrob č. 34) a představuje zajímavou syntézu kulturních vlivů. Výrazně úzká zakřivená čepel směřuje vzhůru. Dlouhá, silněji odlitá rukojeť nemá otvory a je zdobená rytými liniemi. Na konci rukojeti je odlit ozdobný konec. Ersoy uvádí, že dekorace břitvy má nejlepší paralelu v Čechách – nůž typu Riedenburg. Díky břitvám z Langady a z Panaztepe poukazuje na místní egejskou dílnu, z které tento kus pochází a která používá evropské prvky. Výroba podle něj mohla začít někdy v raném 12. stol.²⁷⁹ Ersoy spojuje dekoraci tohoto předmětu s nožem N36 z Panaztepe. Domnívá se, že tato výzdoba má původ v Evropě a dokládá intenzivnější egejsko-evropské vztahy na konci doby bronzové.²⁸⁰ Datování je LH IIIC4. Ve stejném kontextu byl nalezen i šíp Š1.

²⁷⁷ Weber 1996, 151.

²⁷⁸ Weber 1996, 152–155.

²⁷⁹ Ersoy 1988, 68–69.

²⁸⁰ Ersoy 1988, 69–71.

Břítva B29 (tab. 3, B29) z Panaztepe je výrazně zakřivená úzká čepel směrem vzhůru s dlouhou rukojetí bez otvorů. Ersoy srovnává tento artefakt s dodekanéskými B24, B28 a z lokality Gerokomeion v Acháji. Datuje tento kus do LH IIIB.²⁸¹

Kromě Dodekanés se varianta IVb vyskytovala i v Mykénách, Perati a v severním Řecku.²⁸²

²⁸¹ Ersoy 1988, 71.

²⁸² Weber 1996, tab. 40, 41.

5.4 Dýky

Tato práce typologicky dýky dále netřídí, z důvodu nízkého počtu. Je známo pět příkladů z dolního rozhraní v Dodekanésu a jeden z Tróje.

Zajímavým příkladem je dýka D1 (tab. 3, D1) z Anemomiloi-Makeli na Karpathu (pocházející z hrobu s mečem M5, kopím K38 a K25 a břitva B10). Plochá čepel s malým středovým žebrem a záštitou má dva nýtové otvory. Trn vystupuje z rukojeti a má další otvor. Datování je LH IIIA1–IIIB. Melas popisuje tuto dýku jako zmenšenou verzi Karova meče typu A a nachází mnohé paralely na Krétě.²⁸³ Autor této práce přidává poznámku, že dle jeho úsudku spíše než typ A, dýka připomíná pozdější typ B.

Podobným kusem je D2 (tab. 3, D2) z rhodské Aspropilie, z hrobu č. 4. Svou kulatou násadou, na které je listovitý hrot, připomíná spíše kopí. Karantzali tyto nože označuje slovem *spatulae*, respektive toaletní nůž. Předpokládá, že výbava hrobu dýkou D2 mohla indikovat pohřbenou ženu. Nachází paralely v Elateii v Attice, v Perati, v Mykénách a na Krétě. Je datována do LH IIIC.²⁸⁴ Další možné paralely budou uvedeny při dýce D5, která je podobného typu.

Z dalších dýk nalezených na Rhodu je D3 (tab. 3, D3), pocházející z hrobu č. 3. Provedením čepel, trnu a uspořádáním nýtových otvorů připomíná typ meče B. Benzi pokládá její původ na Kypr, kde se podobné typy vyskytují od LC II. Příklad z Rhodu je z doby LH IIIA1.²⁸⁵

Další z rhodských dýk je D4 (tab. 4, D4) z Ialysu. Svým plochým tvarem s vystouplým žebrem a dvěma nýtovými otvory navazuje na starší typy. Benzi považuje tento kus za nejistý ohledně datování a typologizace.²⁸⁶

První dýka D5 (tab. 4, D5) z Kosu pochází z lokality Asklépeion, nalezená v oblasti východně od Lapidaria v kontextu meče M3, kopí K3 a K4 a nože N12. Obsahuje vystouplé zploštělé středové žebro a čepel má tvar listu. K uchycení rukojeti slouží dlouhý kulatý trn, připomínající násadu kopí. Datována je do LH I A. Jde o stejný typ jako dýka D2 a jak už bylo uvedeno, jde o velmi unikátní typ. Připomínají provedením kopí z Kültepe, které mají

²⁸³ Melas 1985, 151.

²⁸⁴ Karantzali 2001, 71–72.

²⁸⁵ Benzi 1992, 173.

²⁸⁶ Benzi 1992, 173.

plně funkční násadu, a jedná se spíše o skutečná kopí. Zároveň postrádají středové žebro.²⁸⁷ Je možné, že anatolský typ kopí mohl mít vliv na dýku D5 i D2.

Posledním příkladem je dýka D6 (tab. 4, D6) z Tróje, s jehlicí J4, pocházející ze čtverce A7, západně od citadely. Papadopulos označuje podobné dýky jako typ I, varianta A.²⁸⁸ Plochá čepel bez záštity a rukojeti má rozšířenou bázi se třemi nýtovými otvory. Široké ploché žebro se sbíhá dolů k hrotu. Pochází z vrstvy VI raná, datováno do MM II–LH I.

²⁸⁷ Erkanal 1977, tab. 15, obr. 13,14

²⁸⁸ Papadopoulos 1997.

5.5 Nože

Zásadní a prakticky jedinou prací o egejských nožích zůstává i v dnešní době článek od Sandars z roku 1955. Nožům z EBA a MBA věnoval kapitoly ve svých obecných metalurgických pracích i Branigan.²⁸⁹ První ploché egejské nože s jedním ostřím jsou většinou tvarem malé a délkou čepele se různí, stejně jako v počtu nýtových otvorů. Plochý jednobřítý nůž má kořeny nejspíše v Malé Asii, odkud se rozšířil do Egeidy přes Lesbos a Dodekanésy.²⁹⁰ Z konce třetího tisíciletí př. n. l. pochází nože s rovnou či lehce zahnutou čepelí a s předělem mezi rukojetí a čepelí. Takové jsou známy z konce EBA z Tróje II a Thermi V. Od začátku 2. tisíciletí př. n. l. se objevují v Boiótii a na Krétě.²⁹¹ Jejich plná modifikace přišla až v období šachtových hrobů, nálezy v různých variantách jsou po celém Řecku, na ostrovech a na Krétě.²⁹² Sandars rozděluje nože na čtyři třídy, z rozhraní pocházejí první třídy Ia, Ib, poté třída 2 a specifická skupina Siana.

5.5.1 Třída Ia

Třída představuje nože s plochým trnem k uchycení rukojeti. Délka čepele se různí, stejně jako počet nýtových otvorů. Na Krétě se objevuje od konce EBA a dál se šíří přes ostrovy a na pevninu.²⁹³ Od MM byla hojně rozšířena a její užívání trvalo po celou LH. Vyskytovala se v celé Egeidě, včetně Dodekanésu, také na Kypru, v Anatolii, v Levantě²⁹⁴ a v jižní Itálii.²⁹⁵ Z dolního rozhraní je známo 12 nožů z Dodekanésu.

První z nožů třídy Ia z rozhraní je N1 (tab. 13, N1) z Pigadie na Karpathu s neznámým kontextem. Plochá lehce zakřivená fragmentární čepel má nezvykle pět otvorů pro nýty v rukojeti. Datování je široké pro celou LH III. Melas srovnává nůž s nálezy na Krétě, v pevninském Řecku a dalšími kusy v Dodekanésu a označuje jej za jeden z nejběžnějších typů v egejské oblasti i na východě.²⁹⁶

²⁸⁹ Branigan 1968; 1974.

²⁹⁰ Sandars 1955, 183.

²⁹¹ Sandars 1955, 175.

²⁹² Melas 1985, 153.

²⁹³ Sandars 1955, 183.

²⁹⁴ Sandars 1955, 175–177.

²⁹⁵ Melas 1985, 153.

²⁹⁶ Melas 1985, 153.

Z rhodských je první uvedený N2 (tab. 13, N2) z Ialysu. Má dlouhá plochou čepel a ostří směřuje vzhůru ke špičce, podobně jako u N10 z Langady. Kontext je nejistý, datován je do celé LH III. Hrob č. 2 z Passie, spolu s šípem Š16 vydal nůž N3 (tab. 13, N1) z LH IIIB–C. Dlouhá plochá čepel se mírně esovitě prohýbá. Na fragmentární rukojeti jsou tři nýtové otvory. Značně neegejsky vypadá nůž N4 (tab. 13, N4) z Apsaktiru. Plochá delší a protáhlá čepel má výrazně zakřivení vzhůru. Datování je nejisté, spíše spadá někam do stupně III. Je zde třeba uvést poznámku, že nůž se v mnohém podobá pozdější skupině Siana. Nůž N5 (tab. 13, N5) z Ialysu má nedochovanou rukojeť a svým vzezřením připomíná N11 z Kosu, ačkoli má podél horní tupé hrany čepele rytou linii a je datován až do LH IIIC. Dalším kusem z Ialysu N6 (tab. 13, N1) z hrobu č. 26 je menší zakřivený plochý nůž, jehož rukojeť ještě obsahuje zbytek organického obložení. Datován je do LH IIIA2. Kus N7 (tab. 13, N7) pochází z Eleony, z hrobu č. 15. Představuje dlouhou rovnou čepel, která se směrem k hrotu mírně zakřivuje nahoru. Rukojeť je neznatelně odlišená od čepele s otvory na nýty. Datování je LH IIIB. Nůž N8 (tab. 13, N8) z Langady (hrob č. 38) se odlišuje neparalelně sbíhajícími se hranami s výstupkem na tupé horní straně. Hrot je ostřeji profilovaný a zvedá se. Je o něco starší, LH IIIA2. Nůž N9 (tab. 13, N9) pochází rovněž z Langady (hrob č. 42 spolu nástroji Z4 a Z5). Plochá dlouhá čepel velmi připomíná exemplář N7. Kontext je neznámý. Další z nožů N10 (tab. 13, N10) z Langady pochází z hrobu č. 46 (dále ještě s mečem M23, kopí K24 a břitvou B23). Plochá čepel se od rukojeti se třemi otvory zeštíhluje a hrot se lehce zvedá vzhůru. Datování je LH III B. Ze Serraglia na Kosu (zóna I, v okolí nalezena i pinzeta Z4) pochází fragmentární nůž N11 (tab. 13, N11) z LH IB. Dolní hrana čepele je zakřivená a dlouhá čepel se zbytky rukojeti je velmi podobná předchozímu. Poslední z kóských nožů třídy Ia je N12 (tab. 13, N12) z Asklépeionu, z oblasti lapidaria (dále odsud pochází i meč M3, kopí K3 a K4 a dýka D5). Má plochou čepel se třemi otvory pro nýty. Hraný čepele se paralelně sbíhají do hrotu a datována je do LH IA. Je značně podobný noži N1 z Karpathu, akorát ten má pět nýtových otvorů a je pravděpodobně mladší.

Skupiny z horního rozhraní představuje dva nálezy z Chiu, jeden z Lesbu a osm z Tróje. Na Lesbu z Thermi pochází N13 (tab. 13, N13). Dlouhá plochá čepel s chybějící rukojetí připomíná N10, N2 a N11. Ostří se zužuje směrem ke špičce. Datován je do LH IIIA1–III A2. Chijské Emporio vydalo dva nože z LH IIIC. Nůž N14 (tab. 13, N14) je bez rukojeti s plochou čepelí s paralelními hranami. Z jeho kontextu z oblasti označené F pochází i jehlice J1. Plochou čepel ze stejného místa, ale jiné vrstvy, má i N15 (tab. 13, N15). Vypadá téměř totožně s N14 a je více dochovaný, má rukojeť s nýtovými otvory. Zdá se, že N14 i

N15 jsou stejné, nebo minimálně velmi podobné. Z Panaztepe pochází tři nože. N16 (tab. 14, N16) představuje klasickou čepel s rovnou horní hranou a zužujícím se ostřím od rukojeti ke špičce čepele. Rukojeť má tři nýtové otvory. N17 (tab. 14, N17) je více zakřivený a široký. Trn k umístění rukojeti je malý s dvěma nýtovými otvory. N18 (tab. 14, N18) představuje velmi úzký zakřivený kus s dvěma nýtovými otvory na rukojeť. Svým vzezřením lehce připomíná skupinu Siana. Kontext všech tří exemplářů je neznámý. U stupně c vrstvy Tróje V je znám nález nože N19 (tab. 14, N19). Jedná se o plochou čepel se zbytky rukojeti s jedním otvorem, jehož ostří se u špičky zdvihá a zeštíhluje. Podobnou čepel, ale s trochu odlišnou záštitou, má i nůž z vrstvy II a III v Beycesultanu.²⁹⁷ Je datován do MH I–II. Z vrstvy VI, stupně e (LH IIB) pochází dva kusy. N20 (tab. 14, N20) představuje jeden ze zástupců starších dob. Má jedno ostří a není opatřeno trnem, na bázi čepele jsou dva nýtové otvory. U špičky se čepel výrazně zvedá vzhůru. N21 (tab. 14, N21) postrádá rukojeť a spíše připomíná oba předchozí mladší exempláře z Chiu, s hranami paralelně se sbíhajícími ke špičce. Trójská vrstva VII vydala více nožů. N22 (tab. 14, N22) má zužující se čepel, která se mírně esovitě zakřivuje, charakteristický je malý trn k připojení rukojeti. Pochází ze stupně a, který se datuje do LH IIIB. Pro tento exemplář existují paralely na Kypru již v EBA–MBA²⁹⁸, může se jednat o exemplář vzniklý na základě východního vlivu. Ze stejného stupně je znám i N23 (tab. 14, N23) s klasickou plochou čepelí, sbíhajícími se paralelními hranami a zdvihem u špičky. Datován je rovněž do LH IIIB. Nůž N24 (tab. 14, N24) je podobný, liší se pouze rozvětvením u báze nože s jedním nýtovým otvorem. Pochází ze stupně a nebo b, v doprovodu nože N25 (tab. 14, N25) a šípu Š23, a datován je do LH IIIB–C. Již zmíněný N25 ze stejného kontextu a stejného data má dochovanou pouze srpovitě zakřivenou čepel. Do stupně VIIb spadá i poslední exemplář nože třídy Ia z Tróje N26 (tab. 14, N26), čepel je stejně plochá s otvorem na konci jako u ostatních a hrot je zakřivený směrem vzhůru. Datován je také do LH IIIC.

5.5.2 Třída Ib

Někdy v polovině 16. století př. n. l. se u nožů začíná objevovat ohraničení rukojeti a vzniká třída Ib.²⁹⁹ Přestože se třída objevila až v LBA, jejich předchůdci tvořily častou výbavu

²⁹⁷ Mellaart – Murray 1995, 156, obr. O.6, 158, obr. O.8.

²⁹⁸ Balthasar 1993, 204, obr. 58, e.

²⁹⁹ Sandars 1955, 183.

mykénských šachtových hrobů. Na Krétě se objevují od pozdní LM II. Oproti třídě Ia, není tato na rozhraní příliš rozšířená a není známa ani na Kypru.³⁰⁰ Z rozhraní jsou známy dva z Rhodu a dva z Tróje.

Z Dodekanésu pochází N27 z Ialysu a N28 z Pylony. N27 (tab. 14, N27) z hrobu č. 59 má dlouhou zakřivenou čepel s rytou linií podél tupé strany a ohraničenou rukojeť s třemi nýtovými otvory, datován je do LH IIIB. Pylonský exemplář N28 (tab. 14, N28) pochází z hrobu č. 18 a svým provedením je podobný N5, ačkoli je každý jiné třídy. N28 má méně širokou rukojeť a trochu jinak provedené rýhování na horní straně čepele, datování je LH IIIB–C.

Trojské nože třídy Ib jsou dva. N29 (tab. 14, N29) z vrstvy VIg (spolu s šípem Š6) je dlouhý exemplář s plochou čepelí a ohraničenou rukojetí s třemi otvory pro nýty. Ostří se zužuje nahoru ke špičce. Datován je do LH IIB. Sandars se o něm zmiňuje a soudí, že je v Tróji spíše egejským importem.³⁰¹ Druhým je N30 (tab. 14, N30) pocházející z vrstvy VIIb2 a představuje fragment zahnuté čepele, připomínající břitvu. Je datována do LH IIIC a ze stejného kontextu pochází i kopí K37.

5.5.3 Třída 2

Třída 2 vychází u rukojeti i čepele z třídy Ib, ale zásadní rozdíl je absence nýtových otvorů. Podobně jako u předchozí třídy se poprvé objevuje v šachtových hrobech a začíná tedy někdy v LH I. Příliš se neobjevuje na Krétě.³⁰² Jediným kusem této třídy z rozhraní, velmi netradičním, je nůž z Rhodu.

Exemplářem N31 (tab. 14, N31) z hrobu č. 15 představuje vzhůru zahnutou čepel s ohraničenou rukojetí, zakončenou kruhovým jablkem se sedmi nýtovými otvory. Na čepeli u rukojeti je rytá dekorace s emblematickým motivem. Datování patří do období LH IIIC. Kruhovým zakončením se zabývala Sandars a kromě pár nožů z Mykén uvádí srovnání nálezu s nálezy v Rumunsku.³⁰³ Ve východním Středomoří je podobný nález v Enkomi na Kypru, který srovnává Bouzek s N31 a jejich vznik přisuzuje vlivu evropské kultury popelnicových

³⁰⁰ Sandars 1955, 177–179.

³⁰¹ Sandars 1955, 179.

³⁰² Sandars 1955, 179.

³⁰³ Sandars 1955, 185.

polí.³⁰⁴ Tímto nožem se poté zabýval i Benzi a považuje jej za jeden z důkazů styků východní Egeidy s Evropou. Paralely hledá v Itálii s noži typu Montegiorgio a Baierdorf ze Střední Evropy. Přes veškerou podobnost s Balkánem a Evropou Benzi poznamenává, že je to velmi ojedinělý kus v svém regionu a sloužil nejspíše ceremonialním účelům, možná jako obětní nástroj, což soudí podle nálezů pečetí vyobrazujících oběť zvířete nožem či mečem z Naxu a Mykén. Rozebírá i dekoraci nože a hledá její paralely na malém počtu nástrojů v Řecku a na Krétě, které mohly mít rituální účel.³⁰⁵

5.5.4 Siana

Specifickou skupinu Siana definovala Sandars ve spojení s pozdními meči.³⁰⁶ Původně na základě nože N28 označovala ten nůž svou třídou 2.³⁰⁷ Jedná se o úzké a nepřilíš široké nože, zakřivené do tvaru půlměsíce s dlouhým trnem na konci rukojeti, podobné provedení jako u mečů skupiny Siana. Sandars je datuje do LH IIIC a označuje jej jako cizí prvek, který přišel s Mořskými národy.³⁰⁸ Benzi uvádí, že nože by se mohly vyskytovat od LH IIIA, tedy dříve než Sandars uvádí v LH IIIC. Soudě dle keramiky na Rhodu (většinou IIIA2–B) a ve srovnání s nálezem stejného nože ve vraku lodi v Uluburn (dendrochronologií určený rok potopení 1306 př. n. l.), předpokládá u tohoto nože spíše levantinský původ a vznik již v LH IIIA2 jako výsledek námořních obchodních kontaktů.³⁰⁹

Základní kámen celé skupiny N32 (tab. 15, N32) z hrobu poblíž Siany má jako ostatní nálezy neznámý kontext. Ialysou představuje klasický typ Siana. Dlouhá úzká lehce zakřivená čepel má podél horní hrany čepele ryté linie. Rukojeť má vystouplé hrany, vytvářeje tak prostor pro obložení a na konci charakteristický tenký trn. Udáván je do souvislosti s mečem M6 a kopím K14. Datován je do LH IIIB. Nůž N33 (tab. 15, N33) z Ialysou je stejný jako nůž N32. Datování je do LH IIIB–C. Benzi uvádí i možné starší datování LH IIIA2.³¹⁰ Poněkud obvyčejnější je další z Rhodu, s neznámým kontextem, z lokality Apsaktiras, nůž N34 (tab. 15,

³⁰⁴ Bouzek 1985, 147.

³⁰⁵ Benzi 2009, 159–160.

³⁰⁶ Sandars 1963.

³⁰⁷ Sandars, 1955.

³⁰⁸ Sandars 1963, 140.

³⁰⁹ Benzi 2005, 18.

³¹⁰ Benzi 2005, 18.

N34). Plochý artefakt má podobné vzezření, je o něco více úzký a rukojeť s trnem není ohraňovaná.

Nůž N35 (tab. 15, N35) pochází z Kolofónu v Turecku. Je stejný jako N32 a N33 a je uváděn do LH IIIB–C. Nůž N36 (tab. 15, N36) z Panaztepe je úzký a lehce zakřivený s plochou čepelí. Rukojeť má vytáhlé okraje a nemá žádné otvory, stejně tak chybí typický trn. Datování se uvádí LH IIIB. Významné je jeho ryté zdobení geometrickými vzory na horní hraně čepele. Ersoy, který nůž publikuje, hledá podobnou dekoraci na nástrojích střední Evropy, konkrétně nože a spony.³¹¹ Benzi také soudí, že dekorace není egejská a uvádí její četnost v Itálii a Evropě od 13. do 10. století př. n. l. Přirovnává N36 i k podobnému exempláři nalezeném ve vraku lodi v Uluburun.³¹² Z lokality Besik-Tepe poblíž Tróje je znám nůž N37 (tab. 15, N37). Fragmentární čepel s ulomenou rukojetí připomíná skupinu Siana podobnou čepelí, se stejnou linií na tupé straně jako u nožů z Rhodu a Izmiru. Zbytek rukojeti je ohraňovaný. Ke skupině Siana jej přiřazuje Basedow, mohl by být ovšem i Sandars třída II. Je datován od LH IIIA2–IIIB1. Benzi jej přirovnává k N36 z Panaztepe.³¹³

5.5.5 Nejisté

Z Rhodu v Ialysu (hrob č. 88) pochází neobvyklý nůž N38 (tab. 15, N38). Svým tvarem připomíná spíše břitvu s ohraňovaným trnem. Benzi při identifikaci shledává, že typ není egejský a nejspíše může pocházet z Anatólie. Datuje jej do LH IIIB–C.³¹⁴

U kusu N39 (tab. 15, N39) z lokality Besik-Tepe v Turecku zbývá pouze plochá užší zakřivená čepel z LH IIIA2–IIIB1, jenž by dle vzezření mohla patřit i do skupiny Siana. Netradiční tvar s odsazeným kulatým úchytem s otvorem pro rukojeť, připomínající spíše břitvu, či dokonce pilu, má příklad N40 (tab. 15, N40) z Tróje z vrstvy VIh. Datováno do LH IIIA2.

³¹¹ Ersoy 1988, 69.

³¹² Benzi 2005, 18.

³¹³ Benzi 2005, 18.

³¹⁴ Benzi 1992, 178.

5.6 Šípy

Luk a šípy byly velmi běžnou zbraní od rané doby bronzové s historií používání od hlubokého pravěku. V rozhraní byly šípy často nacházeny v kontextech hrobů. Tato práce sleduje typologii šípů dle Avily.³¹⁵ Rozděluje nálezy na dva typy, první není zastoupen vůbec a z druhé chybí pouze třída 2b.

5.6.1 Třída 2a

Třída 1a definuje Avila jako malé trojúhelníkové hroty bez trnu s ostrými hroty po stranách. Z rozhraní pochází tři kusy z Langady, dva z Rhodu a jeden z Tróje.

Dva zástupci Rhodu pochází z významné lokality Ialysos ze společného hrobu č. 2. Š1 i Š2 (tab. 18, Š1, Š2) jsou si velmi podobné, Š1 je spíše širší a menší, Š2 je více protáhlý. Hrot obou exemplářů je listovitý se silným trnem a zpětnými háčky. Přesná datace není možná a spadá široce do celé LH III. Šíp Š3 (tab. 18, Š3) z Langady byl výbavou hrobu č. 37 (kromě něj i sekera S3). Představuje více široký a roztáhlý trojúhelníkovitý tvar s háčky a trnem. Datován je do LH IIIA–B. Š4 pochází také z Langady, ovšem za nejistého kontextu, a je vybraným zástupcem skupiny z více podobných nekatalogizovaných kusů. Šípy Š3 i Š4 (tab. 18, Š3, Š4) jsou si velmi podobné a zdá se, že Š3 by mohl stejně jako Š4 být variantou třídy 2a. Trochu odlišný je vybraný zástupce šíp Š5 (tab. 18, Š5) z jiné skupiny než Š4 se stejně neznámým nálezovým kontextem a rovněž tak z Langady. Jeho velký hrot je více protáhlý s ostrými háčky vyčnívajícími podél silného trnu. Představuje podle Avily jinou variantu na třídu 2a.³¹⁶ Je zajímavé a zdá se, že konkrétně exempláře z Langady nejsou jinde než na Kosu.³¹⁷

Z Tróje patří pravděpodobně do stejné skupiny šíp Š6 (tab. 18, Š6), spolu s nožem N29. Trojúhelníková čepel se středovým žebrem, dlouhými roztáhlými háčky a trnem je trochu více široká a roztáhlá do stran. Z hlediska původu z vrstvy Tróje VIg (LH IIB) by mohla představovat předchůdce výše popsaných šípů. Jeho možná mladší varianta je další příklad z Tróje Š7 (tab. 18, Š7). Širší trojúhelníkovitá čepel s dlouhými roztáhlými háčky a trnem je předchozímu velmi podobná. Pochází až z Tróje VIIb, datována do LH IIIC. Blegen

³¹⁵ Avila 1983.

³¹⁶ Avila 1983, tab. 27.

³¹⁷ Avila 1983.

uvádí, že tento typ je mnohem starší a objevuje se třeba už ve vrstvě II a III. Stejně tak je znám z mykénských hrobů a v Alisar Höyük.³¹⁸

Šípy třídy 2a jsou nacházeny zejména v Mykénách, Prosymně, Attice a v Thébách. Přibližné datum výskytu je od LH IIB–IIIC.³¹⁹ Zdá se, že dodekanéské kusy nemají zatím známé paralely.

5.6.2 Třída 2c

Třída 2c charakterizuje trochu menší hrot s širší a kratšími háčky a dlouhým nepříliš širokým trnem. Většina exemplářů má středové žebro.³²⁰ Objevuje se přibližně od LH IIA a trvá v různých variacích až do LH IIIC.³²¹ Zatím známe tři objevy této třídy z rozhraní na Rhodu, v Panaztepe a v Tróji.

Rhodský zástupce Š8 (tab. 18, Š8) pochází z hrobu č. 27 v Ialysos. Více široká listovitá čepel s vystouplým středovým žebrem je opatřena po stranách háčky a na konci je dlouhý trn. Datována je do LH IIIA2. Dalším z Ialysu je Š9 (tab. 18, Š9) z hrobu č. 50 a velmi připomíná některé z exemplářů třídy 2e. Listovitý hrot s více odsazenými háčky má velmi dlouhý trn. Datování je neznámé.

Šíp Š10 (tab. 18, Š10) z hrobu v Panaztepe je opět vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných. Listovitá čepel s vystouplým středovým žebrem a krátkými háčky připomíná výše uvedený exemplář z Rhodu, jen je trochu štíhlejší a má delší a štíhlejší trn. Datován je do LH IIIA–B. Více robustní nález Š11 (tab. 18, Š11) je z Tróje z vrstvy VII stejně jako jehlice J5. Malý trojúhelníkový hrot s roztaženými háčky má delší trn než hrot. Datování Tróje VIIa spadá do LH IIIB. Blegen srovnává tento šíp s šípy z pevniny z LH IIIB v Pylu a zároveň s chetitskými kusy v Alisar Höyük³²².

Pro srovnání dalších nálezů z okolních oblastí jsou známy šípy ze Spaty a z Phylakopi.³²³

³¹⁸ Blegen 1953, 270.

³¹⁹ Avila 1983, 105–106.

³²⁰ Avila 1983, 107–108.

³²¹ Avila 1983, 110.

³²² Blegen 1958, 51.

³²³ Avila 1983, tab. 28.

5.6.3 Třída 2d

Následující třída přebírá od předchozí dlouhý trn. Hrot je podobného tvaru, ale více úzký a ostřejší. Mizí háčky po stranách. Avila z hlediska funkce označuje tuto skupinu za silnou střelu schopnou silného průniku při zásahu, vhodnou pro boj stejně jako pro lov.³²⁴ Známe jsou dva exempláře z rozhraní.

Z Rhodu pochází šíp Š12 (tab. 18, Š12) z Ialysu. Představuje velmi neobvykle širokou listovitou čepel s dlouhým trnem.

Z lokality Kato Phana na Chiu je znám další, Š13 (tab. 18, Š13). Je to značně zkorodovaný hrot se silným a poté tenkým dlouhým trnem a má neznámý kontext. Šíp Š14 z Panaztepe je zvláštního kapkovitého tvaru (podobný některým kopím) bez háčků s dlouhým zužujícím se trnem. Datován je do LH IIIA–B. Není kanonický a má ojedinělý tvar, mohlo by se jednat o jedinečnou variaci této třídy. Stejně zajímavý je nález z Thermi na Lesbu, šíp Š15 (tab. 18, Š15). Hrot je ve tvaru vysoké štíhlé pyramidy, pod ním je rozšíření s tenkým delším trnem. Datování je LH IIIB. Lamb hledá podobné paralely v Tylissu a Isopatě v LM III.³²⁵

Paralel není mnoho, nejstarší pochází z paláce v Pylu a z Knossu (např. pro Š15), přesto se zdá, že exempláře z rozhraní nemají v Egeidě paralely.³²⁶

5.6.4 Třída 2e

Šípy varianty 2e přijímají nejlepší vlastnosti z předchozích typů. Mají dlouhý trn se středovým žebrem, ostrý listovitý hrot a háčky po stranách. Jsou záležitostí až mladších období LH IIIB–C.³²⁷ Z rozhraní je známo sedm nálezů, čtyři z Dodekanésu a tři z Tróje.

Z Rhodu pochází další fragmentární hrot Š16 (tab. 18, Š16) z Passie z hrobu č. 2 (v pohřební výbavě i nůž N3) Zbytek listovitého hrotu má středové žebro a delší tenký trn, háčky se nedochovaly. Datování LH IIIB–C. Jeho přiřazení k této třídě je nejisté, protože oproti například Š18 má silnější žebro a chybějící háčky ještě více znesnadňují rekonstrukci. Šíp Š17 (tab. 18, Š17) z Langady byl nalezen v hrobu č. 34, spolu se zajímavou břitvou B28. Jeho plochý listovitý hrot má delší trn a je opatřen zpětnými háčky. Datován je do konce doby

³²⁴ Avila 1983, 110–111.

³²⁵ Lamb 1936, 205.

³²⁶ Avila 1983, tab. 28.

³²⁷ Avila 1983,

bronzové LH IIIC4. Byl vybrán jako zástupce z větší skupiny dalších šesti tomu podobných, které různě variují ve tvarech, jsou úzké i široké. Avila jej do této třídy zařazuje jako pravděpodobný typ. Z nejistého kontextu pochází z Langady i Š18 (tab. 18, Š18) z Kosu coby vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných. Fragment protáhlého listovitého hrotu má tenké střední žebro s nedochovanými rovnými ostrými háčky a dlouhým tenkým trnem. Avila opět označuje tento kus jako variaci na třídu šípů 2e.³²⁸

Další z potencionálních hrotů této třídy z rozhraní je šíp Š19 (tab. 18, Š19) z Tróje, nalezený pod svatyní ve čtverci z7. Zbytek listovitého hrotu se středním žebrem a ulomenými háčky se zdá být více široký než jeho předchozí příklady. Nechybí dlouhý tenký trn. Datován je do LH IIIC, vrstva VIIb. Následujícím příkladem této třídy je ze stejného sektoru jako Š19, šíp Š20 (tab. 18, Š20). Dobře dochovaný listovitý hrot s více odsazenými háčky má dlouhý trn. Vzezřením působí více jako spojení třídy 2a a 2e. Pochází z vrstvy Tróje VIIb a je datován do LH IIIC.

Kromě Langady a Tróje je znám pro tuto třídu i exemplář z Mykén.³²⁹

5.6.5 Třída 2f

Třída 2f není řeckého původu a Avila ji umisťuje na Blízký Východ či Kypr. Hrot je oblý dlouhý a úzký (připomíná lusku) s trnem podobným jako u třídy 2d. V egejské oblasti není příliš nálezů, jsou známy z Phylakopi, Kréty, Mykén a Théb, v Sýrii pak v Ras Shamra. Podobné typy jsou také velmi běžné v centrální a východní Anatolii.³³⁰ Datování je přibližně LH IIIA2–IIIB.³³¹

Je znám jeden příklad z Rhodu pravidelného luskovitěho tvaru a téměř nedochovaného trnu, to je šíp Š21 (tab. 18, Š21). Je o trochu menší a štíhlejší než následující příklady z horního rozhraní.

Šíp Š22 (tab. 18, Š22) z Thermi na Lesbu představuje klasickou dlouhou úzkou orientální čepel ve tvaru lusku s poškozeným trnem. Mezi hrotem a trnem je ještě rozšíření, podobné jako u předchozího thermského šípů Š15. Datován je do LH IIIB. Z Tróje je znám další, šíp Š23, nalezen pod řecko-římskou svatyní (ještě s N24, N25). Dlouhý, spíše listovitý

³²⁸ Avila 1983, tab. 28.

³²⁹ Avila 1983, 111.

³³⁰ Mellaart – Murray 1995, 161, obr. O.11; Erkanal 1977, tab. 17; Bilgi 2005, 134, obr. 11–12.

³³¹ Avila 1983, 112–113.

hrot se středovým žebrem a dlouhým trnem více připomíná dýku či kopí. Datování je LH IIIB–C (vrstva Trója VIIa–VIIb).

5.6.6 Nejisté

Šíp Š24 (tab. 18, Š24) z Thermi na Lesbu má mnohem širší trojúhelníkovitou čepel s dlouhými roztáhlými háčky a trnem než všechny ostatní uvedené podobného tvaru. Avila jej označuje, že nepasuje do žádné ze základních forem, které označuje jako číslo 2³³², ačkoli by mohl patřit do třídy 2a. Datován je do LH IIIA1–III A2.

Šíp Š25 (tab. 18, Š25) z Tróje je zajímavý exemplář. Hrot tvarem připomíná mandli s vystouplým středovým žebrem a silným trnem, možná je i násada. Blegen jej označuje za pozdní exemplář, nalezený prý i ve vrstvě Tróje VIII a nepovažuje jej za mykénský.³³³ Datován je do LH IIIC.

Další šíp Š26 (tab. 18, Š26) z Tróje je těžký k identifikaci. Není jisté, zdali byl opatřen zpětnými háčky (mohl by tím patřit do třídy 2e), ovšem hrot je jiný a připomíná spíše dýku. Trn je silný a krátký. Pochází z Tróje VI, nejspíše tedy patří do LH IIB. Blegen jej přirovnává k chetitským šípům.³³⁴ Nejbližší, ale ne stejný, se nachází ve Phylakopi.³³⁵ Mnohem bližší hrot pochází z Kypru³³⁶, ovšem Catling uvádí, že se jedná o neobvyklý typ (měl rovněž háčky) a mohl vzniknout na Kypru pod egejským vlivem. Paralely pro něj hledá v Knossu již v LM II.³³⁷

³³² Avila 1983, tab. 28.

³³³ Blegen 1958, 239.

³³⁴ Blegen 1953, 262.

³³⁵ Avila 1983, tab. 28, 770K.

³³⁶ Catling 1961, obr. 16, 11.

³³⁷ Catling 1961, 132.

5.7 Sekery

Sekery v rozhraní nepatří mezi nejčastější nálezy. Katalogizované kusy se dají rozdělit do dvou skupin, skupina typů běžných v Anatolii (typologie podle Erkanal) a skupina egejských plochých jednohlavých či dvouhlavých. První dva typy představují sekery pocházející z východu a vyznačující se límcovitým rozšířením uprostřed plochého korpusu. Sekery tohoto typu jsou častým nálezem v centrální Anatolii.³³⁸ Od střední doby bronzové se objevovaly s ozdobným rytím na límci a teprve od čtrnáctého století př. n. l. v období velké chetitské říše se běžně vyskytují podobné typy jako z rozhraní.³³⁹ Jsou známé nálezy z Dodekanésu, jeden z Ialysu, tři na Kosu.

5.7.1 Typ I

Typ I představuje základní tvar ploché sekery s límcem a vyznačuje se širokým plochým korpusem s rozšířením uprostřed těla čepele. Tento typ je velmi běžný ve východní Anatolii.³⁴⁰ Z rozhraní jsou známy dva nálezy z Dodekanésu.

První pochází z Ialysu na Rhodu, plochá a široká sekera S1 (tab. 16, S1) s výrazně vystouplými boky. Datování je neznámé. V zóně II v Serragliu na Kosu byl objeven další exemplář S2 (tab. 16, S2) a představuje podobný, více štíhlý kus s plochou čepelí s výrazně vystouplými boky. Datování je rovněž nejisté.

Jak bylo uvedeno, tento typ je velmi běžný ve východní Anatolii. Další podobné exempláře pochází z Kayseri, Bogazkoy.³⁴¹ Známé jsou také nálezy z Beycesultanu³⁴², Alishar Hüyükü a četné příklady z pobřeží Černého moře v Turecku.³⁴³

³³⁸ Mellaart – Murray 1995; Erkanal 1977; Bilgi 2005.

³³⁹ Erkanal 1977, tab. 19.

³⁴⁰ Erkanal 1977, tab. 1–2.

³⁴¹ Erkanal 1977, tab. 2.

³⁴² Mellaart – Murray 1995.

³⁴³ Bilgi 2005.

5.7.2 Typ II

Typ II je podobný jako předchozí, jen s mnohem štíhlejším tělem a nepříliš rozšířeným límcem. Mezi ostřím a límcem může být výraznější zúžení stran.³⁴⁴ Podobné sekery tohoto typu jsou dva nálezy na Kosu.

Sekera S3 (tab. 16, S3) pochází z Langady z hrobu č. 37 (také šíp Š3). Má úzké torzo s rozšířením uprostřed. Je možné, že se nejedná o sekeru, ale o dláto. Datace tohoto kusu je LH IIIA–B. Druhá toho typu S4 (tab. 16, S4) je z Asklépeionu, v kontextu jihovýchodně od svatyně s mečem M3 a M20. Je podobně úzká jako předchozí, rozšíření v polovině je dokonce méně znatelné. Datování je bohužel neznámé. Nejblíže paralely pochází z Bogazkoy, Kultepe a Alaca Höyük.³⁴⁵

5.7.3 Sekery s jedním nebo dvojitým ostřím

Sekery egejské proveniencí rovněž nejsou také příliš zastoupeny v nálezech z rozhraní. Všechny tři příklady v katalogu pocházejí z Dodekanésu.

Ze Serraglia na Kosu pocházejí dva exempláře. S5 (tab. 16, S5) byla v hrobové výbavě hrobu č. 25 (s břitvou B27). Čepel je plochá s jedním ostřím a tupou špičkou vzadu. Vzhledem ke svému vzezření se může také jednat o dláto. Datování je LH IIIB. Podobný typ je znám na Kypru z EBA–MBA.³⁴⁶

Výraznějším prvkem je opatřena dvojitá sekera S6 (tab. 16, S6) z Kosu, opět ze Serraglia s neznámým kontextem. Jedná se o dvojitou sekeru s otvorem uprostřed, každá strana je tvořena rozparem uprostřed ostří, vytvářeje tak zuby. Datování je neznámé.

První dvojitá sekera S7 (tab. 16, S7) je příklad z Rhodu (Ialysos hrob č. 70). Jedná se o delší protáhlou sekeru s dvojitým ostřím. Uprostřed je otvor pro nasazení topůrka. Datování je do LH IIIA. Dvojité sekery bývají běžné na Krétě v EBA, ramena čepele jsou ale v tehdejší době více široké.³⁴⁷

³⁴⁴ Erkanal 1977, tab. 2.

³⁴⁵ Erkanal 1977.

³⁴⁶ Balthasar 1993, 131, obr. 45, c.

³⁴⁷ Branigan 1974.

5.8 Jehlice

Jehlice navazovaly na typy z EBA. V severovýchodní Egeidě na rozhraní³⁴⁸ byly jehlice v té době velmi běžné, většinou šlo o dlouhé tělo s různě tvarovanou hlavou (nejrůznější variace na kulatý tvar). Podobné tvary se vyskytují od EH i na Peloponésu.³⁴⁹ Jehlice, jak se zdá, nejsou příliš oblíbené v dolní části rozhraní ve druhém tisíciletí př. n. l. a jejich výskyt je spíše v horní části, i tak ale nepatří mezi velmi časté nálezy. Typování je na základě definování hlavičky. Rozličné a podobné typy a tvary jehlic jsou velmi běžné v Anatolii.³⁵⁰ V katalogu jsou zahrnuty v některých případech spíše vybraní zástupci z velké skupiny. Jsou známy tři zástupci z Tróje, jeden z Lesbu a jeden z Chiu.

První exemplář J1 (tab. 4, J1) se zploštělou zvonovitou hlavičkou pochází z Emporia, v kontextu s nožem N14. Jedná se o širší krátkou jehlu zakončenou zploštělou hlavičkou ve tvaru zvonu. Výrazným prvkem je rytí na hlavě do tvaru kříže. Datum je uváděno LH IIIC. Je vybraným zástupcem z několika více nekatalogizovaných kusů a výrazně se od nich odlišuje, neboť ostatní více připomínají typy z EBA.³⁵¹

Na Lesbu v Thermi bylo nalezeno mnoho jehlic. Zástupcem této skupiny je J2 (tab. 4, J2) s hlavou připomínající jehlan. Její tělo je dlouhé a protáhlé. Přesná datace není jistá, jde o záležitost pozdní doby bronzové. Je to klasický příklad navázání na tradice z EBA a její hojně LBA paralely se vyskytují v Anatolii, v lokalitách jako Beycesultan³⁵², Alishar Hüyükü³⁵³ a v provincie Samsun.³⁵⁴

Z Tróje pochází tři kusy. Z vrstvy V je známa jehlice J3 (tab. 4, J3). Jedná se o dlouhý a štíhlý spínač oděvu s hlavou tvarem připomínající vázu. Datována je MH I–II. Korfmann jí označuje za jedinečný exemplář.³⁵⁵ Z rané fáze následující vrstvy byla vyzvednuta J4 (tab. 4, J4) z oblasti západně od hlavní citadely, odkud pochází i dýka D6. Hlava jehlice je zploštělá a tělo silnější. Možná datace je od MM II do LH I. Ačkoli je mnohem starší, připomíná J1 z Chiu. Posledním trojským exemplářem je J5 (tab. 4, J5) z vrstvy VIIa, ze stejného kontextu

³⁴⁸ Brea 1964; Lamb 1963.

³⁴⁹ Kilian-Dirlemeir 1984.

³⁵⁰ Mellaart–Murray 1995; Erkanal 1977; Bilgi 2005.

³⁵¹ Hood 1982, 661, obr. 295.

³⁵² Mellaart–Murray 1995, 153, obr. O.3.

³⁵³ Henning 1930–32, 255, obr. 280.

³⁵⁴ Bilgi 2005.

³⁵⁵ Korfmann 2003, 9.

jako šíp Š11. Připomíná trochu předchozí kus, tělo je ovšem více úzké a celá jehlice vypadá již jako skutečný hřebík. Blegen jí označuje za v Tróji běžný typ, známa je již z vrstev II a III. Zároveň se objevuje na Kypru či v centrální Anatolii.³⁵⁶ Časové určení je LH IIIB.

³⁵⁶ Blegen 1958, 51.

5.9 Spony

Spony smyčcového typu mají původ v Itálii a severozápadním Balkánu, odkud se rozšířily do egejské oblasti.³⁵⁷ Jejich vliv v mykénském prostředí vyvinul vlastní typy a většina smyčcových spon nalezených v egejské oblasti nejsou evropské importy, ale místně produkovány. V raném 13. a zejména po celé 12. století př. n. l. se spony odsud rozšířily i do Anatólie a na Kypr.³⁵⁸ Ve 13. století př. n. l. byly kontakty mezi Itálií, Sicílií a Evropou silné, docházelo k mísení metalurgické tradice. V LH IIIC byly běžným nálezem v Řecku, Itálii a západním Balkáně. Předpokládá se, že se dostaly do Egeidy cestou přes Jaderské moře.³⁵⁹ Typologie následuje členění dle Sapouna-Sakellarakis.³⁶⁰ Z jeho typů se nachází na rozhraní pouze nejranější typy Ia, Ic a Ie.

5.9.1 Smyčcová spona typ Ia

Smyčcové spony představují všechny nálezy z rozhraní. Typ Ia vychází z evropských spon, které se objevují od 13. století př. n. l. Tato třída se vyznačuje jednoduchým provedením ve formě stočeného drátku jako oko a často tenkého lučíku.³⁶¹ Z rozhraní jsou známy čtyři exempláře, jeden je na Rhodu a tři pochází z Tróje.

Z rhodských typů Ia je exemplář Sp1 (tab. 17, Sp1) z Pylony (z hrobu č. 4, spolu s dýkou D2). Jednoduše provedená a tenká spona má na lučíku dva plastické límce. Datování je LH IIIC. Karantzali hledá podobné exempláře v Attice, na Paru, Naxu a ve Vergíně.³⁶²

U trójských příkladů, první dvě spony pochází z vrstvy VIIb (datovaná do LH IIIC) z okolí svatyně. Sp2 (tab. 17, Sp2) má svinutou smyčku a zkroucený lučík. Sp3 (tab. 17, Sp3) má rovněž svinutou smyčku, jen více tenkou a její lučík je roztepaný a plocha zdobená rytím ve formě cikcaku. Mohla by tím pádem patřit i do Ie, ale dle jejího provedení se autor spíše přiklání k první skupině. Pod řecko-římskou svatyní (VIIb1) byla nalezena i Sp4 (tab. 17, Sp4), představující jednodušší provedení. Datování je stejné LH IIIC.

³⁵⁷ Bouzek 1994, 230.

³⁵⁸ Karantzali 2001, 70.

³⁵⁹ Bouzek 1985, 159.

³⁶⁰ Sapouna-Sakellarakis 1978.

³⁶¹ Sapouna-Sakellarakis 1978, 35.

³⁶² Karantzali 2001, 70.

5.9.2 Smyčcová spona typ Ic

Oproti předchozímu typu má Ic na lučíku ozdobné prvky ve formě dvou plastických aplikací. Může se objevovat i dekorace, jako u příkladu z rozhraní.³⁶³

Je znám jediný exemplář, spona Sp5 (tab. 17, Sp5) z Kosu. V Langadě byla nalezena v hrobě č. 10 s keramikou datovanou do LM IIIB–C. Představuje opět jednoduše svinutou smyčku s širším lučíkem s plastickými výstupky a zdobením rytinami. Podobné příklady jsou na Krétě a v Karphi.³⁶⁴

5.9.3 Smyčcová spona typ Ie

Typ Ie představuje nejvíce zastoupený typ nalezený na rozhraní. Nejcharakterističtější prvkem je plochý roztepaný lučík.³⁶⁵ Jedná se o nejčastější typ z rozhraní, je známo pět nálezů, některé ovšem mohou být mladší než je 2. tisíciletí př. n. l..

Rhodos je místem s nejvyšším počtem spon, jejich přítomnost v tomto katalogu však nemusí být oprávněná, neboť jejich možné datování může být až v 1. tisíciletí př. n. l.. Exemplář Sp6 (tab. 17, Sp6) z Ialysu (nalezen pod Athéninou svatyní na akropoli) je prvním takovým. Lučík je roztepán do tvaru lusku, z profilu vypadá jako moderní spona do vlasů. Další Sp7 (tab. 17, Sp7) z Ialysosu ze stejného místa má tenký lučík a destičkovitý konec. Stejně tak Sp8 (tab. 17, Sp8). Je třeba opět zdůraznit jejich dataci. Z Langady, z hrobu č. 2 je známa fragmentární Sp9 (tab. 17, Sp9). Má svinutou smyčku a je dekorovaná. Dekoraci se zabýval již Morricone.³⁶⁶ Benzi doplňuje další prvky dekorace a hledá paralely spony například v Kerameiku.³⁶⁷ S přiloženou keramikou je datována do LHIII B–C.

Z Chiu je známa podobná poslední spona tohoto typu. Sp10 (tab. 17, Sp10) pochází z Emporio, z nálezového kontextu pod Athéninou svatyní na akropoli. Je zlomená, zesílená na lučíku plastickými uzlíky. I tato spona může být mladší.

³⁶³ Sapouna-Sakellarakis 1978, 36.

³⁶⁴ Sapouna-Sakellarakis 1978, tab. 1, 7–8.

³⁶⁵ Sapouna-Sakellarakis 1978, 37.

³⁶⁶ Morricone 1967, 134.

³⁶⁷ Benzi 2009, 163–164.

5.10 Smíšené

Do skupiny smíšených kovových předmětů patří pár příkladů pracovních nástrojů či předmětů denní potřeby. Mezi zahrnuté katalogizované předměty patří pinzety či kleště, dlátka, šídla a rybářské háčky. Typologizace těchto předmětů není. Je zde zahrnuto osm kusů z Kosu, Rhodu, Chiu, Lesbu a Tróje.

První ze zástupců pinzet Z1 (tab. 19, Z1) pochází z Ialysu na Rhodu (hrob č. 32). Představuje jeden kus silného drátu tvořící oko, z něhož se rozšiřují kleště. Je výrazně vypouklá do vnějších stran a datována do LH IIIC. Z Kosu pochází podobné pinzety, první pinzeta Z2 (tab. 19, Z2) z hrobu č. 11 (s břitvou B4) je výrazně podobná Z1. Mohla by být i starší, datována je do LH IIIB–C. Více fragmentární je pinzeta Z3 (tab. 19, Z3) ze Serraglia (zóna I, v doprovodu nože N11). Úchopná ramena nejsou tolik vypouklá do stran, nejspíše z důvodu poničení. Datováno do LH IB. Poslední z exemplářů z Kosu je další langádská Z4 (tab. 19, Z2) z hrobu č. 42 (odtud i dláto Z3 a nůž N9), kdy z jednoho kusu plochého plechu je utvořená rukojeť, z níž poté vybíhají ramena, díky kterým tento kus připomíná více kleště než pinzetu.

Z dalšího náčiní je známo již zmíněné dlátko Z5 (tab. 19, Z5) z hrobu č. 42 na Kosu. Jedná se o velmi tenký úzký zašpičatělý kus, vzadu trochu zúžený. Z vrstvy VIIb2 Tróje je známo tenké a zašpičatělé šídlo Z6 (tab. 19, Z6) s dochovanou kostěnou rukojetí, datováno do LH IIIC. Tři rybářské háčky zařazené v tomto katalogu jsou z Rhodu, Chiu a Lesbu.

První z nich Z7 (tab. 19, Z7) z lokality Kattavia byl obsahem hrobu č. 15. Není příliš rovný a na konci má hrot. Uvedená datace je LH IIIA2. Rybářský háček Z8 (tab. 19, Z8) z Emporia je trochu zkroucený do písmena "s" a samotný háček je malý a krátký. Pochází z mykénského depositu, datovaného do LH IIIC. Posledním exemplářem je Z9 (tab. 19, Z9) z Thermi na Lesbu. Výrazným prvkem je umělecké zkroucení kovu, kromě samotného malého háčku. Nejspíše je vyroben z mědi. Není spolehlivé datování.

6. Souhrn a distribuce kovových předmětů

V následující kapitole budou předměty na základě předchozího popisu a rozboru probrány z hlediska jejich společného výskytu, možné distribuce a původu po celém území rozhraní. Kapitoly jsou rozděleny dle časových období v podkapitolách od střední doby bronzové do konce druhého stupně pozdní doby bronzové, stupně IIIA a B, a stupně IIIC.

6.1 Distribuce v MBA–LBA 1

Bezpečně datovatelných nálezů od MH do konce LH II není mnoho. Jedním z bohatších depotů jsou předměty z Kosu nalezené v Asklépeionu v oblasti východně od lapidária během Morriconneho výzkumu.³⁶⁸ Dýka D5 je unikátním exemplářem z hlediska způsobu uchycení rukojeti s trnem připomínajícím násadu kopí. Z rozhraní je známa poté i D2 s mnohem pozdějším datem. Lze konstatovat poměrnou unikátnost. Její srovnání s kopím z Kultepe může indikovat východní vliv. Dýka D6 z Tróje pochází z přelomu MBA a LBA a představuje klasický typ běžně rozšířený po egejské oblasti. To samé platí i o jehlicí J4 pocházející ze stejného kontextu. Z předchozí vrstvy V je známa jehlice J3. Jedná se o dlouhý a štíhlý spínač oděvu s hlavou tvarem připomínající vázu. Jehlice navazují na tradici z EBA. Kopí K3 a K4 z Asklépeionu představují velmi běžný typ pro zejména pozdější období, rovněž vyskytující se v Dodekanésu. V Mykénách v šachtových hrobech ovšem ještě v této době byly zejména větší typy hrotů kopí, a podobná kopí jako z Kosu byla například už v Kültepe.³⁶⁹

Ve střední době bronzové s výskytem egejských mečů se začíná jejich výskyt zvyšovat. V egejské oblasti v oblastech na Krétě a v Mykénách byly dvě hlavní dílny na meče typu A a B. Je třeba poukázat na skutečnost, že mnohé meče z rozhraní, zařazené do pozdějších typů, typologicky vykazují podobnosti se staršími typy, typem B. Příklady z Rhodu a Izmiru mohou dokazovat jinou výrobní tradici v Dodekanésu a přilehlém pobřeží. Distribuce mečů typu B, které se objevují na rozhraní a na západě Anatólie poměrně často, je zajímavá z hlediska celého regionu. Dlouhé nože či přímo meče typu B se vyskytují například

³⁶⁸ Morricone 1975.

³⁶⁹ Erkanal 1977, tab. 15, 15.

v centrální Anatolii.³⁷⁰ U M1 z Kameiru je zajímavé jeho vzezření, kdy vypadá spíše jako dýka, ale také jako zmenšená verze meče typu B. Stejně tak M3 z lokality Asklépeion na Kosu, jehož zevní podobnost se starším typem a ranější datace může naznačovat, že jedná o místní produkt, lokální variaci typu B smíšenou s neegejskými vlivy, jako tomu může být i u meče M2 z Izmiru. U M2 je odlišovacím prvkem sbíhající se středové žebro. Již Sandars polemizuje, že tyto meče se nezdají být naprosto mykénské a jsou výsledkem obchodních styků Dodekanés s pobřežím Anatolie. Zahnuje zde také M3 a M4 z Ialysu, které mohou představovat odlišnou produkci než na pevnině. Sandars si představuje dolní část rozhraní jako místo obchodních stanic, kde mohly být vyráběny zbraně kopírující rozšířené typy a míchající různé vlivy.³⁷¹ U M4 záštita a z ní vystupující čepel skutečně více připomíná starší typ a zároveň je unikátní svou celkovou délkou, ve své oficiální kategorii je největším exemplářem. Je třeba podotknout, že M3 a M4 nepasují ani do C ani do B, ale jsou někde mezi tím. Výskyt a tradice mečů typu B je zajímavá i z pohledu výskytu v Anatolii, například meč z Balikesiru. Tento meč stojí mimo jako jeden z mála příkladů kanonického egejského typu B v regionu.³⁷² Podobný je tomu z Izmiru, ačkoli středovým žebrem spíše při připomíná čistě mykénské meče. Je přirovnáván k meči od Hattuši a z Kastamonu.³⁷³ S typem B souvisí i další chetitské meče, zejména z Bogazkoy. V roce 1991 byl zde učiněn významný nález nekanonického meče typu B s dvěma významnými skutečnostmi. Má nezvykle tvořené středové žebro, podobné jako u M2 z Izmiru. Dále obsahuje dedikační nápis v akkadštině o tom, kterak chetitský král Tuthalija II. porazil zemi Aššuwa v konfliktu odehrávajícím se někdy v 15. století př. n. l., a tento meč je obětina bohům.³⁷⁴ Král Tuthalija II. je znám z písemných pramenů jako panovník, který bojoval na západě Anatolie v oblasti řeky Šeha. Zde v té době existovala federace států jménem Arzawa. Podle zpráv se do tohoto konfliktu zapojil i král země Ahhijawa, což může znamenat mykénské Řecko (Achaia). Předpokládá se, meč z Hattuše je kořist získaná od poražených nepřátel. Tímto mečem se v roce 1994 zabývali také Salvini and Vagnetti a srovnávají jej taktéž s mečem z Izmiru M2 a dýkou z Persinari v Rumunsku s podobně tvořeným žebrem. Vyjádřili názor, že se jedná o rozšířenou variaci typu B.³⁷⁵ Z hlediska vzezření, Cline poukazuje hlavně na provedení středového žebra ve

³⁷⁰ Erkanal 1977, tab. 10–12.

³⁷¹ Sandars 1961, 28.

³⁷² Yalcikli 2006, 40.

³⁷³ Müller-Karpe 1994.

³⁷⁴ Hansen 1994.

³⁷⁵ Salvini and Vagnetti 1994, 222, obr. 4. 235–236.

formě více žeber sbíhajících se po čepeli dolů k zástitě, což není typické pro egejské meče. Většina mečů té doby má rovné středové žebro, a vícenásobné žebro se objevuje v Egeidě až v LH IIIA2. Meč z Hattuše i M2 z Izmiru asi nebyly vyrobeny v Egeidě, ale možná někde v Západní Anatolii, například Milét, Izmir nebo Panaztepe.³⁷⁶ Cline usuzuje, že tento meč může dokládat přítomnost Mykéňanů v Malé Asii, s čímž souvisí i písemné prameny. Otázka lokality Achijawy je nejistá.³⁷⁷ Ahhijawa je ve východních pramenech zmíněna vícekrát, někdy jako spojenci Chetitů a jindy jako nepřátelé. Může se jednat nejspíše o Achájce, tedy pevninské Řecko. Zároveň ale není vylučována i Thrákie, Rhodos a severozápadní Anatolie. Jako častý důkaz mykénských válečníků v Anatolii je uváděn fragment misky z Hattuši s vyobrazením válečníka s mykénskou zbrojí.³⁷⁸ Každopádně Cline soudí, že lokalita či země Aššuwa mohlo mít významnou roli i v řecké tradici.³⁷⁹

Vzhledem k meči z Hattuše je třeba zmínit moderní nález meče z Varny, o kterém bylo publikováno v nedávných letech. Fragmentární čepel se velmi podobá meči z Hattuše, nejspíše je také typ B a má stejně provedené středové žebro. Meč je bohužel poničený, zejména v místě rukojeti. Ačkoli je neznámého kontextu, autoři článku usuzují, že meč pochází z LBA, předpokládané datování je LH II–III A. Je zde možný balkánský původ, existuje paralela například z Roşiori de Vede v Rumunsku. Exemplář z Varny by mohl více podhalit kontakty mezi východní Egeidou, Anatolií a Balkánem. Jeho podobnost s mečem z Hattuše usuzuje skutečnost, jestli tento meč nepochází také z konfliktu krále Tuthaliji II. se zemí Aššuwa. Dle nápisu se předpokládá, že meč není chetitský, ale zbraň nepřátel Chetitů. Umístění země Aššuwa sice není stále jisté, ale tradiční umístování v severozápadní Anatolii by mohlo odpovídat i z hlediska nálezů meče z Varny. Je tedy i možné, že meč z Varny nemusí pocházet z Balkánu, ale buď z Aššuwy, tedy ze severozápadní Anatolie, či dál na východ.³⁸⁰

Z dalších nálezů v rozhraní jsou nože. Nůž N11 a N12 z Asklépeionu z okolí lapidaria (LH IIB) představuje běžně rozšířený nůž v celé egejské oblasti. Další N19 se zdvihnutým ostřím z vrstvy V v Tróji je ještě starší – MH I–II. Stejně tak N20 je stejný jako N19, akorát menší a data je podobného jako nůž z Asklépeionu i jako další příklad N21, který má zase rovnou čepel. Zástupce skupiny nožů s ohraničenou rukojetí se vyskytuje zde také, v Tróji na

³⁷⁶ Cline 1996, 137–139.

³⁷⁷ Cline 1996, 140.

³⁷⁸ Cline 1996, 145–147.

³⁷⁹ Cline 1996, 150.

³⁸⁰ Athanassov – Krauss – Slavčev 2012.

konci období VI nůž N29 připomíná běžné nože této třídy po celé Egeidě, třeba připomenout že tento typ se jinak objevuje až v LBA. Jak již bylo uvedeno, může jít o egejský import v Tróji.³⁸¹ Z hlediska nožů je jisté, že nože s rovnou i zdvihnutou čepelí třídy Ia i třídy Ib byly již běžně používány v LB 1.

K distribuci šípů máme taktéž nálezy z Tróje. Šíp Š6 představuje běžný trojúhelníkový tvar Avilovy třídy 2a, který je rozšířený v rozhraní v mladších obdobích. Jak uvádí Blegen, tento šíp je v té době běžný na Řecké pevnině a nachází se i na východě Anatolie.³⁸² Další z Tróje je komplikovaný a poškozený šíp Š26. Přes veškerá předchozí srovnávání s východem by se přece jenom mohlo jednat o egejský produkt, jen je zhoršená identifikace. Z nástrojů pinzeta Z3 je běžná již v EBA v Egeidě a paralely existují i na Kypru.³⁸³

6.2 Distribuce v LBA 2

Nálezy z distribuce LBA2 jsou poměrně hojné a téměř rovnoměrně rozšířené po celém rozhraní. Největší koncentrace nálezů s většinou zahrnutých typů v LH IIIA i LH IIIB pochází z Dodekanésu. Další místo většího množství nálezů je na Lesbu, v Tróji a v Panaztepe.

Meče v tomto období počítají kolem třiceti kusů a obsahují všechny známé egejské typy. Největší koncentrace představují opět Dodekanésy. Rohaté meče (typ C a D) vznikaly a byly nejvíce užívány okolo LH IIIA.³⁸⁴ Z hlediska mečů typu C byly již v předchozí kapitole zmíněny dva meče z Dodekanésu M3 a M4, které ovšem typologicky vykazují prvky ze staršího typu B. Sandarsová označila hlavní výrobní centrum mečů C i D jako Knóssos.³⁸⁵ Podobně je to i u malého meče M5 z Karpathu, který v oblasti záštity vykazuje prvky předchozího typu. M9 z Thermi byl už Sandars označen za netypický. M7 je nezvyklým typem a zdá se být trochu mladší s prvky z meče G či H.. Přilehlé Dodekanésy skutečně mohou reflektovat krétský a řecký vliv, ale vytvářet zbraně po svém způsobu. Více kanonický meč M8 z Psary je znám autorovi pouze k nákrese, ovšem tvarem záštity více připomíná

³⁸¹ Sandars 1955, 179.

³⁸² Blegen 1953, 270.

³⁸³ Branigan 1974; Catling 1964.

³⁸⁴ Jung – Mehofer 2009, 120.

³⁸⁵ Sandars 1963, 123.

krétské varianty a mohl být i starší než LH IIIA. Podobný případ bude nejspíše u meče M6 z Ialysu. S knósským centrem výroby meče typu D je mu blízká skupina čtyř mečů z Dodekanésu a Izmiru. Podobné meče pochází z Kréty³⁸⁶ a je jisté, že zde je domovina této skupiny, přesto provedení mečů M10, M11, M12 a M13 se zdá trochu odlišné, zejména ve vystouplém a plochém středovém žeburu, kde krétské exempláře mají stupňovité. Podobný případ by mohl být u mečů M15 a M16 s rýhovaným středovým žebrem, které se objevuje nejen na Krétě. Rýhované žebro je u meče M14 z Diafani na Karpathu, meč je trochu menší a odlišný než předchozí, více připomíná typy E a F. Nepublikovaný meč M17 z Psary je překvapivě podobný meči z Karpathu, ale bohužel je znám autorovi jen z nákresu. Meče typu E z rozhraní nejsou příliš časté a opět představují příklady z Dodekanésu. Neliší se tolik od svých paralel na Krétě a na pevnině, možná jen exemplář M18 má více zúženou čepel. Typy F jsou poměrně hojné nejen v Dodekanésu, kde nálezy mečů z Rhodu a Kosu jsou si podobné, nezvyklým kusem je M22 z Kameiru, jenž provedením autorovi připomíná meč typu C (resp. B) M1 rovněž z Kameiru. Zajímavý je výskyt meče M25 tohoto typu také na pohřebišti u Milétu, spolu s neegejskými meči typu Ugarit, a také na ostrově Psara (M26). Provedením je milétský meč více podobný Dodekanéským. Jediný meč typu G také pochází z Psary. Skupina Siana by se dala označit za jedinou skutečně jedinečnou skupinu bronzových předmětů na území východoegejského a západoanatolského rozhraní se zatím výlučně známými nálezy jen z tohoto území, zejména v dolním rozhraní na Rhodu, Kosu a blízkého západoanatolského pobřeží a jediným nálezem v Pergamu v severní části. Představují skutečně jedinečný mix egejských a východních vlivů v LH IIIB, s prvky které se objevují u mečů typu C, G a meče typu Ugarit, a charakteristickým středovým žebrem. Jednotlivé meče navíc nejsou identické jak v provedení rohů (srovnání M28 a M31), může to tedy indikovat více výrobních areálů na rozhraní. Již zmíněný M7 v mnohém připomíná meče skupiny Siana, přesto se zdá, že je spíše podobný rohatému meči typu C či dokonce G. Navíc disponuje zajímavým prvkem sbíhajícího se žebra, připomínající orientální prvek na anatolských mečích. Přesto by se dalo říci, že M7 je spíše typ rohatého meče, který může mít egejský původ, ale zároveň nelze vyloučit, že je spojen či ovlivněn samotnou skupinou Siana. Zajímavá je rovněž skupina mečů M35–38, které nemají egejský původ a nachází se v blízkosti okolí Milétu a ostrova Samos. Jak již bylo uvedeno v kapitole popisu předmětů, mohly být skutečně používány Chetity a jejich přítomnost na rozhraní je nejspíše výsledek obchodních cest od východu. Zároveň však nelze při takto větší koncentraci zbraní na jednom místě vyloučit případ importu, který byl

³⁸⁶ Kilian-Dirlmeier 1993, tab. 22, 115–119.

přinesen během válečného konfliktu. Meče Naue II jsou zařazeny až v distribuci LBA 3, přesto mohou pocházet i z pozdní IIIB, například meč M33. Jak uvádí Jung – Mehofer většina předmětů evropských vlivů v egejské oblasti obsahuje nejranější exempláře zejména ve východní Egeidě.³⁸⁷ Meče tvoří poměrně pravidelnou a rozličnou nálezovou základnu z rozhraní, zahrnující všechny typy, kromě typu A. Není ovšem zaručené, že se tento typ neujal a byl zde neznámý, jak může dle Melase nasvědčovat zbytek meče M39.³⁸⁸

Kopí představují další rozsáhlou skupinu v LBA 2 a drtivá většina pochází z Dodekanésu a Karpathu. Jako základní či dokonce vlastní svéráznou skupinu kopí z dolního rozhraní by se daly označit typy IV a řada C s dlouhým a úzkým listovitým hrotem a kulatou násadou. Zdá se při srovnání, že tyto kopí mají mnoho společného a jeden typ může navazovat přímo na druhý. Mají přímé paralely na Krétě, přesto by se dalo říci, že lze na kopí z rozhraní pohlédnout „jinýma očima“. Různé variability vykazují i jednotlivé lokality (např. K1 z Pigadie a K3 z Ialysu). Netřeba opomenout i podobná starší kopí například v Kültepe.³⁸⁹ Typová řada C se vyznačuje různě tvarovanou listovitou čepelí, plochou či s vystouplým středovým žebrem. Vyskytuje se zejména v oblasti dolní části rozhraní, na Rhodu a Kosu. Může se jednat o místní metalurgickou produkci typů, vycházejí z krétsko-mykénského typu IV. Avila k typové řadě C přirovnává i tři hroty z Théb, nejsou ovšem s dodekanéskými totožné.³⁹⁰ Ačkoli jsou obě skupiny původem egejské, přesto se od hrotů z Kréty a pevniny provedením odlišují. Z dalších následujících typů V a VI, kopí K15 a K16 z první skupiny představují rovněž variace paralel z Argolidy, naopak K17 a K18 druhé skupiny se od centrálních variant příliš neliší. Jediný zástupce K23 ze Siany představuje typ VII. Kromě jeho spojení s unikátní skupinou se zároveň zdá, že je jako jediný nepříliš podobný ostatním hrotům z Řecka této skupiny.³⁹¹ K24 z typové řady E je zde jediný exemplář tohoto typu. Velmi rozsáhlou a složitou skupinou představují kopí různých forem, známých z různých lokalit zejména na Rhodu a Kosu, ale také jednoho nálezu z Karpathu a Panaztepe. Jejich typologická interpretace a datování je často obtížné. Na příkladě kopí K26–29 vykazují hroty různorodé přijaté prvky z různých dosavadních známých kopí, nejenom egejských. Výrazný východní vliv představuje K30 s trnem místo násady, jaký má paralely na Kypru.³⁹² O K33 a

³⁸⁷ Jung – Mehofer 2009.

³⁸⁸ Melas 1985, 151.

³⁸⁹ Erkanal 1977, tab. 15, 15.

³⁹⁰ Avila 1983, 47, tab. 10–11.

³⁹¹ Avila 1983, tab. 16; Höckman 1980.

³⁹² Catling 1964, tab. 12.

jeho možném balkánském původu už bylo uvedeno v kapitole popisu, přesto jej třeba opět zmínit z hlediska jeho umístění na rozhraní a role rozhraní při přijímání různých vlivů. Zajímavým příkladem je kopí K36 z Panaztepe, které by mohlo i patřit do typu II, což je Avilův typ objevující se zejména ve starších dobách v mykénských šachtových hrobech. Přesto ovšem toto kopí se nezdá být tímto typem, ale představuje unikátní směs různých typů. To samé by se dalo říci i o kopí z Pyli K35. Poslední skupinou, která již více reflektuje krétský, respektive minojský vliv, jsou dlouhá kopí K38–42 z Dodekanésu a Karpathu. Z hlediska rozhraní vybrané typy III a II (nejspíše) se zde nevyskytují.

Břítvy svou složitostí není jednoduché bezpečně obsáhnout. Z hlediska distribuce je důležité poznamenat, že všechny břítvy bezpečně datované do LBA 2 pocházejí v rozličných variantách, často s jemnými rozdíly (seříděné Weberem), z Dodekanésu, s výjimkou nálezu pozdní břítvy z Panaztepe. Rhodské a kóské břítvy jsou velmi hojné jak u dvojbřítých jazykovitých, tak u jednobřítých sekáčkovitých i srpovitých. Od paralel na Krétě či pevnině se liší často v drobně odlišném provedení, například umístěním a uspořádáním nýtových otvorů jako v případě B22. Skutečně jedinečnou je například B23 s tenkou dlouhou rukojetí, která není plochá jako u ostatních variací. Také B24 je podobný příklad. Má stejné provedení jako B23, ale rukojeť je plochá a nemá nýtové otvory. Ač připomíná paralely na Krétě a v Dendře, stojí provedením mimo ně.³⁹³ Tyto dvě břítvy ukazují možnou unikátnost ve formě místní výroby, přesto jsou dále pod krétským a pevninským vlivem. Dle Weberova členění je z hlediska výskytu zahrnuto na rozhraní dosti typů, pouze z dvojbřítých chybí raný typ I. Z ostatních je důležité poznamenat, že některé subvarianty variant³⁹⁴ pocházejí z různých regionů a Dodekanésos tvoří často některou z nich v možné vlastní lokální produkci.

Varianty nože třídy Ia a Ib jsou hojně rozšířené po celém rozhraní a představují velmi běžné typy z egejské oblasti. Pro početnou třídu Ia tvoří tradičně místo velkého počtu nálezů Dodekanésos, z dalších je známo Panaztepe, Lesbos a Trója. Většina nožů nevykazuje odlišné typologické prvky a navazují v mnohém na nepočtené kusy z MM–LBA1. Třída Ib v LBA2 není tolik častá a je zastoupena zejména v N27 a N28. Skupina Siana se oproti tomu naopak vyznačuje unikátností. Objevuje se rovněž pouze na rozhraní, ale s vlivem přesahujícím egejskou oblast, zejména u východních, ale i středoevropských vlivů. Její vznik je opět možný jako výsledek námořních obchodních kontaktů.³⁹⁵ Tato skupina je poměrně unifikovaná, ač

³⁹³ Weber 1996, tab. 39, 40.

³⁹⁴ Weber 1996.

³⁹⁵ Benzi 2005, 18.

některé exempláře jako N4 (neznámé datování) mohou reprezentovat předchůdce těchto nožů. Kromě několika nálezů na Rhodu (N32–34) skupina Siana přesahuje hranice výskytu i z dolního do horního rozhraní a objevuje se od Kolophónu až po Besik-Tepe. Ve stejném případě jako u mečů stejné skupiny, respektive typu H, se mohou nože této skupiny označit jako typ a produkt egejského a anatolského rozhraní.

Sekery nejsou častým nálezem a jejich výskyt se soustřeďuje opět na Dodekanésy. Ačkoli nejsou všechny bezpečně datované, předpokládá autor jejich umístění do tohoto období. Kromě menšího počtu nálezů egejských jednobřítých a dvojitých krétských seker, které jsou známy již z EBA³⁹⁶, jsou stejného počtu i nálezy seker s límcovitým útvarem uprostřed korpusu, tolik běžného typu na východě v Anadolii.³⁹⁷ Je bohužel obtížné určit, zdali se typologicky dodekanéské příklady výrazně liší od těch chetitských.

Z dýk jsou známy dva nálezy z Karpathu a Rhodu. Dýky jako méně obvyklý nález z rozhraní nepříliš typologicky vybočují. Z hlediska předchozí kapitoly o distribuci mečů typu B a navázání na jejich tradici na rozhraní, připomíná dýka D1 rovněž tento typ, ačkoli Melas mluví o typu A.³⁹⁸ D3 z Rhodu má zase paralely na Kypru a mohla by podléhat východním vlivům.³⁹⁹

Šípy v rozličných variantách jsou kromě Dodekanésu hojně rozšířeny i v horní části v Panaztepe, na Thermi a v Tróji. V Avilově kategorizaci jsou to zejména šípy třídy 2a, c, d, e, f. Třída 1 a podtřída 2b v rozhraní chybí. Trojúhelníkovité šípy s háčky, úzké i široké mohou být zastoupeny příkladem Š3 z Langady, stejně jako šíp Š4. Šíp s trnem a malým středovým žebrem 2c je k nalezení v Ialysu, ale třeba i v Panaztepe a v Tróji a jednotlivé lokality se liší i provedením, poukazující na lokálnost výroby. Zajímavým robustnějším exemplářem je i Š11 z Tróje. Typ 2d je skutečně smrtící střela, je také znám z Rhodu a Panaztepe a rovněž i na Chiu. Zejména chijský exemplář se kompozicí hrotu výrazně odlišuje od srovnávaných paralel, ačkoli má něco společného s šípy na Krétě.⁴⁰⁰ Podtřída 2e je v rozhraní velmi početná v nálezech, ovšem většina datovaných kusů patří do LH IIIC a bude probrána v následující kapitole. Poslední třída luskovitých 2f se zdá být taktéž v LH IIIC, přesto Thermi s Š22 vykazují datovatelnost do LH IIIB. Výrazných šípů z rozhraní pochází

³⁹⁶ Branigan 1974.

³⁹⁷ Erkanal 1977, Mellart 1995. Bilgi 2005.

³⁹⁸ Melas 1985, 151.

³⁹⁹ Catling 1964, fig. 3.

⁴⁰⁰ Lamb 1936, 205.

poměrně hojně, a jak poukazuje Avila⁴⁰¹, většina zařazených šípů z rozhraní pouze připomínají jeho seřazené kategorie a nebývají často typické, stejně jako je tomu u kopí z rozhraní.

Jehlice z LBA může zde být zahrnuta pouze jedna J5 z Tróje se sploštěnou hlavičkou a hřebíkovitým tvarem jako je Z4, tyto typy byly ve Středomoří tehdejší doby poměrně rozšířené.

Ačkoli většina zahrnutých předmětů ze skupiny smíšené nemá pevné datování (kromě háčku Z7) jsou běžné v egejské oblasti již v EBA.⁴⁰²

6.3 Distribuce v LBA 3

Na konci LBA 2 nálezy kovů reflektují intenzivní vztahy mezi egejskou oblastí a východem Středomoří, ale také větší dálkové kontakty ze severní Itálie a střední Evropy.

Meče představují již novinku – evropský typ meče Naue II. Langádský hrob č. 21 je v současné době datován už spíše do LH IIIB a tak může být meč i starší než LH IIIC.⁴⁰³ Jak už bylo uvedeno, někteří badatelé publikují o nejranějším výskytu egejských předmětů evropského původu ve východní části Středomoří.⁴⁰⁴ Co se týče meče Naue II, nejranější bezpečně datovatelný kus pochází však z Mykén.⁴⁰⁵ Jeho podobnost s meči Cetona a Reutlinger ukazuje na vazby s Evropou. Zároveň meče M33 a M34 vykazují podobnosti s paralelami na Kypru a v Ugaritu.⁴⁰⁶ U kopí je situace stejně slabá, jediný bezpečně datovatelný kus z Dodekanésu K33 pochází z výše zmíněného hrobu č. 21., jehož balkánským původem se zabývalo již několik badatelů. Větší počet kopí je znám na druhé straně rozhraní, v Tróji. Exemplář K37 je malý a připomíná tvarem spíše K33, velmi ojedinělý je rovněž K44, který míchá prvky z čepele, podobné noži či dýce a dlouhého trnu u šípů a kopí na východě. Nálezy břitev upadají, jsou známy pouze tři, stále na Dodekanésu, B14 a B17 pokračují v typech z LBA 2. Výrazným prvkem je B28, jak uvádí Ersoy, má výzdobu s původem v

⁴⁰¹ Avila 1983.

⁴⁰² Branigan 1974.

⁴⁰³ Vitale 2012, tab. 5.2.

⁴⁰⁴ Ersoy 1988, 69.

⁴⁰⁵ Jung – Mehofer 2009, 123.

⁴⁰⁶ Jung – Mehofer 2009.

Evropě a dokládá intenzivnější egejsko-evropské vztahy na konci doby bronzové. Zároveň jí srovnává i předchozími paralelami.⁴⁰⁷

Nože jsou známy z Dodekanésu, Chiu a Tróje. N5 z Ialysu pokračuje jako tradiční nůž třídy Ib. Chijské nože N14 a N15 oba rovněž připomínají běžné typy. Trojský nůž N26 se zvednutou čepelí připomíná starší typ nalezený v Tróji již v LBA1 N19 a N20. Pro unikátní nůž je třeba se vrátit na Rhodos. N31 představuje další možnou syntézu evropských a egejských kontaktů a je nejen na rozhraní unikátem. Z dýk se vrací zajímavý nález netradičního tvaru, D2 připomíná starší dýku D5 z LBA 1, označovanou jako možný toaletní nástroj. Šípy se nadále hojně vyskytují v Dodekanésu, na Chiu a v Tróji. Kromě šípu z Tróje Š7, představuje většina nálezů třídu 2e, jako skupina například skupina šípů zastoupených Š17 a opět z Tróje Š19 a Š20. Jediná jehlice J1 je známa z Emporia, představující úspornější verzi starších typů.

Spony představují novinku v egejské oblasti, a ačkoli jich není mnoho, objevují se na obou koncích rozhraní. Zejména typ Ia a c, jako z Dodekanésu Sp1 a zároveň i v Tróji Sp 2–3, některé uvedené další varianty už možná ani nepatří do 2. tisíciletí př. n. l. Výrazný je zdobením i kus Sp5 z Langady. Spony jako předměty rovněž reflektují změny a jejich nástup v módě dále ukazuje vztahy blízké ke střední Evropě v LH IIIC.

Ze smíšených předmětů, kterých není mnoho, pokračují pinzety či kleště ve formě Z1 na Dodekanésu. Zároveň v Tróji je známé šídlo Z6 dochované i s rukojetí. Na Chiu je například háček Z8 spirálovitě zkroucený.

⁴⁰⁷ Ersoy 1988, 69.

7. Závěr

Metalurgie z rozhraní a nalezené kovové předměty ve druhém tisíciletí př. n. l. představují poměrně bohatý a různorodý inventář nálezů. Z hlediska rozboru typologie se zdá, že skutečně v menší či malé míře zde dochází v produkci kovových předmětů k vlastní modifikované výrobě. Silný egejský vliv je zejména v Dodekanésu, vyznačující se egejskými typy, ale mnohdy s nádechem jiné výrobní provenience. Podél pobřeží směrem na sever se některé klasické egejské prvky více vytrácí, i když jsou stále zachovány, a předměty vykazují více vlivů zejména z východu a poté i z Balkánu. Produkce mečů sleduje vývoj dle center na západě, ale mnohdy se odlišuje. Zejména u starších typů by se dalo hovořit o produkci v odlišné tradici a zejména v pozdní době bronzové produkují i zcela jedinečné lokální produkty. Kopí sledují podobný charakter jako meče, jen v menším měřítku a jejich identifikace bývá často obtížná. Břítvy jako běžná součást egejského světa svědčí o rozdílnosti obou částí rozhraní, kde jsou známé v drtivé většině pouze z Dodekanésu. Sledují egejské vzory, ale v ojedinělém měřítku i obsahují zajímavé nálezy vlastních modifikovaných typů. O rozdílnosti charakteru rozhraní svědčí i absence jehlic v dolním rozhraní a jejich výskyt nahoře. Jiná technika odívání vypovídá o odlišném charakteru zdejšího obyvatelstva, užívající předměty denní potřeby z východu. Nože z rozhraní nevykazují příliš rozdílu od ostatních oblastí, zřejmě z důvodu běžného užívání a širokého rozšíření. I přesto v pozdní době se různé vlivy mohly promítnout do některých jedinečných nálezů. Šípy se nacházejí v podobné situaci jako kopí. Po celém rozhraní jsou nacházeny typy vyskytující se jak v egejské oblasti, tak na východě a některé svým netradičním tvarem mohou představovat skutečné produkty z tohoto území. Rozhraní, zdá se, hrálo významnou roli při komunikaci rozsáhlého regionu od egejské oblasti po Levantu. Od konce LH IIIB také zřejmě i ze střední Evropy a severní Itálie, kdy se některé velmi rané předměty evropského původu nacházejí ve východním Středomoří a přímo na rozhraní. Dodekanésos mohl představovat významné centrum, ať už nezávislé, či přímo pod mykénskou vládou. V horní části rozhraní se již nezdá tak silný vliv jako na jihu, přesto nestojí izolovaně a právě zde může docházet k nejvýraznějšímu mísení vlivů, jako například u lokality Panaztepe či nálezů meče z Izmiru. Dle vraku lodi z Uluburn je možné usuzovat, jak probíhala komunikace a interakce mezi vzdálenými lokalitami na obou stranách Středomoří. Nálezy vypovídají o „nadmárodním“ charakteru, nalezené předměty pochází z Levanty, Egeidy, Kypru a Anatólie. Rozhraní mohlo sloužit jako jedno z hlavních ohnisek výměny a transportu zboží. Na základě

toho je možné předpokládat, že na území rozhraní existovala místní výrobní centra, produkující věci pod vlivem proudícího zboží ze všech koutů známého světa. Tímto způsobem mohly vzniknout i vyloženě unikátní typy jako meče a nože skupiny Siana, které v dosavadní době nejsou známy mezi nálezy odjinud než z rozhraní a pouze z hlediska typologie jsou to jediné předměty, které se mohou bezpečně označit za místní výrobek. Pro hlubší poznání a upřesnění postavení metalurgie z rozhraní je třeba přesnějšího srovnání s okolními oblastmi, zejména západní pevninskou Anatólií, jejíž stav poznání není rozsáhlý a může skrývat mnohé potenciály a osvětlit otázky ohledně výroby, distribuce a vztahů s egejskou oblastí. Jako například meče mofikovaného typu B z Hattuše a Kastamonu.

Z typologického hlediska je možné přibližně určit původ předmětů z rozhraní, ale je třeba podotknout, že bez provedení chemických analýz nebude bezpečné určení nikdy stoprocentní. I tak typologický rozbor v této práci přináší některá nová možná poznání a nové potenciály bádání, kterými se autor této práce hodlá zabývat i v budoucnu.

Seznam použité literatury

- ALRAM-STERN, E.: 1996. *Die Ägäische Frühzeit, 2. Serie*, Forschungsbericht 1975–1993, 1. Band. Das Neolithikum in Griechenland mit Ausnahme von Kreta und Zypern, Veröffentlichungen der Mykenischen Kommission 16 (Vienna 1996).
- ARUZ, J. – BENZEL, K. – EVANS, J. (Eds.) 2008: *Beyond Babylon, Art, Trade and Diplomacy in the Second Millennium B. C.* London.
- ATHANASSOV, B. – KRAUSS, R. – SLAVČEV, V. 2012. A Bronze Sword of the Aegean–Anatolian Type in the Museum of Varna, Bulgaria. In: Horejs, B. – Pavúk, P. (eds.): *Aegean and Balkan Prehistory*:
<http://www.aegeobalkanprehistory.net/article.php?id_art=20> (navštíveno 18. září 2014).
- AVILA, R. 1983: *Bronzene Lanzen- und Pfeilspitzen der Griechischen Spätbronzezeit*. Prähistorische Bronzefunde V, 1. München.
- BALTHAZAR, J. 1993: *Copper and Bronze Working in Early through Middle Bronze Age Cyprus*.
- BASEDOW, M. 2000: *Besik-Tepe, Das Spätbronzezeitliche Gräberfeld*. Mainz am Rhein.
- BENZI, M. 1992: Mycenaean Rhodos: A Summary. In: Dietz, S. – Papachristodoulou (eds.): *Archeology in the Dodecanese*. Copenhagen.
- BENZI, M. 1992, *Rodi e la civiltà micenea*. Roma.
- BENZI M. 2002: Anatolia and the Eastern Aegean at the Time of the Trojan War. In: Montanari, F. (ed.): *Omero tremila anni dopo* (Atti del congresso di Genova 6–8 luglio 2000). Rome, 343–405.
- BENZI, M. 2004: Una spada vicino-orientale da Samos, *Archaeologica pisana: scritti per Orlanda Pancrazzi*.
- BENZI, M. 2005: A Group of Mycenaean Vases and Bronzes from Pyli, Kos. *AEIMNHΣTOΣ: Miscellanea di Studi per Mauro Cristofani*.
- BENZI, M. 2009: Dodecanese – Italy – Europe. Rediscovering some long known objects, *ASAtene* 87, 157–168.
- BERNABÒ BREA, L. 1976: *Poliochni. Città preistorica dell'isola di Lemnos, II*. Roma.

- BILGI, O. 2005: Orta Karadeniz Bölgesi MÖ 2. Binyıl Metal Silahlari. In: *Acts of the Vth International Congress of Hititology*. Çorum, September 02-08, 2002, 119-149. Ankara.
- BLEGEN, C. 1937: *Prosymna, the Helladic Settlement Preceding the Argive Heraeum*, Cambridge.
- BLEGEN, K. 1951: *Troy vol. II, Excavations Conducted by the University of Cincinnati 1932–1938*. Princeton.
- BLEGEN, K. 1953: *Troy vol. III, Excavations Conducted by the University of Cincinnati 1932–1938*, Princeton.
- BLEGEN, K. 1958: *Troy Vol. IV, Excavations Conducted by the University of Cincinnati 1932–1938*, Princeton.
- BOARDMAN, J. 1967: *Greek Emporio: Excavations in Chios 1952–1955*. Oxford.
- BORN, H. – HANSEN, S. 2001: Helme und Waffen Alteuropas, *Sammlung Axel Guttman* 9. Mainz 2001.
- BOUZEK, J. 1966: The Aegean and Central Europe, An introduction to the Study of cultural Intelelations 1600 – 1300 B. C., *Památky archeologické* LVII, 242–276.
- BOUZEK, J. 1985: *The Aegean, Anatolia and Europe: Cultural interrelations in the secondmillenium B. C.*. Praha.
- BOUZEK, J. 2010: Pravěk egejské oblasti, *Zprávy ČAS – Supplément* 79. Praha.
- BRANIGAN, K. 1967: The Early Bronze Age Daggers of Crete, *BSA* 62, 211–239.
- BRANIGAN, K. 1968: *Copper and Bronze Working in Early Bronze Age Crete*. Lund.
- BRANIGAN, K. 1974: *Aegean Metalwork of the Early and Middle Bronze Age*. Oxford.
- BROODBANK, C. 2004: Minoisation, *PCPS* 50, 46–91.
- CANER, E. 1983: *Fibeln in Anatolien I*. Prähistorische Bronzefunde XIV, 8. München.
- CATLING, H. 1961: A new Bronze sword from Cyprus, *Antiquity* 35, 115–122.
- CATLING, H. 1964: *Cypriot Bronzework in the mycenaean world*. Oxford.
- CLINE, E. 1996: Aššuwa and the Achaeans: the ‘Mycenaean’ Sword at Hattušas and its possible implications, *BSA* 91, 137–151.
- DIETZ, S. 1984: *Excavations and Surveys in Southern Rhodes: The Mycenaean Period. Results of the Carlsberg Foundation Excavations Rhodes 1902–1914. (Lindos IV, 1)*. Copenhagen.
- DOPFELD, V. 1902: *Troia und Ilion*. Athens.
- DREWS, R. 1993: *The end of the Bronze Age: Changes in warfare and the catastrophe ca.*

1200 B.C. Princeton.

- EFE, T. 2002: The Interaction between Cultural/Political Entities and Metalworking in Western Anatolia during the Chalcolithic and Early Bronze Ages. In: Unsal, Y. (ed.): *Anatolian Metal II*, 49 – 65. Bochum..
- EFE, T. – FIDAN, M. 2006: Pre-middle bronze age metal objects from inland western Anatolia: a typological and chronological, *Anatolia Antiqua* XIV, 15–43.
- EFE, T. 2007: The Theories of the Great Caravan Routes between Cilicia and Troy: The Early Bronze Age III Period in Inland Western Anatolia, *AnaSt* 57, 47–64.
- EGELI, H. G. 1989: *M.Ö. 3–2. Binyillarda Dogu ve Guneydogu Anadolu'da Maden Iğneler*, Istanbul University, nepublikovaná diplomová práce.
- ERKANAL, H. 2008: Die neuen Forschungen in Bakla Tepe bei Izmir. In: Erkanal, H. – Hauptmann, H. – Şahoğlu, V. – Tuncel, R.: *The Aegean in the Neolithic, Chalcolithic and the Early Bronze Age*. Proceedings of the International Symposium, October 13th–19th 1997, Izmir, 165–177.
- ERKANAL, H. – KESKIN, L. 2009: The Relations Between the Urla Peninsula and the Minoan World. In: McDonald, C. F. – Hallager, E. – Niemeier, W. D. (eds.): *The Minoans in the Central, Eastern and Northern Aegean: New Evidence*. Danish Institute at Athens Monograph 8, 2009, 97–110.
- ERKANAL, H. 1977: *Die Äxte und Beile des 2. Jahrtausends in Zentralanatolien*. Prähistorische Bronzefunde IX, 8. München.
- ERSOY, Y. 1988: Finds from Menemen/Panaztepe in the Manisa Museum. *BSA* 83, 55–82.
- EVANS, A. J. 1921–1935: *The Palace of Minos at Knossos I–IV*. London.
- FORTENBERY, C. D. 1990: *Element of Mycenaean Warfare*. Ph. D. diss., University of Cincinnati.
- FURTWÄNGLER A. – LÖSCHKE W. 1886: *Mykenische Vasen: Vorgehellenische Thongefässe aus dem Gebiet des Mittelmeeres*. Berlin.
- GEORGANAS, I. 2005: Weapons and Warfare in Early Iron Age Thessaly, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry* 5.2. Oxford.
- GEORGANAS, I. 2010: Weapons and Warfare. In: Cline, E. H. (ed.) *The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean (ca. 3000–1000 BC)*. New York: Oxford.
- GERNEZ, G. 2011: The Exchange Of Products And Concepts Between The Near East And The Mediterranean: The Example Of Weapons During The Early And Middle Bronze Ages. In: Duistermaat, K. – Regulski, I.: *Intercultural Contacts in the Ancient*

- Mediterranean*, Proceedings of the International Conference at the Netherlands-Flemish Institute in Cairo, 25th to 29th October 2008, 237–341.
- GIRELLA, L. – PAVÚK, P. 2015: Minoanisation, Acculturation, Hybridisation: The Evidence of the Minoan Presence in Northeastern Aegean between Middle and Late Bronze Age. In: Stampolidis, N. – Ç. Maner – K. Kopanias (eds.): *NOSTOI. Indigenous Culture, Migration and Integration in the Aegean Islands and Western Anatolia during the Late Bronze and Early Iron Age*. Istanbul, 387–420.
- JACOPI, G. 1930–31: ‘Nuovi scavi nella necropoli micenea di Jalisso’, *ASAtene* 13–14, 253–345.
- JUNG, R. – MEHOFER, M. 2009: A sword of Naue II Type from Ugarit and the Historical Significance of Italian-type Weapon in the Eastern Mediterranean, *Aegean archeology* 8, 111–135.
- HAKULIN, L. 2004: *Bronzeworking on Late Minoan Crete, a diachronic study*. Oxford.
- HANSEN, S. 2007: Bilder vom Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur anthropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und der Kupferzeit in Südeuropa 1, *Archäologie in Eurasien* 20, Mainz 2007.
- HANSEN, S. 2009: Kupfer, Gold und Silber im Schwarzmeerraum während des 5. und 4. Jahrtausends v. Chr. In: Apa-kidze, J. – Govedarica, B. – Hänsel, B. (eds.): *Der Schwarzmeerraum vom Äneolithikum bis in die Früheisenzeit (5000–500 v. Chr.). Kommunikationsebenen zwischen Kaukasus und Karpaten*. Internationale Fachtagung von Humboldtianern in Tiflis, Georgien, 17–20. Mai 2007, Rahden, 11–50.
- HARDING, A. 2004: Warfare: A Defining Characteristic of Bronze Age Europe, In: Carman and Harding (ed.): *Ancient Warfare. Archaeological Perspectives*, 157–173.
- HARDING, A. 2007: *Warriors and Weapons in Bronze Age Europe*. Budapest.
- HENNING, H. 1937: *The Alishar Hüyük Seasons of 1930–1932, Part 2*, OIP 29. Illinois.
- HÖCKMANN, O. 1980: Lanze und Speer im spätminoischen und mykenischen Griechenland, *JRGZM* 27, 13–159.
- HOOD, S. 1982: *Excavations in Chios 1938–1955, Prehistoric Emporio and Ayio Gala, vol. II*, BSA.
- HOREJS, B. – MEHOFER, M. – PERNICKA, E. 2010: Metallhandwerker im frühen 3. Jt. v. Chr., Neue Ergebnisse vom Çukuriçi Höyük, *Istanbul Mitteilungen* 60, 7–37.
- CHERNYKH, E., N. 2011: Eurasian steppe belt. Radiocarbon chronology and metallurgical provinces. In: Yalcin, Ü. (ed.): *Anatolian Metal V, Der Anschnitt*. Bochum, 151–171.

- KARANTZALI, E. 2001: *The Mycenaean Cemetery at Pylona on Rhodes*, (BAR-IS 988), Oxford.
- KARO, G. 1930: *Die Schachtgräber von Mykenai*. Munich.
- KILIAN-DIRLMEIER, I. 1984: *Nadeln der frühhelladischen bis archaischen Zeit von der Peloponnes*. Prähistorische Bronzefunde XIII, 8. München.
- KILIAN-DIRLMEIER, I 1990: Remarks on the Non-Military Functions of Swords in the Mycenaean Argolid, In: Hägg, R., – Nordquist, G. (eds.): *Celebrations of Death and Divinity in the Bronze Age Argolid*, 157–161.
- KILIAN-DIRLMEIER, I 1993: *Die Schwerter in Griechenland (Ausserhalb der Peloponnes), Bulgarien und Albanien*. Prähistorische Bronzefunde IV, 12. München.
- KORFMANN, M 1979: Eine weibliche Gottheit in der Frühbronzezeit Anatoliens, *Praehistorische Zeitschrift* 54, 187–200.
- KORFMANN, M. 1994: *Studia Troica* 4. Mainz am Rhein.
- KORFMANN, M. 1995: *Studia Troica* 5. Mainz am Rhein.
- KORFMANN, M. 1996: *Studia Troica* 6. Mainz am Rhein.
- KORFMANN, M. 1997: *Studia Troica* 7. Mainz am Rhein.
- KORFMANN, M. 2002: *Studia Troica* 12. Mainz am Rhein.
- KORFMANN, M. 2003: *Studia Troica* 13. Mainz am Rhein.
- KOUKA, O. 2002: Siedlungsorganisation in der Nord- und Ostägäis während der Frühbronzezeit (3. Jt. v. Chr.), *Internationale Archäologie* 58. Remshalden.
- KOUKA, O. 2013: „Minding the Gap“: Against the Gaps. The Early Bronze Age and the Transition to the Middle Bronze Age in the Northern and Eastern Aegean/Western Anatolia, *AJA* 117, 569–580.
- LAMB, W. 1936: *Excavation at Thermi in Lesbos*, London.
- LAMB, W. 1937: Excavation at Kusura near Afyon Karahisar, *Archaeologia* 86, 1–64.
- MAIURI, A. 1923–24: ‘Jalisos – Scavi della missione archeologica italiana a Rodi (Parte I)’, *ASAtene* 6–7, 83–287.
- MEE, C. 1982: *Rhodes in the Bronze Age. An Archaeological Survey*. Warminster.
- MEHOFER, M. 2014: Metallurgy during the Chalcolithic and the Beginning of the Early Bronze Age in Western Anatolia. In: Horejs, B. – Mehofer, M. (Eds.): *Western Anatolia before Troy, Proto-Urbanisation in the 4th Millennium BC? Proceedings of the International Symposium held at the Kunsthistorisches Museum Wien, Vienna, Austria, 21–24 November 2012*, 463–490.

- MELAS, E. 1985, *The island of Karpathos, Saros and Kasos in the Neolithic and Bronze Age (SIMA 68)*, Göteborg.
- MELLAART, J. – MURRAY, A. 1995: *Beycesultan. vol. III, Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects*. Oxford.
- MELLINK, M. 1956: *A hittite cemetery at Gordion*. Philadelphia.
- MOLLOY, B. 2010: Swords and Swordsmanship in the Aegean Bronze Age, *AJA* 114, 403–428.
- MONACO, G. 1941. Scavi nella zona micenea di Jaliso (1935–1936). *Clara Rhodos* X.
- MORRICONE, L. 1967: Eleona e Langada: Sepolcreti della tarda eta del Bronzo a Coo, *ASAtene* 43–44, 1965–1966, 5–311.
- MORRICONE, L. 1975: "Coo-Scavi e scoperte nel "Serraglio e in localita minori (1963–1943), *ASAtene* 50–51, 1972–1973, 139–396.
- MOUNTJOY, P. 1988: The East Aegean-West Anatolian Interface in the Late Bronze Age: Mycenaeans and the Kingdom of Ahhiyawa, *AnSt* 48, 33–67.
- MÜLLER-KARPE, A. 1994: *Altanatolisches Metallhandwerk*. Neumünster.
- MÜLLER-KARPE, A. 1994: Anatolische Bronzeschwerter end Südosteuropa. In: Dobiát, C. (ed.): *Festschrift für Otto-Herman Frey, Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte Band 16*, 431–444. Marburg.
- NAKOU, G. 1997: The role of Poliochni and the North Aegean in the Development of aegean metalurgy, In: Doumas, C. – La Rosa, V. (eds.): *Policohni e l'antica eta del bronzo nell'egeio settentrionale*, 634–648, Athens.
- NAKOU, G. 2007: Absent Presences: Metal Vessels in the Aegean at the End of the Third Millennium. In: Day, P. – Doonan, R. (eds.): *Metallurgy int he Early Bronze Age Aegean*. 224–245, Oxford.
- PAPADOPOULOS, T. 1998: *The Late Bronze Age Daggers of the Aegean I. The Greek Mainland*. *Prähistorische Bronzefunde VI*, 11. Stuttgart.
- PAVÚK, P. 2015: Western Anatolia in the 2nd Millennium. Between the Aegeans and the Hittites. In: Stampolidis, N. – Ç. Maner – K. Kopanias (eds.): *NOSTOI. Indigenous Culture, Migration and Integration in the Aegean Islands and Western Anatolia during the Late Bronze and Early Iron Age*. Istanbul, 353–385.
- PENDLEBURY, J. 1939: *The Archaeology of Crete, An introduction*. London.

- PERNICKA, E. 1987: Erzlagerstätten in der Agais und ihre Ausbeutung im Altertum: Geochemische Untersuchungen zur Herkunftbestimmung archäologischer Metallobjekte, *JRGZM* 34, 607–714.
- PERNICKA, E. – BEGEMANN, F. – SCHMITT-STRECKER, S. – GRIMANIS, A. 1990: On the Composition and Provenance of Metal Artefacts from Poliochni on Lemnos, *Oxford Journal of Archeology* 9.3, 263–298.
- PULAK, C. 1985: The Bronze Age Shipwreck at Ulu Burun, Turkey: 1985 Campaign, *AJA* 92, 1–37.
- RENFREW, C. 1967: Cycladic Metallurgy and the Aegean Early Bronze Age, *AJA* 71, 1–20.
- SAHOGLU, V. 2005: The Anatolian Trade Network and the Izmir Region During the Early Bronze Age, *OJA* 24, 339–361.
- SANDARS, N. 1955: The Antiquity of the One-edged Bronze Knife in the Aegean, *The Prehistoric Society* 20, 174–197.
- SANDARS, N. K. 1961: The First Aegean Swords and Their Ancestry, *AJA* 65, 17–29.
- SANDARS, N. K. 1963: Later Aegean Bronze Swords, *AJA* 67, 117–153.
- SANDARS, N. 1978: *The Sea Peoples: warriors of the ancient Mediterranean, 1250–1150 BC*, London.
- SAPOUNA-SAKELLARAKIS, E. 1978: *Die Fibeln die griechischen Inseln*. Prähistorische Bronzefunde XIV, 4. München.
- SNODGRASS, A. 1967: *Arms and Armour of the Greeks*. Thames and Hudson.
- TZACHILI, I. 2008: Aegean Metallurgy in the Bronze Age: Recent Developments. In: Tzachili, I. (ed.): *Aegean Metallurgy in the Bronze Age*. Proceedings of an International Symposium held at the University of Crete, Rethymnon, Greece, November 19–21, 2004, Athens, 7–33.
- VITALE, 2012 Serraglio, Eleona, And Langada Archaeological Project (Selap): Report On The Results Of The 2009 And 2010 Study Seasons, *ASAtene* 87, 1233–1252.
- WALTERS, H. B. 1899: *Catalogue of the Bronzes, Greek, Roman, and Etruscan in the Department of Greek and Roman Antiquities*, British Museum. London.
- WEBER, K. 1996: *Die Rasiermesser in Südosteuropa*. Prähistorische Bronzefunde VIII, 5. München.
- XANTHOUDIDES, S. 1924: *The Vaulted Tombs of Mesara*. London.
- YALÇIN, Ü. 2002: *Anatolian Metal II. Der Anschnitt*, Bochum.
- YALCIKLI, D. 2006: Zwei Bronzeschwerter aus Westanatolien, *Istanbuler Mitteilungen* 56,

29–41.

ZIMMERMANN, T. 2006: Early daggers in Anatolia – A necessary reappraisal. *Anodos – Studies of the Ancient World* 4–5, 251–262.

ZIMMERMANN, T. 2007: Anatolia and the Balkans, Once again – Ring-shaped idols from western Asia and a critical reassessment of some ‘Early Bronze Age’ items from İkiztepe, Turkey, *OJA* 26, 25–33.

ZERVOS, G. S. 1920: *Rhodes, Capitale du Dodecanèse*. Paris.

SEZNAM ZKRATEK:

EBA	Early Bronze Age – Raná doba bronzová
MBA	Middle Bronze Age – Střední doba bronzová
LBA	Late Bronze Age – Pozdní doba bronzová
EM	Early Minoan – Raná doba minojská
MM	Middle Minoan – Střední doba minojská
LM	Late Minoan – Pozdní doba minojská
MH	Middle Helladic – Střední doba heladská
LH	Late Helladic – Pozdní doba heladská
LC	Late Cypriot – Pozdní doba kyperská

SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY:

Tab. 1:

- B1. (podle Weber 1996, 82, tab. 10, 113).
- B2. (podle Weber 1996, 87, tab. 11, 129).
- B3. (podle Weber 1996, 90, tab. 12, 138).
- B4. (podle Weber 1996, 90, tab. 12, 145).
- B5. (podle Weber 1996, 90, tab. 12, 146).
- B6. (podle Weber 1996, 94, tab. 15, 153).
- B7. (podle Weber 1996, 119, tab. 23, 227).
- B8. (podle Weber 1996, 120, tab. 25, 239).
- B9. (podle Weber 1996, 125, tab. 27, 250).
- B10. (podle Weber 1996, 146, tab. 38, 329).
- B11. (podle Morricone 1967, 77, obr. 50, 52)
- B12. (podle Weber 1996, 135, tab. 33, 287).
- B13. (podle Weber 1996, 135, tab. 33, 288).
- B14. (podle Weber 1996, 136, tab. 34, 294).

Tab. 2:

- B15. (podle Morricone 1967, 67, obr. 38, 39).
- B16. (podle Morricone 1967, 82, obr. 58, 59).
- B17. (podle Morricone 1967, 150, obr. 138, 139).

- B18. (podle Weber 1996, 139, tab. 35, 299).
- B19. (podle Weber 1996, 144, tab. 37, 318).
- B20. (podle Weber 1996, 144, tab. 37, 319).
- B21. (podle Weber 1996, 144, tab. 37, 320).
- B22. (podle Weber 1996, 145, tab. 37, 322).
- B23. (podle Weber 1996, 148, tab. 39, 332).
- B24. (podle Weber 1996, 150, tab. 39, 336).
- B25. (podle Weber 1996, 153, tab. 41, 347).
- B26. (podle Morricone 1967, 112, obr. 93).

Tab. 3:

- B27. (podle Morricone 1975, 169, 170, obr. 47).
- B28. (podle Morricone 1967, 164, 165, obr. 167, 168).
- B29. (podle Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3).
- D1. (podle Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140).
- D2. (podle Karantzali 2001, 71, tab. 47, d).
- D3. (podle Benzi 1992, 173, tab. 181, a).

Tab. 4:

- D4. (podle Benzi 1992, 173, tab. 181, u).
- D5. (podle Morricone 1975, 258, 261 obr. 205, 208).
- D6. (podle Korfmann 2002, 17, obr. 15).
- J1. (podle Hood 1982, 661, 663–664 , obr. 295; tab. 138).
- J2. (podle Lamb 1936, 205, obr. 48, tab. 25).
- J3. (podle Korfmann 2003, 9, obr. 8).
- J4. (podle Korfmann 2002, 17, obr. 15).
- J5. (podle Blegen 1958, obr. 219).

Tab. 5:

- K1. (podle Melas 1985, 217, obr. 26).
- K2. (podle Avila 1983, 26, tab. 10, 56).
- K3. (podle Morricone 1975, 258, obr. 205, 206).
- K4. (podle Morricone 1975, 258, obr. 205, 207).

- K5. (podle Avila 1983, 27, tab. 10, 60).
- K6. (podle Avila 1983, 27, tab. 10, 61).
- K7. (podle Avila 1983, 28, tab. 11, 62).
- K8. (podle Dietz 1984, 77, obr. 95).
- K9. (podle Dietz 1984, 77, obr. 96).
- K10. (podle Karantzali 2001, 68–69, 174, obr. 42, tab. 46).

Tab. 6:

- K11. (podle Benzi 1992, 174, tab. 178, d).
- K12. (podle Benzi 1992, 174, tab. 178, h).
- K13. (podle Avila 1983, 28, tab. 11, 62A).
- K14. (podle Avila 1983, 28, tab. 11, 63).
- K15. (podle Avila 1983, 37, tab. 13, 81).
- K16. (podle Avila 1983, 37, tab. 13, 82A).
- K17. (podle Avila 1983, 39, tab. 14, 89).
- K18. (podle Avila 1983, 39, tab. 14, 90).
- K19. (podle Avila 1983, 39, tab. 14, 91).
- K20. (podle Karantzali 2001, 69, 174, obr. 42, tab. 46).
- K21. (podle Benzi 1992, 175, tab. 179, d).
- K22. (podle Avila 1983, 39, tab. 14, 92).

Tab. 7:

- K23 (podle Avila 1983, 48, tab. 16, 104).
- K24 (podle Avila 1983, 35, tab. 12, 75).
- K25 (podle Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140).
- K26 (podle Avila 1983, 56, tab. 17, 121).
- K27 (podle Avila 1983, 78, tab. 21, 161B).
- K28 (podle Avila 1983, 78, tab. 21, 161C).
- K29 (podle Avila 1983, 77, tab. 21, 160F).
- K30 (podle Avila 1983, 79, tab. 22, 162F).
- K31 (podle Avila 1983, 79, tab. 22, 162G).
- K32 (podle Avila 1983, 41, tab. 15, 94).
- K33 (podle Avila 1983, 61, tab. 18, 129).

K34 (podle Avila 1983, 79, tab. 22, 162E).

Tab. 8:

K35 (podle Benzi 2005, 22, obr. 14).

K36 (podle Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3).

K37 (podle Blegen 1958, 149, obr. 254).

K38 (podle Melas 1985, 330, 331, obr. 139).

K39 (podle Avila 1983, 133, tab. 32, 862).

K40 (podle Avila 1983, 133, tab. 32, 863).

K41 (podle Avila 1983, 133, tab. 32, 864).

K42 (podle Avila 1983, 133, tab. 33, 868).

K43 (podle Melas 1985, 217, obr. 26).

K44 (podle Korfmann 1995, 24, obr. 21).

Tab. 9:

M1. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 38, tab. 9, 47).

M2. (podle Sandars 1961, 37, pl. 19, 7).

M3. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 43, tab. 9, 51).

M4. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 45, tab. 14, 72).

M5. (podle Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140).

M6. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 45, tab. 12, 63).

M7. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 100).

M8. Nепublikováno.

M9. (podle Lamb 1936, 207, obr. 25, 32, 63).

M10. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 126).

M11. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 127).

M12. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 128).

Tab. 10:

M13. (podle Müller-Karpe 1994, 433, obr. 2,3).

M14. (podle Melas 1985, 233, 299, obr. 42, 108).

M15. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 62, tab. 25, 139).

- M16. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 63, tab. 247, 146).
- M17. Nепublikováno.
- M18. (podle Karantzali 2001, 67, obr. 42, tab. 46).
- M19. (podle Benzi 1992, tab. 178, c).
- M20. (podle Morricone 1975, 253, obr. 198, 199).
- M21. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 186).
- M22. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 185).
- M23. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 182).

Tab. 11:

- M24. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 183).
- M25. (podle Benzi 2004, 15, obr. 2).
- M26. (podle Archontidou 1999).
- M27. (podle Archontidou 1999).
- M28. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 97).
- M29. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 99).
- M30. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 98).
- M31. (podle Yalcikli 2006, 30, obr. 1).
- M32. (podle Beyond Babylon 2009, 382–383, obr. 245).
- M33. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 91, tab. 34, 228).
- M34. (podle Müller-Karpe 1994, 433, obr. 2,4).
- M35. (podle Benzi 2004, 15, obr. 2).

Tab. 12:

- M36. (podle Benzi 2004, 15, obr. 2).
- M37. (podle Benzi 2004, 15, obr. 2).
- M38. (podle Kilian-Dirlmeier 1993, 128, tab. 58, 447).
- M39. (podle Melas 1985, 217, obr. 26).
- M40. (podle Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3).
- M41. (podle Basedow 2000, 122, taf. 95, obr. 1).

Tab. 13:

- N1. (podle Melas 1985, 217, obr. 26).
- N2. (podle Monaco 1935–36, 139, obr. 89).
- N3. (podle Dietz 1984, 36, obr. 28).
- N4. (podle Dietz 1984, 57, 58, obr. 62, 11).
- N5. (podle Benzi 1992, str. 177, tab. 179, g).
- N6. (podle Benzi 1992, str. 177, tab. 179, m).
- N7. (podle Morricone 1967, 57, obr. 29).
- N8. (podle Morricone 1967, 179, 180, obr. 189).
- N9. (podle Morricone 1967, 199, 200, obr. 207).
- N10. (podle Morricone 1967, 212–214, obr. 226, 230).
- N11. (podle Morricone 1975, 173, obr. 54).
- N12. (podle Morricone 1975, 258, 261, obr. 208, 209).
- N13. (podle Lamb 1936 1936, 205, tab. 25, 47).
- N14. (podle Hood 1982, 664, obr. 295, tab. 138).
- N15. (podle Hood 1982, 661, 663–664, obr. 295, tab. 139).

Tab. 14:

- N16. Nепубликовано.
- N17. Nепубликовано.
- N18. Nепубликовано.
- N19. (podle Blegen 1951, 273, obr. 234).
- N20. (podle Blegen 1953, 201, obr. 297).
- N21. (podle Blegen 1953, 193, obr. 297).
- N22. (podle Blegen 1958, 123, obr. 219).
- N23. (podle Blegen 1958, 59, obr. 219).
- N24. (podle Korfmann 1996, 35, obr. 28).
- N25. (podle Korfmann 1996, 35, obr. 28).
- N26. (podle Korfmann 1997, 30, obr. 21).
- N27. (podle Benzi 1992, str. 177, tab. 179, i).
- N28. (podle Benzi 1992, str. 177, tab. 179, l).
- N29. (podle Blegen 1953, 270, obr. 297).
- N30. (podle Blegen 1958, 240, obr. 254).

N31. (podle Benzi 1992, 177, tab. 179).

Tab. 15:

N32. (podle Sandars 1963, 140, tab. 27, 54).

N33. (podle Sandars 1963, 140, pl. 27, 56).

N34. (podle Dietz 1984, 57, 58, obr. 62, 12).

N35. (podle Sandars 1963, str. 140, pl. 27, 56).

N36. (podle Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3).

N37. (podle Basedow 2000 123, tab. 95, obr. 1).

N38. (podle Benzi 1992, 178, tab. 179, o).

N39. (podle Basedow 2000, 124, tab. 96, obr. 1).

N40. (podle Blegen 1953, 352, obr. 297).

Tab. 16:

S1. (podle Benzi 1992, 180, tab. 181, t).

S2. (podle Morricone 1975, 276, obr. 233).

S3. (podle Morricone 1965–66, 175, 176, obr. 183).

S4. (podle Morricone 1975, 255, obr. 200, 201).

S5. (podle Morricone 1975, 169, 170, obr. 47).

S6. (podle Morricone 1975, 276, 277 obr. 235–237).

S7. (podle Benzi 1992, 180, tab. 180, i).

Tab. 17:

Sp1. (podle Karantzali 2001, 70, tab. 47, a).

Sp2. (podle Korfmann 1994, 26–27, obr. 31).

Sp3. (podle Korfmann 1994, 26–27, obr. 31).

Sp4. (podle Korfmann 1996, tab 2.3).

Sp5. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 36, tab. 1, 6).

Sp6. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 12).

Sp7. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 17).

Sp8. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 18).

Sp9. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 38, tab. 1. 32).

Sp10. (podle Sapouna-Sakellarakis 1978, 38, tab. 1, 20)

Tab. 18:

- Š1. (podle Benzi 1992, 176, tab. 181, g).
- Š2. (podle Benzi 1992, 176, tab. 181, h).
- Š3. (podle Morricone 1967, 175, obr. 183).
- Š4. (podle Morricone 1967, 268–270, obr. 303, 305).
- Š5. (podle Morricone 1967, 268–270, obr. 304, 306).
- Š6. (podle Blegen 1953, 270, tab. 297).
- Š7. (podle Korfmann 1995, 24, obr. 21).
- Š8. (podle Benzi 1992, 176, tab. 181, i).
- Š9. (podle Avila 1983, 109, tab. 28, 751).
- Š10. (podle Ersoy 1988, 58, 60, obr. 3).
- Š11. (podle Blegen 1958, 51, tab. 219).
- Š12. (podle Avila 1983, 111, tab. 28, 758A).
- Š13. (podle Avila 1983, 110, tab. 28, 755).
- Š14. (podle Ersoy 1988, 58, 60, obr. 3).
- Š15. (podle Lamb 1936, 205, tab. 25,47).
- Š16. (podle Dietz 1984, 36, obr. 29).
- Š17. (podle Morricone 1967, 164, 165, obr. 167, 169).
- Š18. (podle Morricone 1967, 268–270, obr. 304, 308).
- Š19. (podle Korfmann 1995, 24, obr. 21).
- Š20. (podle Korfmann 1995, 24, obr. 21).
- Š21. (podle Avila 1983, 113, tab. 28, 770H).
- Š22. (podle Lamb 1936, 205, tab. 25,47).
- Š23. (podle Korfmann 1996, 35, obr. 28).
- Š24. (podle Lamb 1936, 205, tab. 25,47).
- Š25. (podle Blegen 1958, 249, tab. 254).
- Š26. (podle Blegen 1953, 262, tab. 297).

Tab. 19:

- Z1. (podle Benzi 1992, 182, tab. 181, e).
- Z2. (podle Morricone 1967, 112, obr. 93).
- Z3. (podle Morricone 1975, 173, obr. 54).
- Z4. (podle Morricone 1967, 199, 200, obr. 207).

- Z5. (podle Morricone 1967, 199, 200, obr. 207).
Z6. (podle Blegen 1958, 199, obr. 254).
Z7. (podle Benzi 1992, 182, tab. 181, m).
Z8. (podle Hood 1982, 661, 663–664, tab. 139).
Z9. (podle Lamb 1936, 205, tab. 25, 42).

SEZNAM MAP:

- Map. 1. Lokality s nálezy rozhraní (autor: Miloš Roháček).
Map. 2. Lokality s nálezy mečů (autor: Miloš Roháček).
Map. 3. Lokality s nálezy kopí (autor: Miloš Roháček).
Map. 4. Lokality s nálezy břitev (autor: Miloš Roháček).
Map. 5. Lokality s nálezy nožů (autor: Miloš Roháček).
Map. 6. Lokality s nálezy šípů (autor: Miloš Roháček).
Map. 7. Lokality s nálezy dýk a seker (autor: Miloš Roháček).
Map. 8. Lokality s nálezy jehlic, spon a smíšených předmětů (autor: Miloš Roháček).
Map. 9. Distribuce předmětů v MM–LBA 1 (autor: Miloš Roháček).
Map. 10. Distribuce předmětů v LBA 2 (autor: Miloš Roháček).
Map. 11. Distribuce předmětů v LBA 3 (autor: Miloš Roháček).

Katalog

Číslo	Země	Region/ ostrov	Lokalita	Původní číslo	Číslo v PBF	Kontext	Další výbava	Druh	Typ	Datování	Zdroj
B1	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 113	Hrob 45	Meč M12, Kopí K28.	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta III e1 Weber	LH IIIA	Maiuri 1923-1924, 200, obr. 124; Benzi 1992, 179, tab. 180, a; Weber 1996, 82, tab. 10, 113.
B2	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 129	Neznámý kontext.	-	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta III e2 Weber	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 18; Weber 1996, 87, tab. 11, 129.
B3	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 138	Neznámý kontext.	-	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIe, subvarianta III e2 Weber	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 19; Weber 1996, 90, tab. 12, 138.
B4	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 145	Neznámý kontext.	-	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta III f1 Weber	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D I, č. 1; Weber 1996, 90, tab. 12, 145.
B5	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 146	Neznámý kontext.	-	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta III f1 Weber	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 19; Weber 1996, 90, tab. 12, 146.
B6	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 153	Hrob 65	-	Břítva	Dvojbřítá typ III, varianta IIIf, subvarianta III f2 Weber	LH IIIA2	Benzi 1992, 179, tab. 180, b; Weber 1996, 94, tab. 15, 153.
B7	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 227	Hrob 4	Meč M4, zlaté rosety, reliéfní perel, skelná pasta, různé keramiky.	Břítva	Jednobřítá typ I, varianta Ib, subvarianta Ib 1 Weber.	LH IIIA2	Maiuri 1923-1924, 100, obr. 15; Weber 1996, 119, tab. 23, 227.
B8	Řecko	Rhodos	Apollakia	-	PBF 239	Kontext neznámý.	-	Břítva	Jednobřítá typ I, varianta Ib, subvarianta Ib 1 Weber.	-	Weber 1996, 120, tab. 25, 239.
B9	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 250	Hrob 59	Kopí K40, opracovaný kámen, zásobní nádoby.	Břítva	Jednobřítá typ I, varianta Ic Weber.	LH IIIB	Maiuri 1923-1924, 231, obr. 100; Weber 1996, 125, tab. 27, 250.

B10	Řecko	Karpathos	Anemomiloi-Makeli	C 103	PBF 329	Hrob	Meč M5, kopí K38 a K25, dýka D1, kratéry, amfory, skyphoi, konvice.	Břítva	Jednobřítá typ II Weber	LH IIIA1-III B	Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140; Weber 1996, 146, tab. 38, 329.
B11	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 278	Hrob 21	Kopí K32, amfory, džbány, kylix, šálky.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa 2 Weber	LH III B	Morricone 1967, 77, obr. 50, 52; Weber 1996, 132, tab. 32, 278
B12	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 287	Hrob 8	Břítva B21.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3 Weber	-	Weber 1996, 135, tab. 33, 287.
B13	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 288	Hrob 33	-	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3 Weber	-	Weber 1996, 135, tab. 33, 288.
B14	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 294	Hrob 32	-	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3 Weber	LH III C	Maiuri 1923-1924, 181, obr. 106; Weber 1996, 136, tab. 34, 294.
B15	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 286	Hrob 17	Váza s výlevkou, džbán.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIa, subvarianta IIa3 Weber	LH IIIA1	Morricone 1967, 67, obr. 38, 39; Weber 1996, 135, tab. 33, 286.
B16	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 305	Hrob 23	Šálek.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb1 Weber	LH III C	Morricone 1967, 82, obr. 58, 59; Weber 1996, 139, tab. 35, 305.
B17	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 304	Hrob 25	Amfory, konvice, fajáns.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb1 Weber	LH III C 1-3	Morricone 1967, 150, obr. 138, 139; Weber 1996, 139, tab. 35, 304.
B18	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 299	Hrob 27	Kopí K17, břítva B24.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb1 Weber	LH IIIA2	Maiuri 1923-1924, 153, obr. 76; Weber 1996, 139, tab. 35, 299.
B19	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 318	Hrob 6	Břítva B20.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb4 Weber	-	Weber 1996, 144, tab. 37, 318.
B20	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 319	Hrob 6	Břítva B19.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb4 Weber	-	Weber 1996, 144, tab. 37, 319.

B21	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 320	Hrob 8	Břítva B12.	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIb, subvarianta IIb4 Weber	-	Weber 1996, 144, tab. 37, 320.
B22	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 322	Hrob 4	-	Břítva	Jednobřítá typ II, varianta IIc Weber	LH IIIA2-IIIB	Furtwängler - Lösche 1886, tab. D, č. 8; Weber 1996, 145, tab. 37, 322.
B23	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 332	Hrob 46	Meč M23, kopí K24, nůž N10, třmínkové konve, kratéry, skyphos, džbán, šálek s výlevkou, šálek.	Břítva	Jednobřítá typ III, varianta IIIa Weber	LH IIIB	Morricone 1967, str. 212-214, obr. 226, 229; Weber 1996, 148, tab. 39, 332.
B24	Řecko	Rhodos	Ialysos/Makra Vounara	-	PBF 336	Hrob 27	Kopí K17, břítva B18.	Břítva	Jednobřítá typ III, varianta IIIb Weber	-	Maiuri 1923-24, 153, obr. 76 vpravo; Weber 1996, 150, tab. 39, 336.
B25	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 347	Hrob 32	-	Břítva	Jednobřítá typ IV, varianta IVb Weber	-	Maiuri 1923-1924, 181, obr. 106; Weber 1996, 153, tab. 41, 347.
B26	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 345	Hrob 11	Pinzeta Z2, třmínková konvice, skyphos, fajáns.	Břítva	Jednobřítá typ IV, varianta IVb Weber	LH IIIB-C	Morricone 1967, 112, obr. 93; Weber 1996, 153, tab. 41, 345.
B27	Řecko	Kós	Serraglio	-	PBF 346	Zóna I, hrob 25	Sekera S5	Břítva	Jednobřítá typ IV, varianta IVb Weber	LH IIIB	Morricone 1972-73, 169, 170, obr. 47; Weber 1996, 153, tab. 41, 346.
B28	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 344	Hrob 34	Šíp Š17, skyphos, talíř, třmínkové konvice.	Břítva	Jednobřítá typ IV, varianta IVb Weber	LH IIIC4	Morricone 1967, 164, 165, obr. 167, 168; Weber 1996, 153, tab. 40, 344.
B29	Turecko	Iónie	Panaztepe	MM 6189	-	Hrob	-	Břítva	Jednobřítá typ IV, varianta IVb Weber	LH IIIB	Ersoy, 1988, 58, 59, obr. 3.
D1	Řecko	Karpathos	Anemomiloi-Makeli	C 102	-	Hrob	Meč M5, Kopí K38 a K25, břítva B10, kratéry, amfory, skyphoi, konvice.	Dýka	"Typ B Sandars"	LH IIIA1-IIIB	Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140.
D2	Řecko	Rhodos	Aspropilia	1354	-	Hrob 4	Spona Sp1	Dýka	Ojedinelý	LH IIIC	Karantzali 2001, 71, tab. 47, d.

D3	Řecko	Rhodos	-	-	-	Hrob 3	-	Dýka	Kyperský typ	LH IIIA1	Benzi 1992, 173, tab. 181, a.
D4	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Naum 5	-	Dýka	Typ I, varinta A Papadopoulos	-	Benzi 1992, 173, tab. 181, u.
D5	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Východně od Lapidaria.	Meč M3, kopí K3 a K4, nůž N12.	Dýka	Ojedinělý	LH I A	Morricone 1972-73, 258, 261 obr. 205, 208.
D6	Turecko	Troáda	Trója	A7.1322	-	Na západ od citadely, čtverec A7	Jehlice J4	Dýka	Typ I, varinta A Papadopoulos	MM II-LH I	Korfmann 2002, 17, obr. 15.
J1	Řecko	Chios	Emporio	č. 6	-	Area F, Trench F, Stratum 2	N14	Jehlice	Typ se sploštěnou kulatou hlavičkou	LH IIIC	Hood 1982, 661, 663-664, obr. 295; tab. 138.
J2	Řecko	Lesbos	Thermi	32.19	-	P3	Red Wares, třída II.	Jehlice	Typ s jehlanovitou hlavičkou	LH	Lamb 1936, 205, obr. 48, tab. 25.
J3	Turecko	Troáda	Trója	51.067	-	Citadela, čtverec H6	-	Jehlice	Typ s vázovitou hlavou	MH I-II	Korfmann 2003, 9, obr. 8.
J4	Turecko	Troáda	Trója	A7.1323	-	Na západ od citadely, čtverec A7	Dýka D6.	Jehlice	Typ se sploštělou hlavou	MM II-LH I	Korfmann 2002, 17, obr. 15.
J5	Turecko	Troáda	Trója	37-339	-	Ulice 710, čtverec G 8-9	Šíp Š11, šedá keramika, mykénská keramika.	Jehlice	Typ se sploštělou hlavou	LH IIIB	Blegen 1958, obr. 219.
K1	Řecko	Karpathos	Pigadia	č. 37	-	Neznámý kontext.	-	Kopí	Typ IV Avila	LH III	Melas 1985, 217, obr. 26.
K2	Řecko	Rhodos	Ialysos/Makra Vounara	-	PBF 56	Hrob 19	Kopí K29, zásobní nádoby.	Kopí	Typ IV Avila	LH IIIA 1-2	Maiuri 1923-24, 133, obr. 54, 24; Avila 1983, 26, tab. 10, 56.
K3	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Východně od Lapidaria.	Meč M3, kopí K4, dýka D5, nůž N12.	Kopí	Typ IV Avila	LH I A	Morricone 1972-73, 258, obr. 205, 206.
K4	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Východně od Lapidaria.	Meč M3, kopí K3, dýka D5, nůž N12.	Kopí	Typ IV Avila	LH I A	Morricone 1972-73, 258, obr. 205, 207.
K5	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 60	Okolí hrobu 6	Kopí K6.	Kopí	Typová řada C Avila	-	Jacopi 1930-31, 344, obr. 93; Avila 1983, 27, tab. 10, 60.

K6	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 61	Okolí hrobu 6	Kopí K5.	Kopí	Typová řada C Avila	-	Jacopi 1930-31, 344, obr. 93; Avila 1983, 27, tab. 10, 61.
K7	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 62	Hrob 62	-	Kopí	Typová řada C Avila	LH IIIA-B	Jacobi 1930-31, 263, obr. 9; 267, č. 14; Avila 1983, 28, tab. 11, 62.
K8	Řecko	Rhodos	Apollakia	5602	-	Kontext neznámý.	-	Kopí	Typová řada C Avila	-	Dietz 1984, 77, obr. 95.
K9	Řecko	Rhodos	Apollakia	5603	-	Kontext neznámý.	-	Kopí	Typová řada C Avila	-	Dietz 1984, 77, obr. 96.
K10	Řecko	Rhodos	Pylona	č.1342	-	Hrob 1	-	Kopí	Typová řada C Avila	LH IIIA2	Karantzali 2001, 68-69, 174, obr. 42, tab. 46.
K11	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 39	-	Kopí	Typová řada C Avila	LH IIIA2	Benzi 1992, 174, tab. 178, d.
K12	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 74	-	Kopí	Typová řada C Avila	LH IIIA1	Benzi 1992, 174, tab. 178, h.
K13	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 62A	Hrob 6 nebo 7	-	Kopí	Typová řada C Avila	-	Morricone 1967, 84, obr. 63 uprostřed; 87, obr. 66; Avila 1983, 28, tab. 11, 62A.
K14	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 63	Hrob 6 nebo 7	-	Kopí	Typová řada C Avila	-	Morricone 1967, 84, obr. 63; 87 obr. 65; Avila 1983, 28, tab. 11, 63.
K15	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 81	Stará hrobka IV	Kopí K18, K41, břitva B22, meč M16, dvě zlaté rosety, skelná perla, zlatý plech, amfory.	Kopí	Typ V Avila	LH IIIA	Furtwängler - Lösche 1886, tab. D, č. 16; Zervos 1920, 81, obr. 163; Walters, Catalogue 2, č. 20; Avila 1983, 37, tab. 13, 81.
K16	Řecko	Rhodos	Ialysos/Marka Vounara	-	PBF 82A	Hrob 7	Zásobní nádoby.	Kopí	Typ V Avila	LH IIIA2	Maiuri 1923-24, 111, obr. 32; 122, č. 10; Avila 1983, 37, tab. 13, 82A.
K17	Řecko	Rhodos	Ialysos/Marka Vounara	-	PBF 89	Hrob 27	Břitva B24 a B18.	Kopí	Typ VI Avila	-	Maiuri 1923-24, 153, č. 13, obr. 76; Avila 1983, 39, tab. 14, 89.
K18	Řecko	Rhodos	"Ialysos"	-	PBF 90	Stará hrobka IV	Kopí K15, K41, břitva B22, meč M16, dvě zlaté rosety, skelná perla, zlatý plech, amfory.	Kopí	Typ VI Avila	-	Furtwängler - Lösche 1886, tab. D, č. 12; Zervos 1920, 81, obr. 163; Walters, Catalogue 2, č. 21; Avila 1983, 39, tab. 14, 90.

K19	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 91	Okolí hrobu 6	-	Kopí	Typ VI Avila	-	Jacopi 1930-31, 344, obr. 95; Avila 1983, 39, tab. 14, 91.
K20	Řecko	Rhodos	Pylona	č.1346	-	Hrob 3	-	Kopí	Typ VI Avila	LH IIIA2	Karantzali 2001, 69, 174, obr. 42, tab. 46.
K21	Řecko	Rhodos	Pylona	-	-	Hrob 19	-	Kopí	Typ VI Avila	LH IIIB-C	Benzi 1992, 175, tab. 179, d.
K22	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 92	Hrob 15	Kovový kroužek, terakota.	Kopí	Typ VI Avila	LH IIIA	Morricone 1967, 120, obr. 102 vpravo; 121, obr. 103; Avila 1983, 39, tab. 14, 92.
K23	Řecko	Rhodos	Siana	-	PBF 104	Hrob poblíž Siany, kontext neznámý.	Meč M28, nůž N32.	Kopí	Typ VII Avila	LH IIIB-C	Sandars 1963, 140, 152, tab. 27, 55; Avila 1983, 48, tab. 16, 104.
K24	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 75	Hrob 46	Meč M23, břitva B23, nůž N10, třmínkové konve, kratéry, skyphos, džbán, šálek s výlevkou, šálek.	Kopí	Typová řada E Avila	LH IIIB	Morricone 1967, 212-214, obr. 226, 231; Avila 1983, 35, tab. 12, 75.
K25	Řecko	Karpathos	Anemomiloi-Makeli	C 105	PBF 874	Hrob	Meč M5, Kopí K38, břitva B10, dýka D1, kratéry, amfory, skyphoi, konvice.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH IIIA1-IIIB	Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140; Avila 1983, 134, tab. 34, 874.
K26	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 121	Neznámý kontext.	-	Kopí	Kopí různých forem Avila	-	Furtwängler - Löschke 1886 tab. D, č. 10; Walters, Catalogue 2, č. 23; Avila 1983, 56, tab. 17, 121.
K27	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 161B	Neznámý kontext.	-	Kopí	Kopí různých forem Avila	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 15; Avila 1983, 78, tab. 21, 161B.
K28	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 161C	Hrob 45	Meč M12, břitva B1.	Kopí	Kopí různých forem Avila	-	Maiuri 1923-24, 199, obr. 124, 200; Avila 1983, 78, tab. 21, 161C.
K29	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 160F	Hrob 19	Kopí K2, zásobní nádoby.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH III A1-2	Maiuri 1923-24, 128, 133, obr. 54, č. 25; Avila 1983, 77, tab. 21, 160F.
K30	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 162F	Neznámý kontext.	-	Kopí	Kopí různých forem Avila	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 3; Avila 1983, 79, tab. 22, 162F.

K31	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	162G	Neznámý kontext.	-	Kopí	Kopí různých forem Avila	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 14; Avila 1983, 79, tab. 22, 162G.
K32	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 94	Hrob 21	Břítva B11, amfory, džbány, kylix, šálky.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH IIIA2-C1	Morricone 1967, 77, obr. 50, 51; Avila 1983, 41, tab. 15, 94.
K33	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 129	Hrob 21	Meč M33, třmínkové konve, džbán, číše.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH III C1	Morricone 1967, 26, 137, obr. 122; 140, obr. 125; Avila 1983, 61, tab. 18, 129.
K34	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 162E	Hrob 16	Číše, džbány, amfory.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LHA IIIA2	Morricone 1967, 124 obr. 106, 107; Avila 1983, 79, tab. 22, 162E.
K35	Řecko	Kós	Pyli	-	-	Hrob	Meč M29, lidská čelist.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH IIIB	Benzi 2005, 22, obr. 14.
K36	Turecko	Iónie	Panaztepe	MM 6191	-	Hrob	-	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH IIIB	Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3.
K37	Turecko	Troáda	Trója	36-402	-	Mimo Bránu VI U, okolo sev. konce sekce 4 a severových. Část čtverce A7.	Nůž 30, šedá keramika, tan ware, knobbed ware.	Kopí	Kopí různých forem Avila	LH IIIC	Blegen 1958, 149, obr.254.
K38	Řecko	Karpathos	Anemomiloi-Makeli	C 104	PBF 873	Hrob	Meč M5, Kopí K25, břítva B10, dýka D1, kratéry, amfory, skyphoi, konvice.	Kopí	Středně a pozdně minojský typ s násadou Avila	LH IIIA1-IIIB	Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140; Avila 1983, 134, tab. 34, 873.
K39	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 862	Neznámý kontext.	-	Kopí	Středně a pozdně minojský typ s násadou Avila	-	Furtwängler - Löschke 1886, tab. D, č. 4; Avila 1983, 133, tab. 32, 862.
K40	Řecko	Rhodos	Ialysos/Marka Vounara	-	PBF 863	Hrob 59	Břítva B9, opracovaný kámen, zásobní nádoby.	Kopí	Středně a pozdně minojský typ s násadou Avila	LH IIIB	Maiuri 1923-24, 199, obr. 147. 231; Avila 1983, 133, tab. 32, 863.

K41	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 864	Stará hrobka IV	Kopí K15, K18 a K41, břitva B28, meč M16, dvě zlaté rosety, skelná perla, zlatý plech, amfory.	Kopí	Středně a pozdně minojský typ s násadou Avila	-	Furtwängler - Löschke1886, tab. D, č. 5; Sandars 1963, 149, tab. 24, 25; Avila 1983, 133, tab. 32, 864.
K42	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 868	Hrob 4 nebo 5	-	Kopí	Středně a pozdně minojský typ s násadou Avila	-	Morricone 1967, 83, obr. 61-62; Avila 1983, 133, tab. 33, 868.
K43	Řecko	Karpathos	Pigadia	č. 38	-	Neznámý kontext.	-	Kopí	Nejisté	LH III	Melas 1985, 217, obr. 26.
K44	Turecko	Troáda	Trója	z7.0627	-	Svatyně, čtverec z7	-	Kopí	Nejisté	LH IIIC	Korfmann 1995, 24, obr. 21.
M1	Řecko	Rhodos	Kameiros	-	PBF 47	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ B Sandars	MBA	Sandars 1961, 28, tab. 19, 6; Kilian-Dirlmeier 1993, 38, tab. 9, 47.
M2	Turecko	Izmir	Izmir	-	-	V okolí římského trhu ve Smyrně.	-	Meč	Typ B Sandars	LH IIIA-B	Sandars 1961, 37, pl.19,7.
M3	Řecko	Kós	Asklepeion	-	PBF 51	Východně od Lapidaria.	Kopí K3 a K4, dýka D, nůž N12.	Meč	Typ C Sandars	LH I A	Morricone 1972-73, 253, obr. 198. 204; Sandars 1963, 145; Kilian-Dirlmeier 1993, 43, tab. 9, 51.
M4	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 72	Hrob 4	Břitva B7, zlaté rosety, reliéfní perel, skelná pasta, různé keramiky.	Meč	Typ C Sandars	LH IIIA2	Maiuri 1923-24, 98, obr.15,18; Sandars 1963, 145; Benzi 1988, 60, obr. 3,2; Kilian-Dirlmeier 1993, 45, tab. 14, 72.
M5	Řecko	Karpathos	Anemomiloi-Makeli	C 101	PBF 78	Hrob	Kopí K38 a K25, břitva B10, dýka D1, kratéry, amfory, skyphoi, konvice.	Meč	Typ C Sandars	LH IIIA1-III B	Melas 1985, 330, 331, obr. 139, 140; Kilian-Dirlmeier 1993, 46, tab. 15, 78.
M6	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 63	Hrob 74	Kopí, kylix, konvička, alabastron, amfora.	Meč	Typ C Sandars	LH IIIA1	Jacopi 1930-31, 297, obr. 43; Benzi 1988, 60, obr. 3; Kilian-Dirlmeier 1993, 45, tab. 12, 63.
M7	Řecko	Rhodos	Ialysos/Moschou Vounara	-	PBF 100	Hrob 53	Zlaté a stříbrné prsteny, perla, pečet, číše, kyliky, kratér.	Meč	Typ C Sandars	LH IIIB	Maiuri 1923-24, 215, obr. 142; Benzi 1988, 61, obr. 4,2; Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 100.

M8	Řecko	Psara/Chios	Archontiki	-	-	Hrob 38a	-	Meč	Typ C Sandars	LH IIB-III A2	Nepublikováno
M9	Řecko	Lesbos	Thermi	-	PBF 70	Sídliště, dům T, místnost 4.	-	Meč	Typ C Sandars	LH IIIA2	Lamb 1936, 207, obr. 25, 32, 63; Sandars 1963, 146; Kilian-Dirlmeier 1993, 45.
M10	Řecko	Kós	Eleona	-	PBF 126	Hrob 6 nebo 7	-	Meč	Typ D Sandars	-	Morricone 1967, 83, obr. 64; Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 126.
M11	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 127	Výzkum Bilioti	-	Meč	Typ D Sandars	-	Sandars 1963, 123, tab. 24, 20; Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 127.
M12	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 128	Hrob 45	Kopí K28, břitva B1.	Meč	Typ D Sandars	LH IIIA1	Maiuri 1923-27, 199, obr. 124.; Sandars 1963, 124; Benzi 1988, 61, obr. 4,2; Kilian-Dirlmeier 1993, 61, tab. 24, 128.
M13	Turecko	Izmir	Okolí Izmiru	-	-	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ D Sandars	LH IIIA	Müller-Karpe 1994, 433, obr. 2,3.
M14	Řecko	Karpathos	Diafani	č. 1273	-	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ D Sandars	LH IIIB	Melas 1985, 233, 299, obr. 42, 108.
M15	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 139	Hrob	-	Meč	Typ D Sandars	-	Furtwängler - Löschke 1886, 75, tab. D, č. 13; Sandars 1963, 148; Kilian-Dirlmeier 1993, 62, tab. 25, 139.
M16	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 146	Hrob 4	Kopí K15, K18, K41, břitva B22, dvě zlaté rosety, skelná perla, zlatý plech, amfory.	Meč	Typ D Sandars	-	Furtwängler - Löschke 1886, 8, 75, taf. D, č. 11; Sandars 1963, 149, tab. 24, 24; Mee 1982, 20, 122; Kilian-Dirlmeier 1993, 63, tab. 247, 146.
M17	Řecko	Psara/Chios	Archontiki	-	-	Hrob 47a	-	Meč	Typ D Sandars	LH IIIA2-IIIB1	Nepublikováno
M18	Řecko	Rhodos	Pylona	č.1348	-	Hrob 3	-	Meč	Typ E Sandars	LH IIIA2	Karantzali, 2001, 67, obr. 42, tab. 46.
M19	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 4	-	Meč	Typ E Sandars	LH IIIA2	Benzi 1992, tab. 178, c
M20	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Jihovýchodně od svatyně.	Meč M3, sekera S4.	Meč	Typ E Sandars	LH	Morricone 1972-73, 253, obr. 198, 199.
M21	Řecko	Rhodos	Passia	-	PBF 186	Hrob 2	Nůž, šipky, prsten, kroužky na štít, stříbro, dvě třmínkové konve, šálek s výlevkou.	Meč	Typ F Sandars	LH IIIB-C	Dietz 1984, 34, obr. 25; Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 186.
M22	Řecko	Rhodos	Kameiros	-	PBF 185	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ F Sandars	?	Sandars 1963, 151; Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 185.

M23	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 182	Hrob 46	Kopí 24, břitva B23, nůž N10, třmínkové konve, kratéry, skyphos, džbán, šálek s výlevkou, šálek.	Meč	Typ F Sandars	LHIIIB	Morricone 1967, 212, obr. 226, 227; Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 182.
M24	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 183	Hrob 53	Drát ve tvaru omega, steatitový knoflík, perla z hlíny, třmínkové konve, pyxidy, kylix,	Meč	Typ F Sandars	LH IIIB-C	Morricone 1967, 238, obr. 261, 262; Kilian-Dirlmeier 1993, 83, tab. 29, 183.
M25	Turecko	Iónie	Degirmentepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Meč	Typ F Sandars	LH IIIB-C	Benzi 2004, 15, obr. 2.
M26	Řecko	Psara/Chios	Archontiki	-	-	Kamenné hroby.	-	Meč	Typ F Sandars	LH III A2	Archontidou 1999.
M27	Řecko	Psara/Chios	Archontiki	-	-	Kamenné hroby.	-	Meč	Typ G Sandars	LH III A2	Archontidou 1999.
M28	Řecko	Rhodos	Siana	-	PBF 97	Hrob poblíž Siany, kontext neznámý.	Kopí K23, nůž N17.	Meč	Typ H Sandars	LH IIIB	Sandars 1963, 140, tsb. 27, 53; Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 97.
M29	Řecko	Kós	Pyli	-	PBF 99	Hrob	Kopí K35, lidská čelist.	Meč	Typ H Sandars	LH IIIB	Benzi 2005, 22, obr. 13; Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 99.
M30	Turecko	Aiolis	Pergamon	-	PBF 98	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ H Sandars	LH IIIB	Sandars 1963, 140, tab. 27, 52; Kilian-Dirlmeier 1993, 49, tab. 18, 98.
M31	Turecko	Muğla Provinc.	Bodrum	-	-	Neznámý kontext.	-	Meč	Typ H Sandars	LH IIIB	Yalcikli 2006, 30, obr. 1.
M32	Turecko	Muğla Provinc.	Müsgebi	-	-	Hrob 11	-	Meč	Typ H Sandars	LH IIIA2	Beyond Babylon 2009, 382-383, obr. 245.
M33	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 228	Hrob 21	Kopí K33, třmínkové konve, džbán, číše.	Meč	Naue II	LH IIIB-C	Morricone 1965-1966, 136, obr.122-124; Catling 1961, 117, č. 26; Sandars 1978, 93, obr. 54, c; Kilian-Dirlmeier 1993, 91, tab. 34, 228.
M34	Turecko	Kárie	Bodrum	-	-	Neznámý kontext.	-	Meč	Naue II	LH IIIC	Müller-Karpe 1994, 433, obr. 2,4.
M35	Turecko	Kárie	Degirmentepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Meč	Levantinský typ	LH IIIB-C	Benzi 2004, 15, obr. 2.
M36	Turecko	Kárie	Degirmentepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Meč	Levantinský typ	LH IIIB-C	Benzi 2004, 15, obr. 2.
M37	Turecko	Iónie	Degirmentepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Meč	Levantinský typ	LH IIIB-C	Benzi 2004, 15, obr. 2.
M38	Řecko	Samos	Kastanea	-	PBF 447	Kontext neznámý.	-	Meč	Levantinský typ	LH IIIB	Benzi 2004, 15, obr. 1; Kilian-Dirlmeier 1993, 128, tab. 58, 447.

M39	Řecko	Karpathos	Pigadia	č. 39	-	Neznámý kontext.	-	Meč	Nejisté	LH III	Melas 1985, 217, obr. 26.
M40	Turecko	Izmir	Panaztepe	MM 6192	-	Hrob	-	Meč	Nejisté	LH IIIA	Ersoy 1988, 58, 59, obr. 3.
M41	Turecko	Troáda	Besik-Tepe	15-West.16	-	Urna 15-West.1.	-	Meč	Nejisté.	LH IIIA2	Basedow 2000, 122, taf. 95, obr. 1.
N1	Řecko	Karpathos	Pigadia	č. 40	-	Neznámý kontext.	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH III	Melas 1985, 217, obr. 26.
N2	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Dům 1, vrchní a střední vrsta.	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH III	Monaco 1935-36, 139, obr. 89.
N3	Řecko	Rhodos	Passia	12415	-	Hrob 2	Šíp Š16, prsten, kroužky na štít, stříbro, dvě třmínkové konve, šálek s výlevkou.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH III B-C	Dietz 1984, 36, obr. 28.
N4	Řecko	Rhodos	Apsaktiras	12413	-	-	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH III	Dietz 1984, 57, 58, obr. 62, 11.
N5	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 32	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIC	Benzi 1992, str. 177, tab. 179, g.
N6	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 26	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIA2	Benzi 1992, str. 177, tab. 179, m.
N7	Řecko	Kós	Eleona	-	-	Hrob 15	Třmínková váza, amfory, misky, konvice, číše	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB	Morricone 1967, 57, obr. 29.
N8	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 38	Amfory, šálky, džbány, ozdoby z fajánsu.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIA2	Morricone 1967, 179, 180, obr. 189.
N9	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 42	Pinzeta a dlátka Z4 a Z5, ozdoby z fajánsu, šálek.	Nůž	Třída Ia Sandars	-	Morricone 1967, 199, 200, obr. 207.
N10	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 46	Meč M23, kopí K24, břitva B23, třmínkové konve, kratéry, skyphos, džbán, šálek s výlevkou, šálek.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB	Morricone 1967, 212-214, obr. 226, 230.
N11	Řecko	Kós	Serraglio	-	-	Zóna I	Pinzeta Z3.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IB	Morricone 1972-73, 173, obr. 54.
N12	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Východně od Lapidaria.	Meč M3, kopí K3 a K4, dýka D5.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH I A	Morricone 1972-73, 258, 261, obr. 208, 209.

N13	Řecko	Lesbos	Thermi	32.62	-	Dům T, místnost 4	Red Wares, třída II.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIA1-III A2	Lamb 1936 1936, 205, tab. 25, 47.
N14	Řecko	Chios	Emporio	č. 15	-	Area F, Trench F, Stratum 2	Jehlice J1.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIC	Hood 1982, 664, obr. 295, tab. 138.
N15	Řecko	Chios	Emporio	č. 16	-	Area F, Trench D, Stratum I	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIC	Hood 1982, 661, 663-664, obr. 295, tab. 139.
N16	Turecko	Iónie	Panaztepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LBA	Muzem Izmir.
N17	Turecko	Iónie	Panaztepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LBA	Muzem Izmir.
N18	Turecko	Iónie	Panaztepe	-	-	Kontext neznámý.	-	Nůž	Třída Ia Sandars	LBA	Muzem Izmir.
N19	Turecko	Troáda	Trója	35-532	-	Dům 501	Grey ware, red coated ware.	Nůž	Třída Ia Sandars	MH I-II	Blegen 1951, 273, obr. 234.
N20	Turecko	Troáda	Trója	35-359	-	Dům VI E, čtverec J-K 6.	Red coated eare, plain ware, matná keramika.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIB	Blegen 1953, 201, obr. 297.
N21	Turecko	Troáda	Trója	38-97	-	Pit 615, čtverec E-F 9.	Šedá keramika, tan ware, mykénská keramika.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIB	Blegen 1953, 193, obr. 297.
N22	Turecko	Troáda	Trója	38-95	-	Čtverec K 6-7.	Šedá keramika, tan ware, mykénská keramika.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB	Blegen 1958, 123, obr. 219.
N23	Turecko	Troáda	Trója	36-400	-	Ulice 711 západ, čtverec F 9	Šedá keramika, tan ware, mykénská keramika.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB	Blegen 1958, 59, obr. 219.
N24	Turecko	Troáda	Trója	A7.683	-	Pod řecko-římskou svatyní, čtverec z/A7.	N25, Š23, prsteny, kroužky.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB-C	Korfmann 1996, 35, obr. 28.
N25	Turecko	Troáda	Trója	A7.641	-	Pod řecko-římskou svatyní, čtverec z/A7.	N24, Š23, prsteny, kroužky.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIB-C	Korfmann 1996, 35, obr. 28.
N26	Turecko	Troáda	Trója	E9.1162	-	Čtverec E8/9	"Barbarian ware", šálky.	Nůž	Třída Ia Sandars	LH IIIC	Korfmann 1997, 30, obr. 21.
N27	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 59	-	Nůž	Třída Ib Sandars	LH IIIB	Benzi 1992, str. 177, tab. 179, i.

N28	Řecko	Rhodos	Pylona	-	-	Hrob 18	-	Nůž	Třída Ib Sandars	LH IIIB-C	Benzi 1992, str. 177, tab. 179, l.
N29	Turecko	Troáda	Trója	37-780	-	Stratum 3.	Šíp Š6, šedá keramika, mykénská keramika.	Nůž	Třída Ib Sandars	LH IIB	Blegen 1953, 270, obr. 297.
N30	Turecko	Troáda	Trója	36-398	-	Mimo Brána VI U, okolo sev. konce sekce 4 a severových. Část čtverce A7.	Kopí K37, šedá keramika, tan ware, knobbed ware.	Nůž	Třída Ib Sandars	LH IIIC	Blegen 1958, 240, obr. 254.
N31	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 15	-	Nůž	Třída 2 Sandars	LH IIIC	Benzi 1992, 177, tab. 179.
N32	Řecko	Rhodos	Siana	-	-	Hrob poblíž Siany, kontext neznámý.	Meč M28, kopí K23.	Nůž	Siana	LH IIIB	Sandars 1963, 140, tab. 27, 54.
N33	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Stará hrobka 27	-	Nůž	Siana	LH IIIB-C	Sandars 1963, 140, pl. 27, 56.
N34	Řecko	Rhodos	Apsaktiras	12417	-	-	-	Nůž	Siana	LH III	Dietz 1984, 57, 58, obr. 62, 12.
N35	Turecko	Iónie	Kolophón	-	-	"mykénský tholos"	-	Nůž	Siana	LH IIIB-C	Sandars 1963, str. 140, pl. 27, 56.
N36	Turecko	Iónie	Panaztepe	MM 6190	-	Hrob	-	Nůž	"Siana"	LH IIIB	Ersoy, 1988, 58, 59, obr. 3.
N37	Turecko	Troáda	Besik-Tepe	YI28.7	-	-	-	Nůž	Siana	LH IIIA2-IIIB1	Basedow 2000 123, tab. 95, obr. 1.
N38	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 88	-	Nůž	Nejisté	LH IIIB-C	Benzi 1992, 178, tab. 179, o.
N39	Turecko	Troáda	Besik-Tepe	ZI26.3	-	-	-	Nůž	Nejisté	LH IIIA2-IIIB1	Basedow 2000, 124, tab. 96, obr. 1.
N40	Turecko	Troáda	Trója	36-107	-	Čtverec K 8, věž VI h.	Jemná keramika, tan ware mykénská keramika.	Nůž	Nejisté	LH IIIA2	Blegen 1953, 352, obr. 297.
S1	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Naum 2	-	Sekerka	Typ I Erkanal	-	Benzi 1992, 180, tab. 181, t.
S2	Řecko	Kós	Serraglio	-	-	Zóna II	.	Sekerka	Typ I Erkanal	LH	Morricone 1972-73, 276, obr. 233.
S3	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 37	Šíp Š3, číše, džbány.	Sekerka	Typ II Erkanal	LH IIIA-B	Morricone 1967, 175, 176, obr. 183.
S4	Řecko	Kós	Asklepeion	-	-	Jihovýchodně od svatyně.	Meč M3 a M20.	Sekerka	Typ II Erkanal	LH	Morricone 1972-73, 255, obr. 200, 201.
S5	Řecko	Kós	Serraglio	-	-	Zóna I, hrob 25	Břítva B27.	Sekerka	Sekera s jedním ostřím	LH IIIB	Morricone 1972-73, 169, 170, obr. 47.

S6	Řecko	Kós	Serraglio	-	-	Neznámý kontext.	-	Sekerka	Sekera s dvojitým ostřím	LH	Morricone 1972-73, 276, 277 obr. 235-237.
S7	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 70	-	Sekerka	Sekera s dvojitým ostřím	LH IIIA2	Benzi 1992, 180, tab. 180, i.
Sp1	Řecko	Rhodos	Pylona	1352	-	Hrob 4	Dýka D2.	Spona	Smyčková spona typ Ia Sapouna-Sakellarakis	LH IIIC	Karantzali 2001, 70, tab. 47, a.
Sp2	Turecko	Troáda	Trója	z7.144	-	Svatyně, čtverec z7	Spona Sp3.	Spona	Smyčková spona typ Ia Sapouna-Sakellarakis	LH IIIC	Korfmann 1994, 26-27, obr. 31.
Sp3	Turecko	Troáda	Trója	z7.106.6	-	Svatyně, čtverec z7	Spona Sp2.	Spona	Smyčková spona typ Ia Sapouna-Sakellarakis	LH IIIC	Korfmann 1994, 26-27, obr. 31.
Sp4	Turecko	Troáda	Trója	A7.687	-	Pod řecko-římskou svatyní, čtverec z/A7.	-	Spona	Smyčková spona typ Ia Sapouna-Sakellarakis	LH IIIC	Korfmann 1996, tab 2.3.
Sp5	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 6	Hrob 10	Třmínkové konve, pyxidy, amfory, perly, ametyst.	Spona	Smyčková spona typ Ic Sapouna-Sakellarakis	LH IIIB-C	Morricone 1967, 103, obr. 84; Sapouna-Sakellarakis 1978, 36, tab. 1, 6.
Sp6	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 12	Pod Athéninou svatyní na akropoli.	-	Spona	Smyčková spona typ Ie Sapouna-Sakellarakis	-	Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 12
Sp7	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 17	Pod Athéninou svatyní na akropoli	-	Spona	Smyčková spona typ Ie Sapouna-Sakellarakis	-	Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 17.
Sp8	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 18	Pod Athéninou svatyní na akropoli	-	Spona	Smyčková spona typ Ie Sapouna-Sakellarakis	-	Sapouna-Sakellarakis 1978, 37, tab. 1, 18.
Sp9	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 32	Hrob 20	Třmínková váza, kylix.	Spona	Smyčková spona typ Ie Sapouna-Sakellarakis	LH IIIB-C	Morricone 1967, 134, obr. 119; Sapouna-Sakellarakis 1978, 38, tab. 1. 32.
Sp10	Řecko	Chios	Emporio	-	PBF 20	Pod Athéninou svatyní na akropoli.	-	Spona	Smyčková spona typ Ie Sapouna-Sakellarakis	-	Boardman, 207, č. 186; obr. 137, 186; Sapouna-Sakellarakis 1978, 38, tab. 1, 20.
Š1	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 2	Šíp Š2	Šíp	Třída 2a Avila	LH III	Benzi 1992, 176, tab. 181, g.
Š2	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 2	Šíp Š1	Šíp	Třída 2a Avila	LH III	Benzi 1992, 176, tab. 181, h.

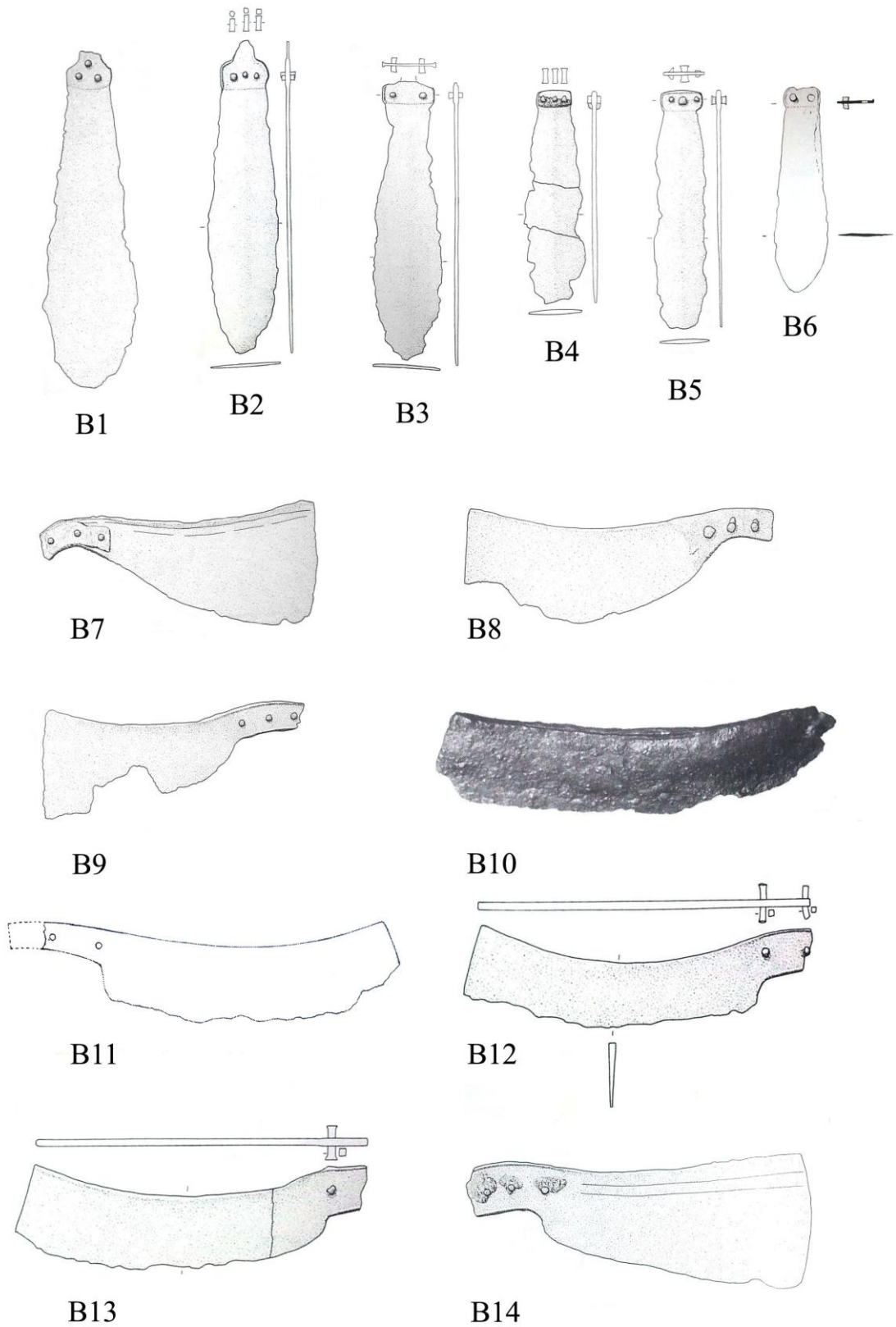
Š3	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 37	Sekyra S3, číše, džbány.	Šíp	Třída 2a Avila	LH IIIA-B	Morricone 1967, 175, obr. 183.
Š4	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 724Q	Nejistý kontext.	Vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných.	Šíp	Třída 2a Avila	-	Morricone 1967, 268-270, obr. 303, 305; Avila 1983, 105, tab. 27, 724K.
Š5	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 724A	Nejistý kontext.	Coby největší exemplář vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných.	Šíp	Třída 2a Avila	-	Morricone 1967, 268-270, obr. 304, 306; Avila 1983, 105, tab. 27, 724A.
Š6	Turecko	Troáda	Trója	36-377	-	Stratum 3	Nůž N29, šedá keramika, tan ware, mykénská keramika.	Šíp	Třída 2a Avila	LH IIB	Blegen 1953, 270, tab. 297.
Š7	Turecko	Troáda	Trója	z7.0654	-	Svatyně, čtverec z7	Šíp Š19 a Š20.	Šíp	Třída 2a Avila	LH IIIC	Korfmann 1995, 24, obr. 21.
Š8	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 749	Hrob 27	-	Šíp	Třída 2c Avila	LH IIIA2	Benzi 1992, 176, tab. 181, i; Avila 1983, 109, tab. 28, 749.
Š9	Řecko	Rhodos	Ialysos/Makra Vounara	-	PBF 751	Hrob 50	-	Šíp	Třída 2c Avila	-	Maiuri 1923-24, 211, 220, obr. 142; Avila 1983, 109, tab. 28, 751.
Š10	Turecko	Iónie	Panaztepe	MM 6187	-	Hrob	Vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných.	Šíp	Třída 2c Avila	LH IIIA-B	Ersoy 1988, 58, 60, obr. 3.
Š11	Turecko	Troáda	Trója	35-486	-	Ulice 710, čtverec G 8-9	Jehlice J5, šedá keramika, mykénská keramika.	Šíp	Třída 2c Avila	LH IIIB	Blegen 1958, 51, tab. 219.
Š12	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 758A	Hrob 50	-	Šíp	Třída 2d Avila	-	Maiuri 19223-24, 211, 220, obr. 142; Avila 1983, 111, tab. 28, 758A.
Š13	Řecko	Chios	Kato Phana	-	PBF 755	Neznámý kontext.	-	Šíp	Třída 2d Avila	-	Lamb 1934-1935, 138, tab. 32, 10; Avila 1983, 110, tab. 28, 755.
Š14	Turecko	Iónie	Panaztepe	MM 6186	-	Hrob	-	Šíp	Třída 2d Avila	LH IIIA-B	Ersoy 1988, 58, 60, obr. 3.
Š15	Řecko	Lesbos	Thermi	32.2	PBF 754	P3	Red Wares, třída II.	Šíp	Třída 2d Avila	LH IIIB	Lamb 1936, 205, tab. 25,47; Avila 1983, 110, tab. 28, 754.

Š16	Řecko	Rhodos	Passia	12381	-	Hrob 2	Nůž N3, prsten, kroužky na štit, stříbro, dvě třmínkové konve, šálek s výlevkou.	Šíp	Třída 2e Avila	LH III B-C	Dietz, 1984, 36, obr. 29.
Š17	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 760	Hrob 34	Břítva B28, skyphos, talíř, třmínkové konvice.	Šíp	Třída 2e Avila	LH IIIC 4	Morricone 1967, 164, 165, obr. 167, 169; Avila 1983, 111, tab. 28, 760.
Š18	Řecko	Kós	Langada	-	PBF 761	Nejistý kontext.	Vybraný zástupce ze skupiny jemu podobných.	Šíp	Třída 2e Avila	-	Morricone 1967, 268-270, obr. 304, 308; Avila 1983, 111, tab. 28, 761.
Š19	Turecko	Troáda	Trója	z7.0566	-	Svatyně, čtverec z7	Šíp Š20 a Š7.	Šíp	Třída 2e Avila	LH IIIC	Korfmann 1995, 24, obr. 21.
Š20	Turecko	Troáda	Trója	z7.0733	-	Svatyně, čtverec z7	Šíp Š19 a Š7.	Šíp	Třída 2e Avila	LH IIIC	Korfmann 1995, 24, obr. 21.
Š21	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	PBF 770H	Neznámý kontext.	-	Šíp	Třída 2f Avila	-	Jacopi 1930-31, 344, obr. 95; Avila 1983, 113, tab. 28, 770H.
Š22	Řecko	Lesbos	Thermi	30.7	PBF 770	π, smíšený depozit	Red Wares, třída I.	Šíp	Třída 2f Avila	LH IIIB	Lamb 1936, 205, tab. 25,47; Avila 1983, 112, tab. 28, 770.
Š23	Turecko	Troáda	Trója	A7.798	-	Pod řecko-římskou svatyní, čtverec z/A7.	N24, N25, prsteny, kroužky.	Šíp	Třída 2f Avila	LH IIIB-C	Korfmann 1996, 35, obr. 28.
Š24	Řecko	Lesbos	Thermi	32.60	PBF 770O	Dům T, Místnost 2	-	Šíp	Nejisté	LH IIIA1-III A2	Lamb 1936, 205, tab. 25,47; Avila 1983, 114, tab. 28, 770O.
Š25	Turecko	Troáda	Trója	36-67	-	Nižší svatyně, čtverec A 8-9	Gray Ware, tan ware, east greek.	Šíp	Nejisté	LH IIIC	Blegen 1958, 149, tab.254.
Š26	Turecko	Troáda	Trója	35-480	-	Dům VI G, čtverce H-J 7-8	Jemná keramika, mykénská keramika, kyperská keramika.	Šíp	Nejisté	LH IIB	Blegen 1953, 270, tab. 297.
Z1	Řecko	Rhodos	Ialysos	-	-	Hrob 32	-	Pinzeta	Není	LH IIIC	Benzi 1992,182, tab. 181, e.
Z2	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 11	Břítva B26, třmínková konvice, skyphos, fajáns.	Pinzeta	Není	LH IIIB-C	Morricone 1967, 112, obr. 93.

Z3	Řecko	Kós	Serraglio	-	-	Zóna I	Nůž N11.	Pinzeta	Není	LH IB	Morricone 1972-73, 173, obr. 54.
Z4	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 42	Nůž N9 a dlátko Z5, ozdoby z fajánsu, šálek.	Pinzeta	Není	-	Morricone 1967, 199, 200, obr. 207.
Z5	Řecko	Kós	Langada	-	-	Hrob 42	Nůž N9 a pinzeta Z4, ozdoby z fajánsu, šálek.	Dlátko	Není	-	Morricone 1967, 199, 200, obr. 207.
Z6	Turecko	Troáda	Trója	37-494	-	Dům 761, čtverec E-F 9.	Šedá keramika, tan ware, mykénská keramika.	Šídlo	Není	LH IIIC	Blegen 1958, 199, obr. 254.
Z7	Řecko	Rhodos	Kattavia	-	-	Hrob 15	-	Háček	Není	LH IIIA2	Benzi 1992,182, tab. 181, m.
Z8	Řecko	Chios	Emporio	č. 12	-	Area F, Trench D, Stratum I	-	Háček	Není	LH IIIC	Hood 1982, 661, 663-664, tab. 139.
Z9	Řecko	Lesbos	Thermi	32.64	-	π, smíšený depozit	Red Wares, třída I.	Háček	Není	LH III	Lamb 1936, 205, tab. 25,42.

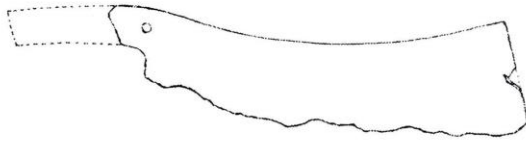
Tabulky

Tab.1

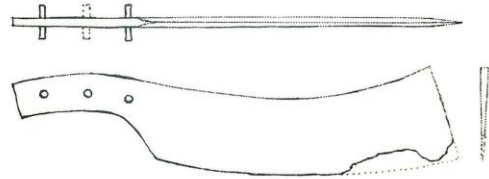

B1-B7. B9. B12-B14 Ialysos – B8. Apollakia – B10 Amenomiloi-Makeli – B11. Eleona.

Tab.2

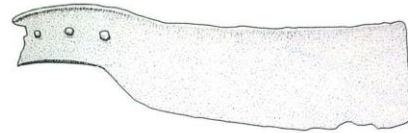
B15

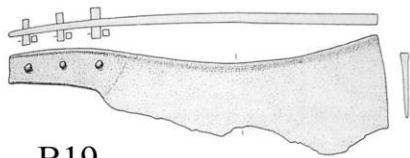
B16

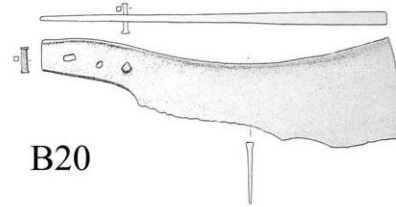
B17

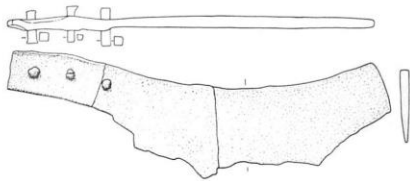
B18

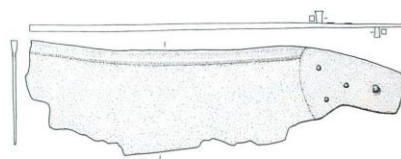
B19

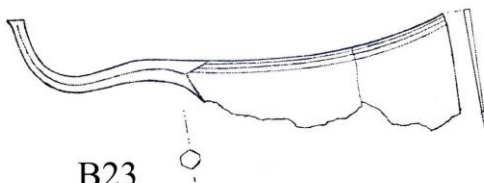
B20

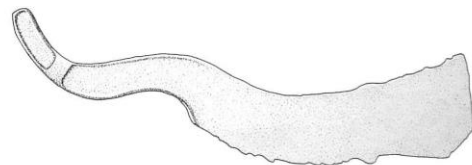
B21

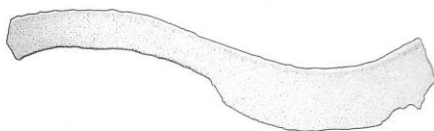
B22

B23

B24

B25

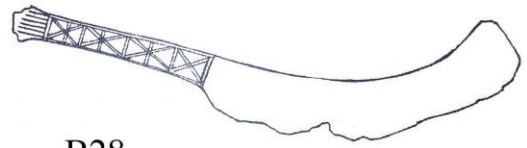
B26

B15-B16. Eleona – B17. B23. B26. Langada – B18-B22. B24-B25. Ialysos.

Tab.3

B27

B28

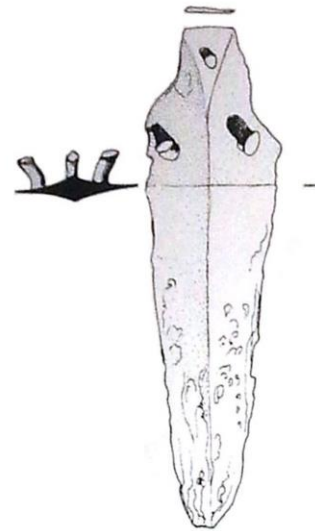
B29

D1

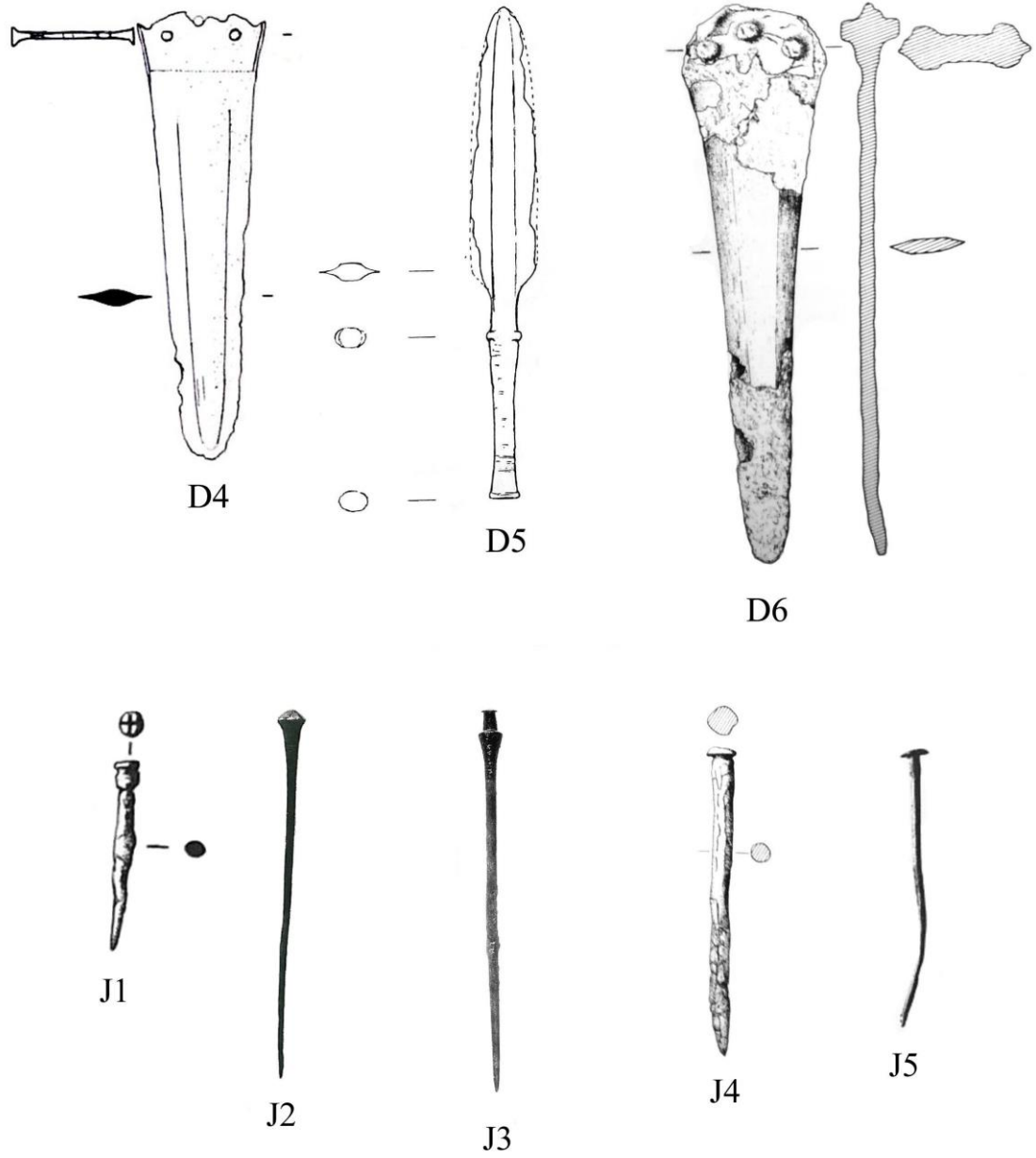
D2

D3

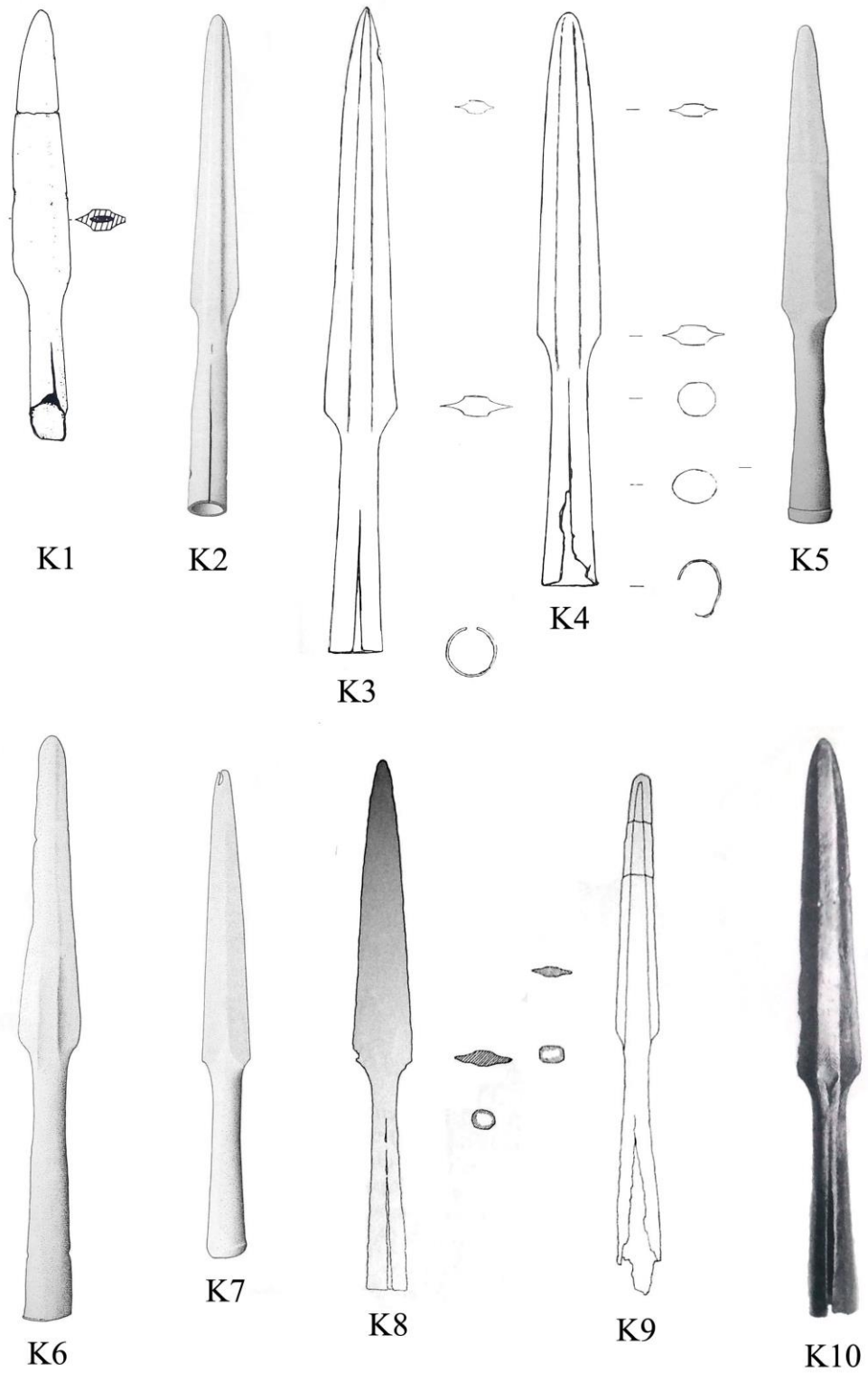
B27. Serraglio - B28. Langada - 29. Panaztepe - D1. Amenomiloi-Makeli - D2. Aspropilia -
D3. Rhodos.

Tab.4

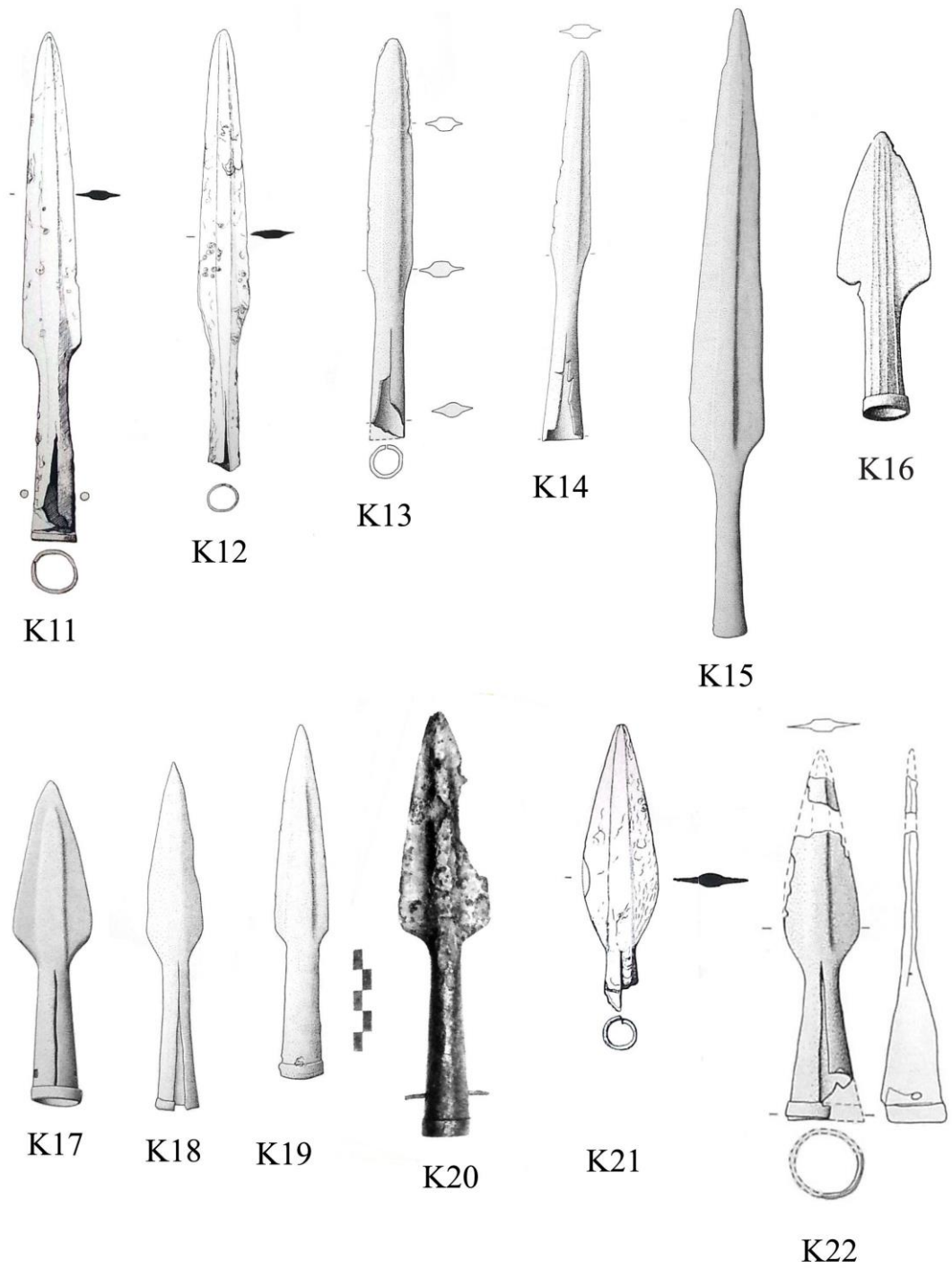
D4. Ialysos – D5. Asklépeion – D6. Trója – J1. Emporio – J2. Thermi – J3-J5. Trója.

Tab.5

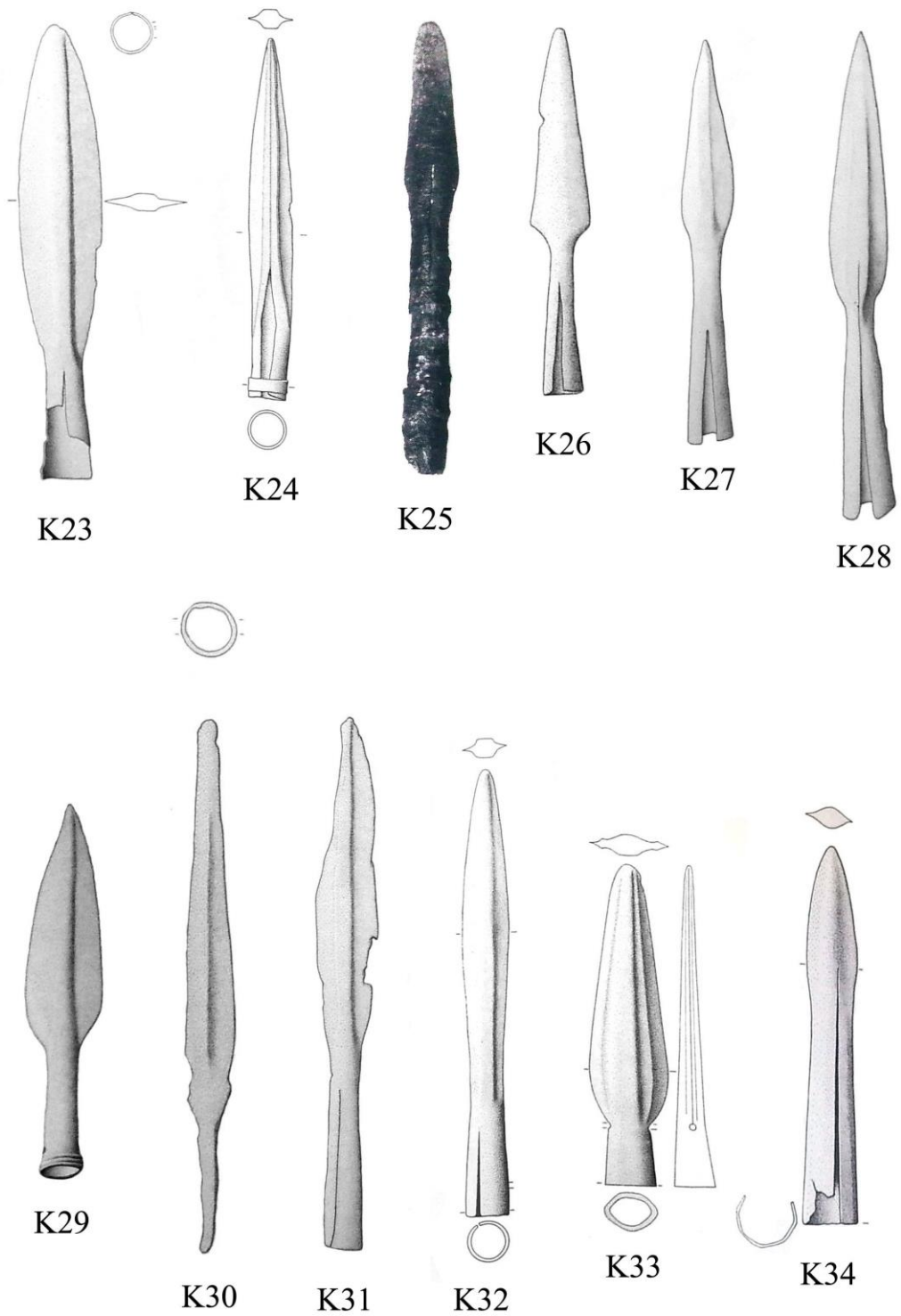
K1. Pigadia – K2. K5-K7. Ialysos – K3-K4. Asklépeion – K8-K9. Apollakia – K10. Pylona.

Tab.6

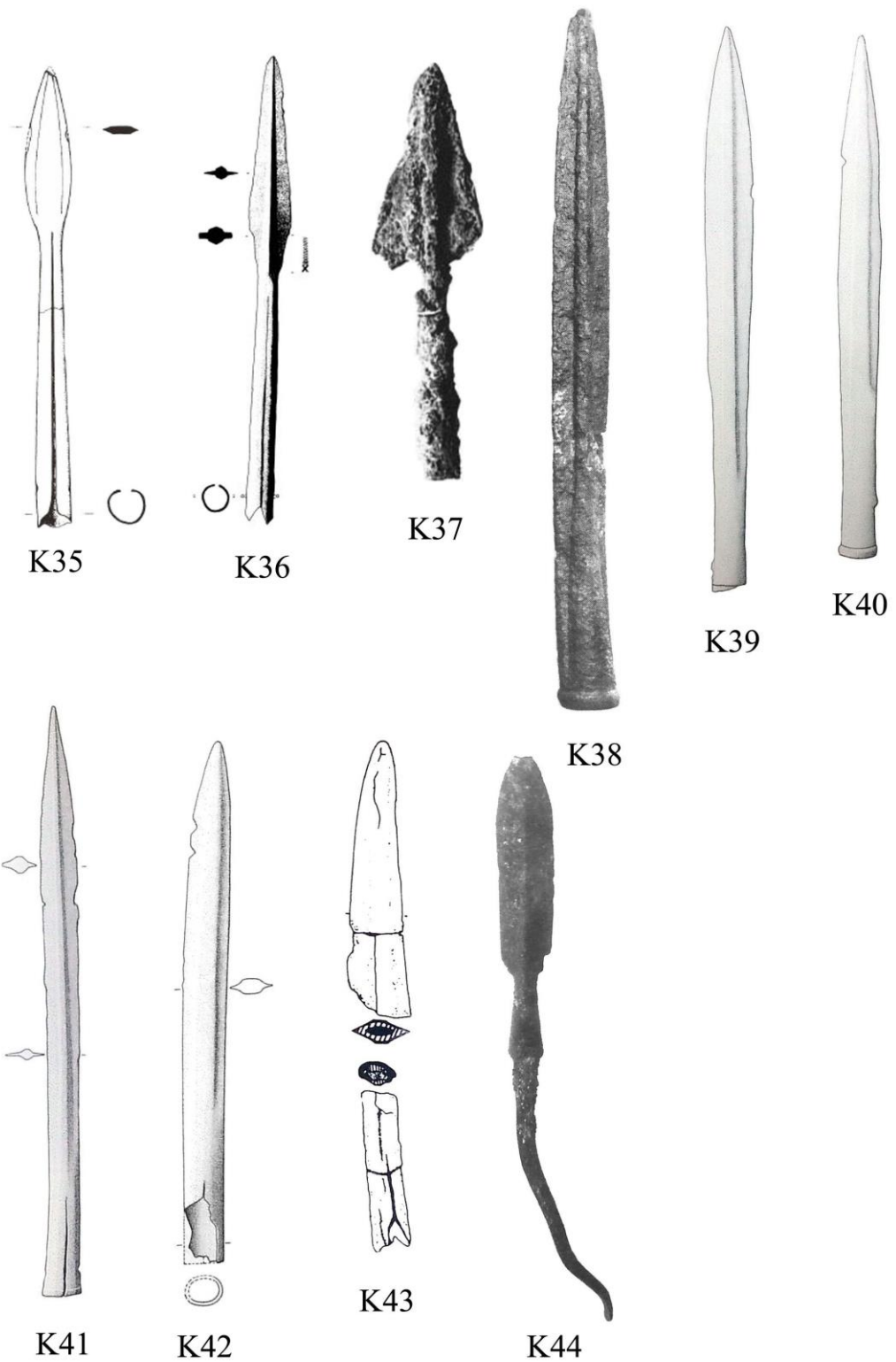
K11-K12. K15.-K19. Ialysos – K13-K14. Eleona – K20-K21. Pylona – K22. Langada.

Tab.7

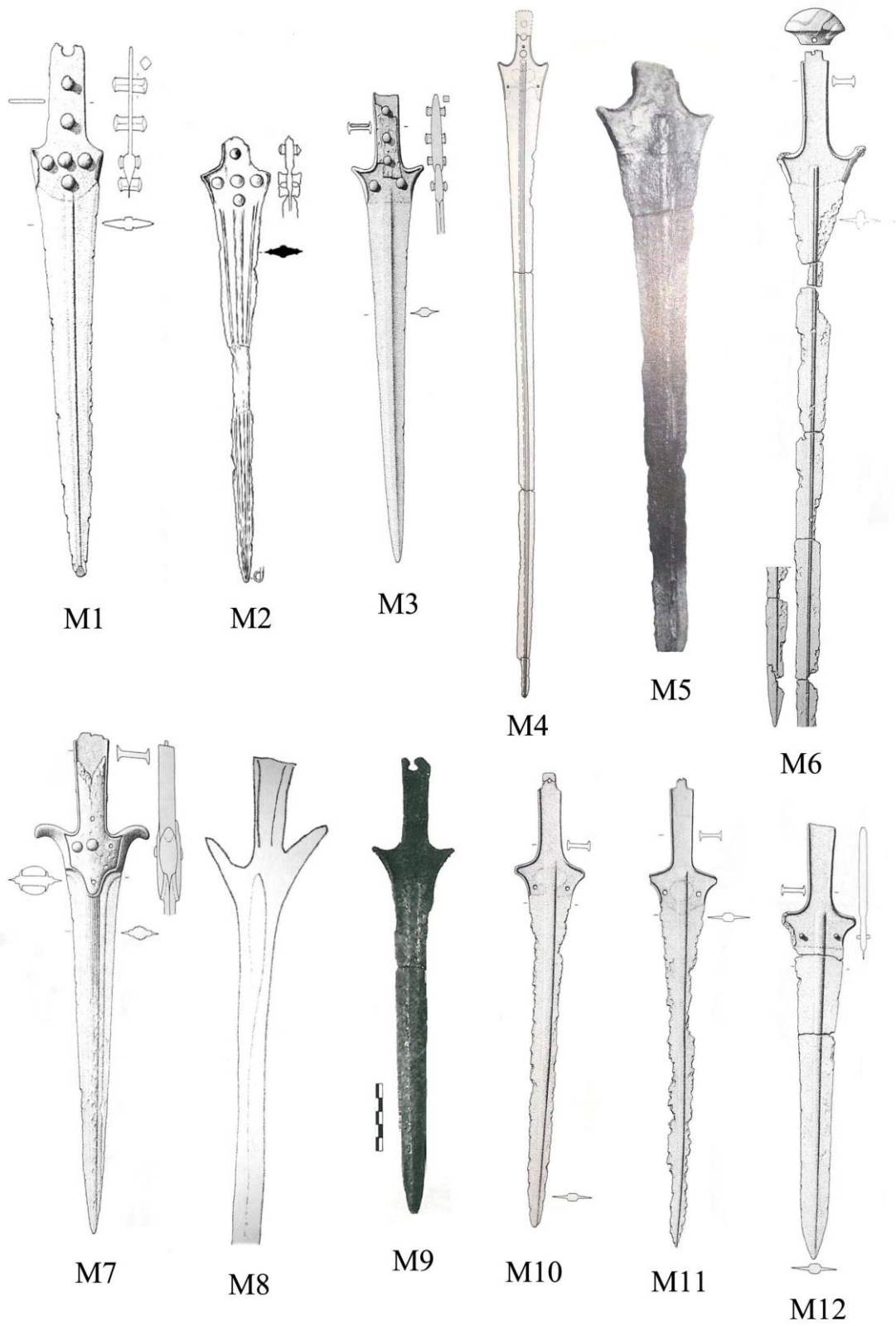
K23. Siana – K24. K33-K34. Langada – K25. Amenomiloi-Makeli. – K26-K31. Ialysos –
K32. Eleona.

Tab.8

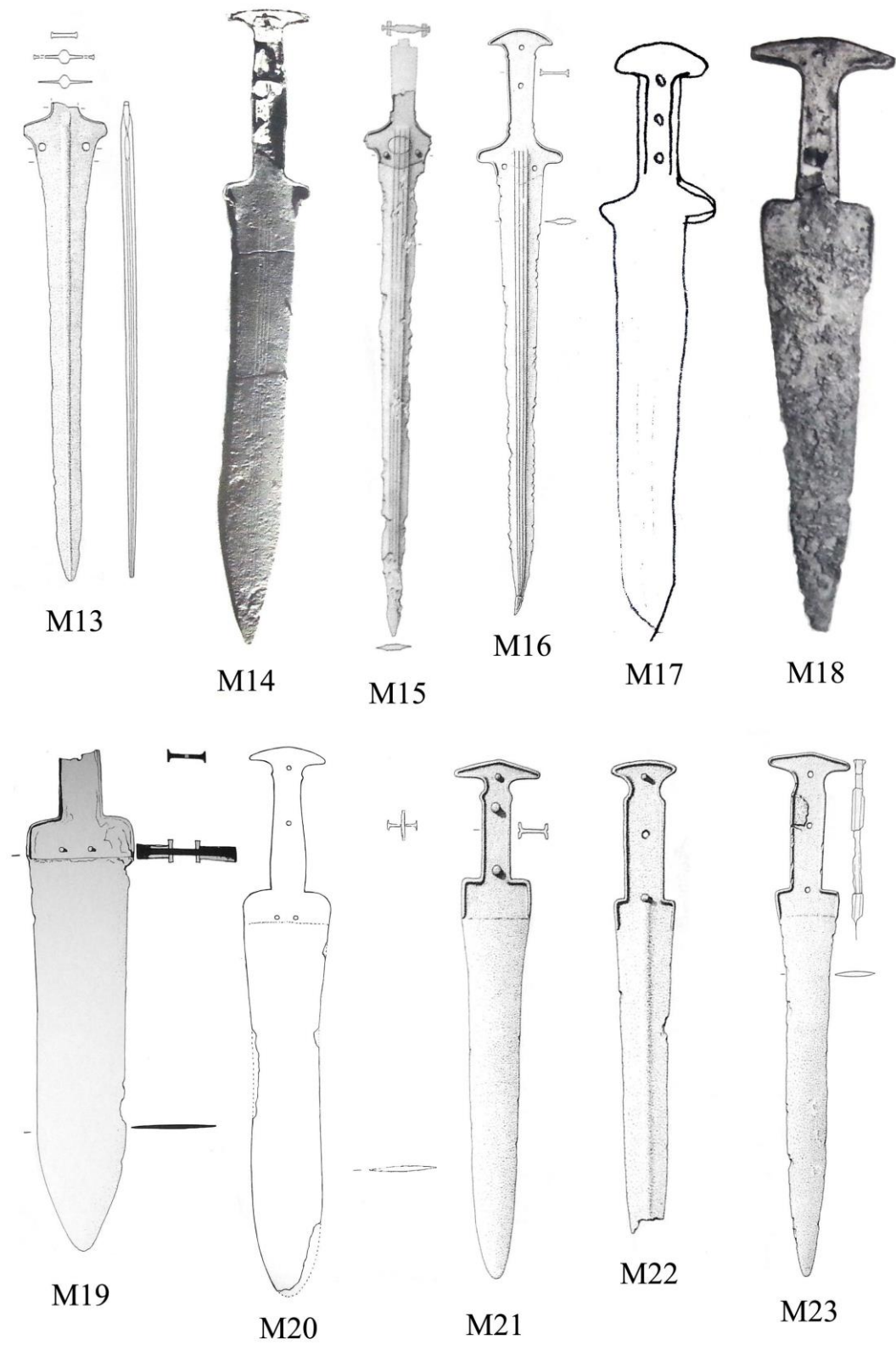
K35. Pyli – K36. Panaztepe – K37. K44. Trója – K38. Amenomiloi-Makeli – K39-K41. Ialysos – K42. Eleona – K43. Pigadia.

Tab.9

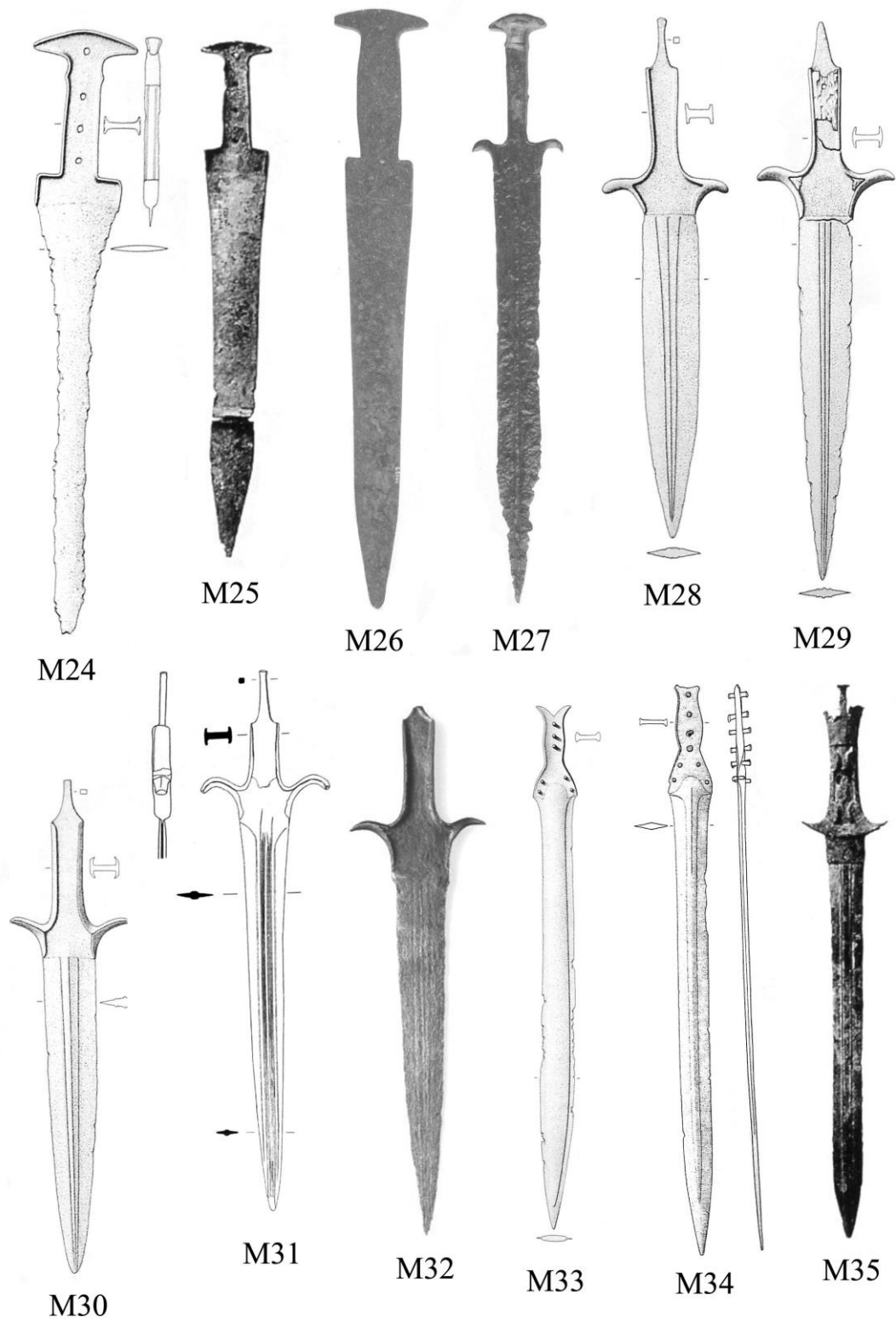
M1. Kameiros – M2. Izmir – M3. Asklépeion – M4. M6-M7. M11-M12. Ialysos – M5. Amenomiloi-Makeli – M8. Archontiki – M9. Thermi – M10. Eleona.

Tab.10

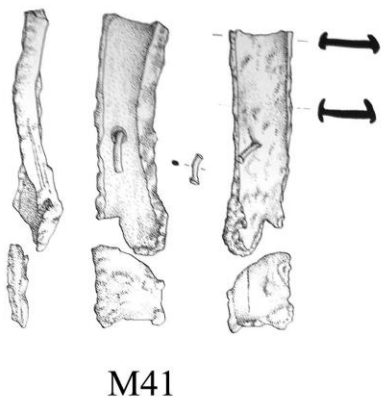
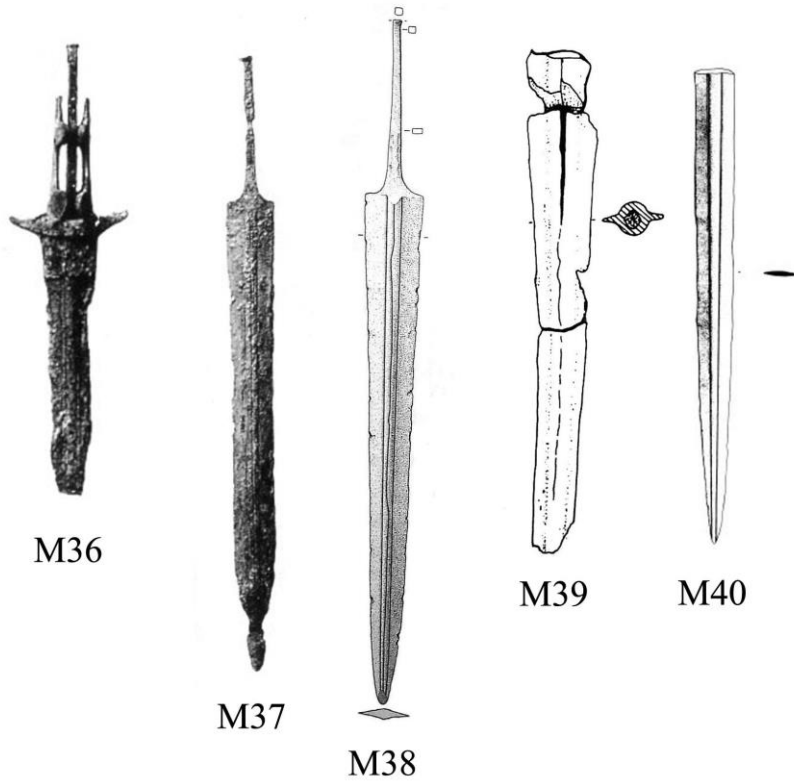
M13. Izmir – M14. Diafani – M15-M16. M19. Ialysos – M17. Archontiki – M18. Pylona – M20. Asklépeion – M21. Passia – M22. Kameiros – M23. Langada.

Tab.11

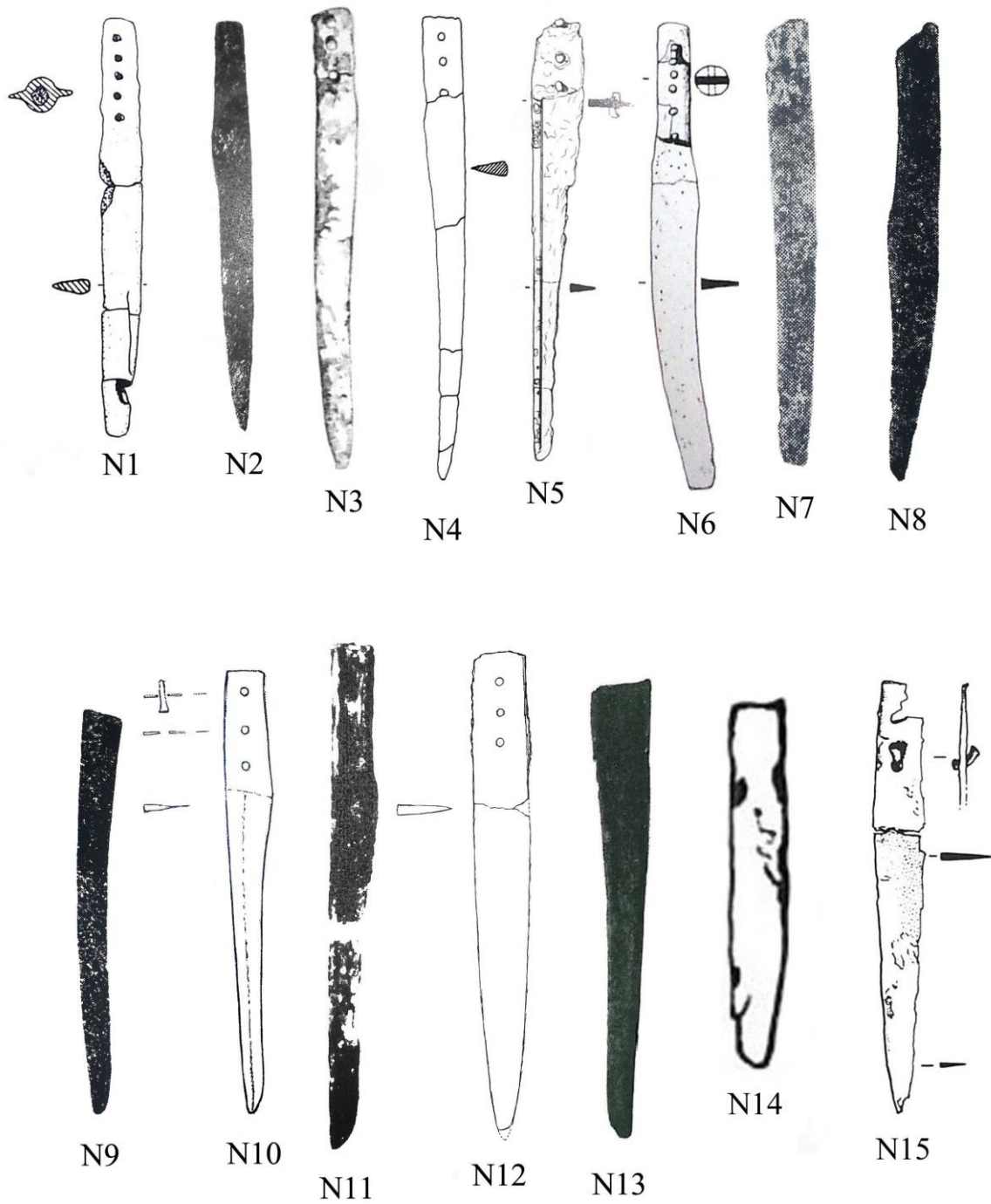
M24. M33. Langada – M25. M35 Degirmentepe – M26-M27. Archontiki – M28. Siana – M29. Pyli – M30. Pergamon – M31. M34 Bodrum – M32. Müsgebi .

Tab.12

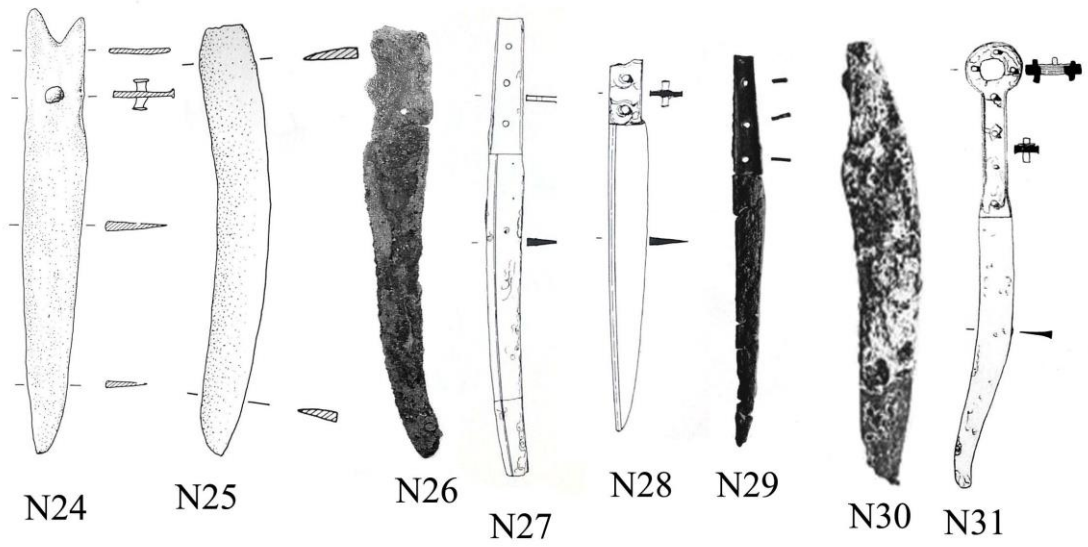
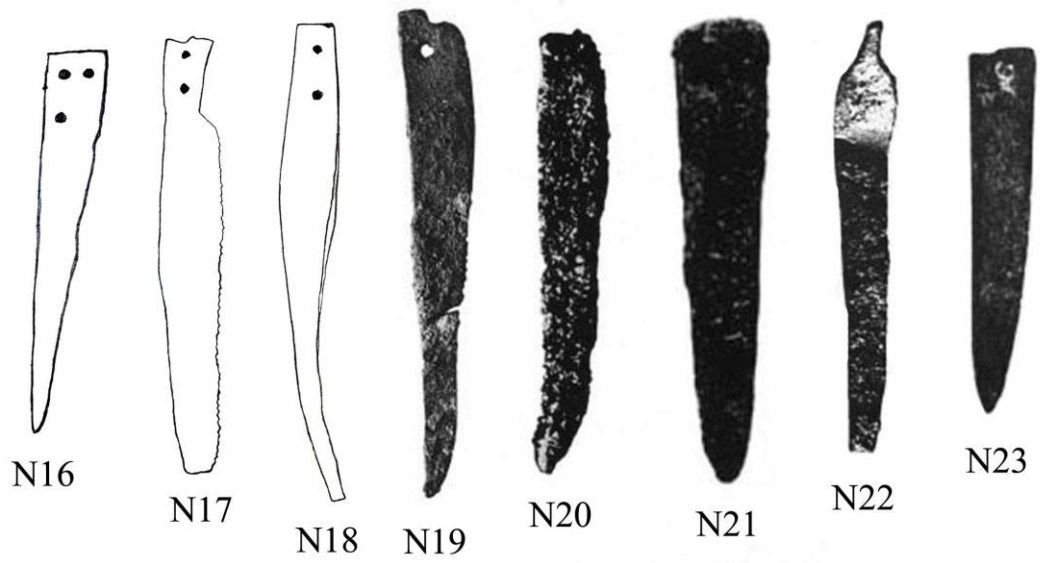
M36-M37. Degirmentepe – M38. Kastranea – M39. Pigadia – M40. Panaztepe – M41. Besik-Tepe.

Tab.13

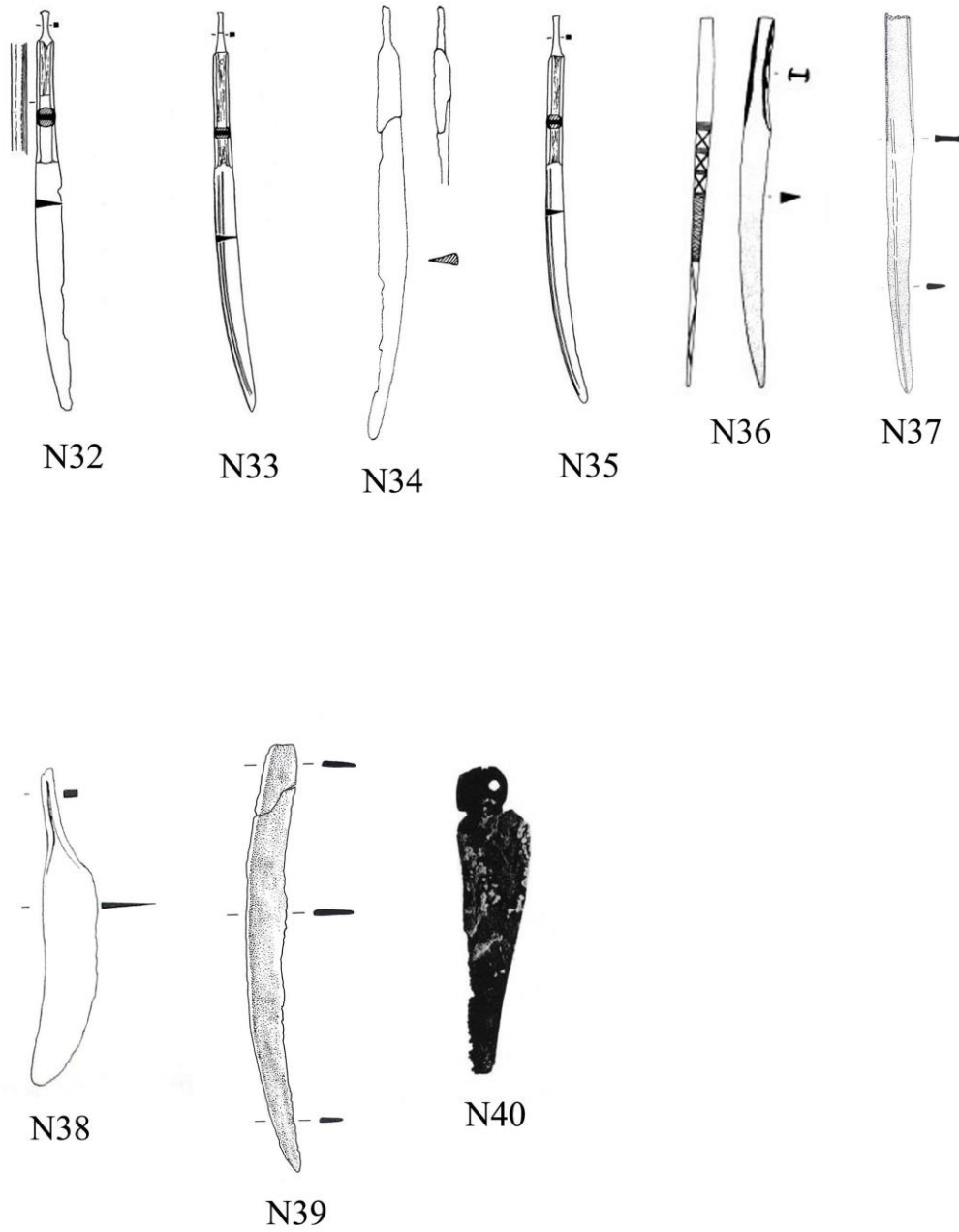
N1. Pigadia – N2. N5-N6. Ialysos – N3. Passia – N4. Apsaktiras – N7. Eleona – N8-N10. Langada – N11. Serraglio – N12. Asklépeion – N13. Thermi – N14-N15. Emporio.

Tab.14

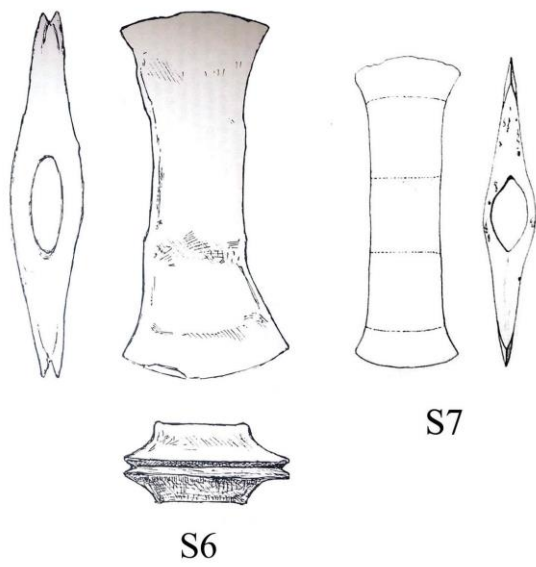
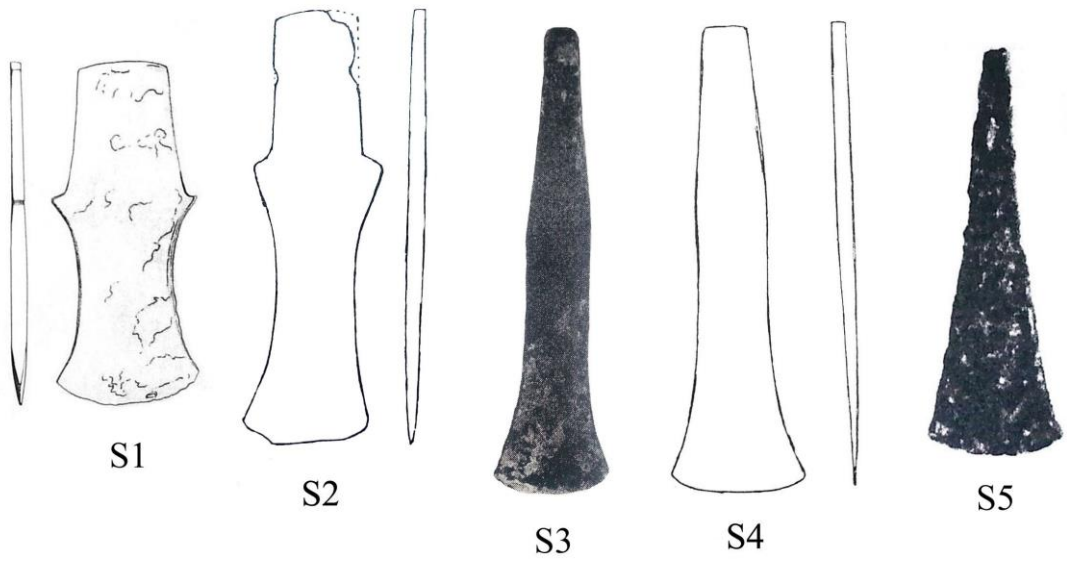
N16-N18. Panaztepe – N19-N26. N29-N30. Trója – N27. N31. Ialysos – N28. Pylona.

Tab.15

N32. N38. Pylona – N33. Ialysos – N34. Apsaktiras – N35. Kolophón – N36. Panaztepe – N37. N39.
Besik-Tepe – N40. Trója.

Tab.16

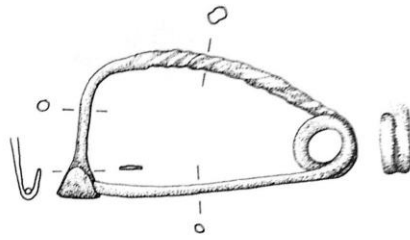

S1. S7. Ialysos – S2. S5-S6. Serraglio – S3. Lanagada – S4. Asklépeion.

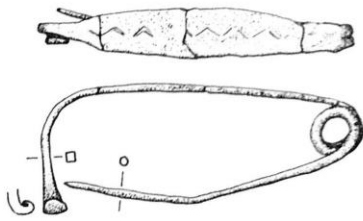
Tab.17

Sp1

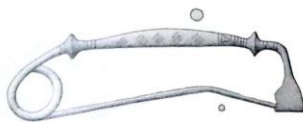
Sp2

Sp3

Sp4

Sp5

Sp6

Sp7

Sp8

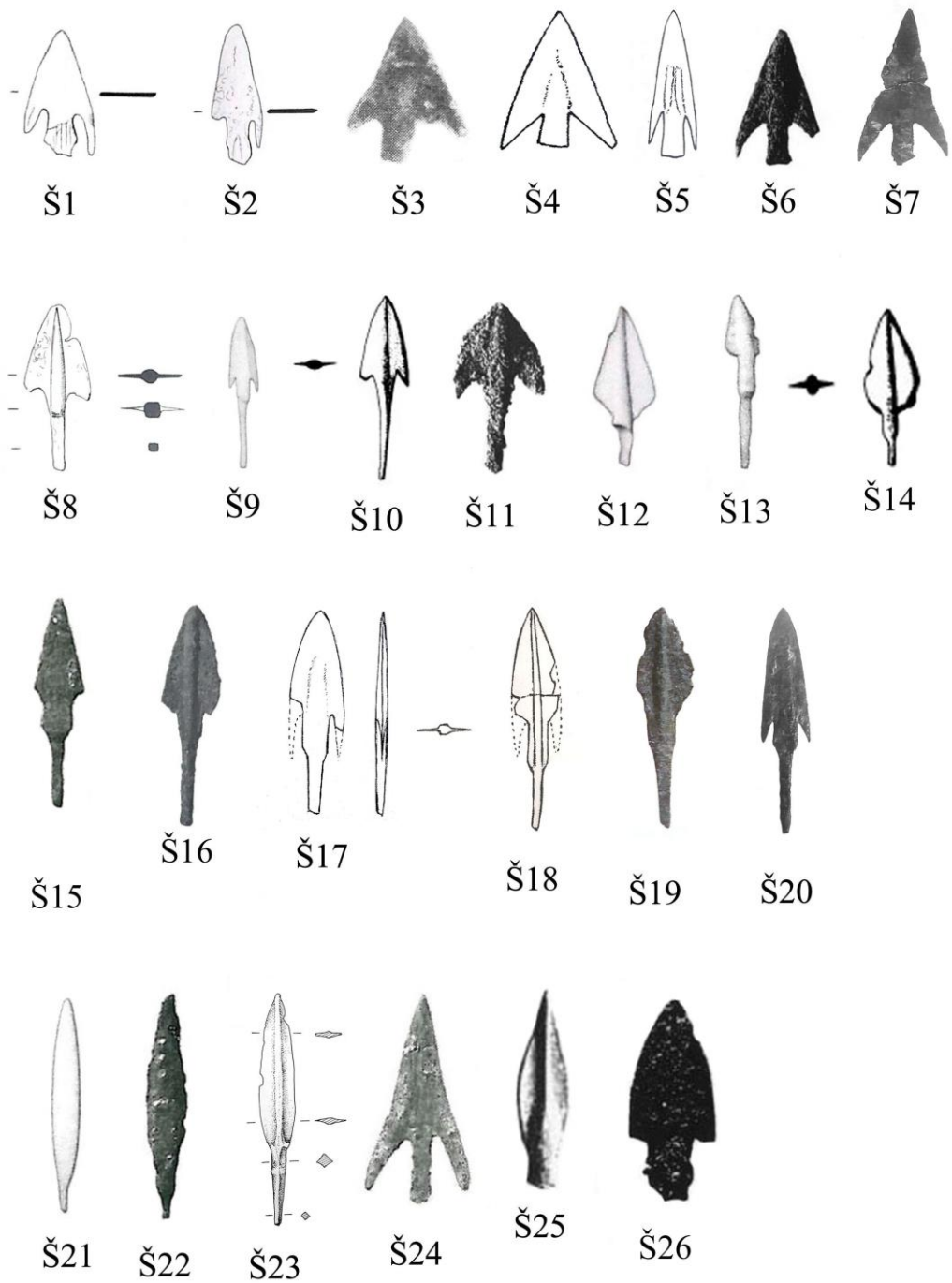
Sp9

Sp10

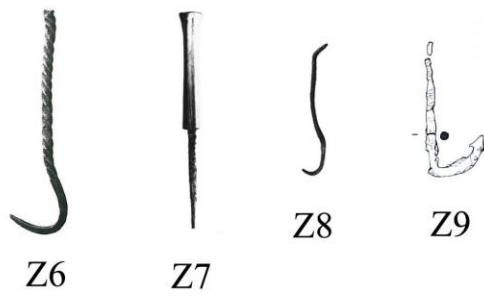
Sp1. Pylona – Sp2-Sp4. Trója – Sp5. Sp9. Langada – Sp6-Sp8. Ialysos – Sp10. Emporio.

Tab.18

Š1-Š2. Š8-Š9. Š12. Š21. Ialysos – Š3-Š5. Š17-Š18. Langada. Š6-Š7. Š11. Š19-Š20. Š23. Š25-Š26.
Trója - Š10. Š14. Panaztepe – Š13. Kato Phana - Š15. Š22. Š24. Thermi – Š16. Passia.

Tab.19

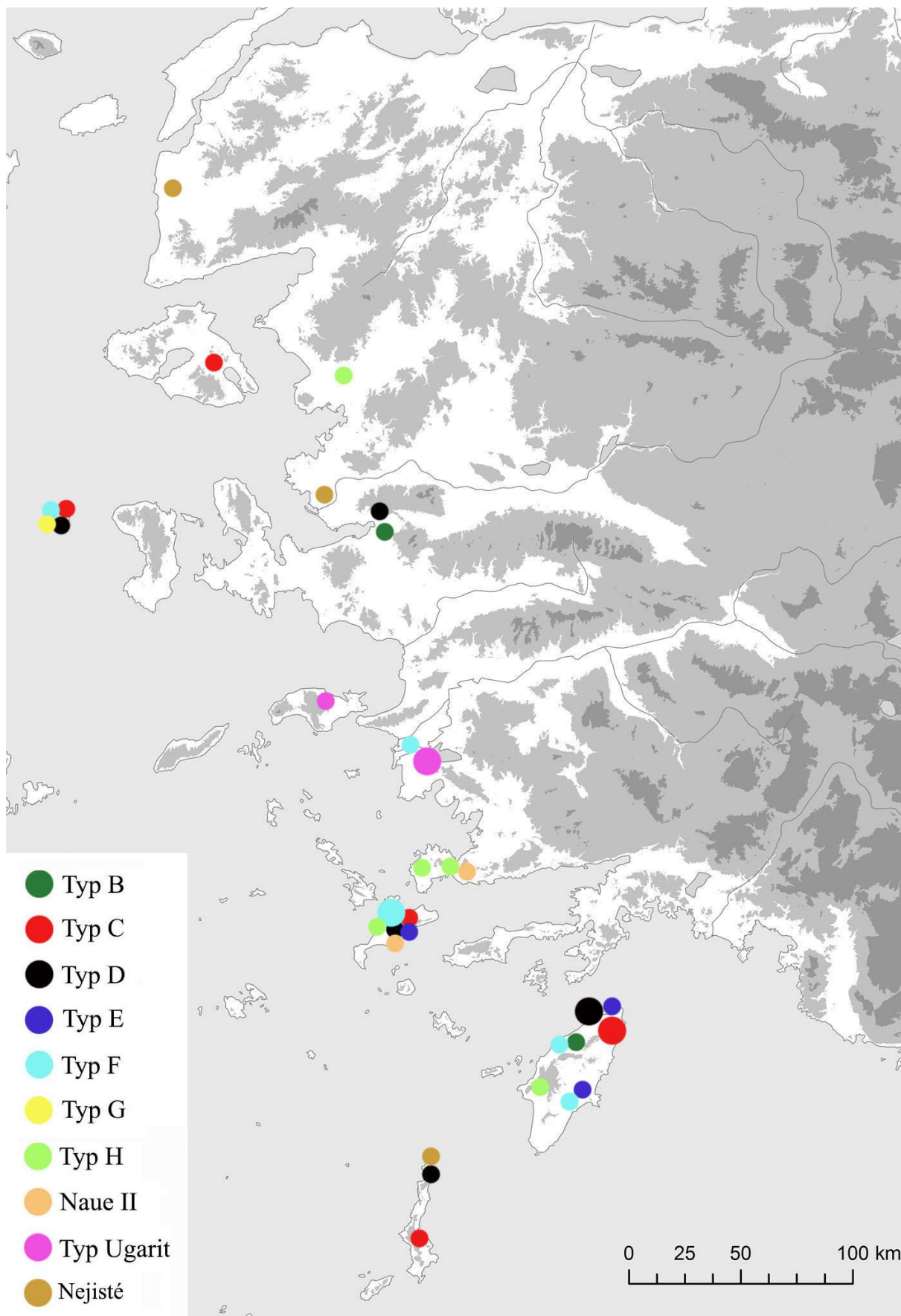

Z1. Ialysos – Z2. Z4-Z5. Langada – Z3. Serraglio - Z6. Trója – Z7. Kattavia – Z8. Emporio – Z9. Thermi.

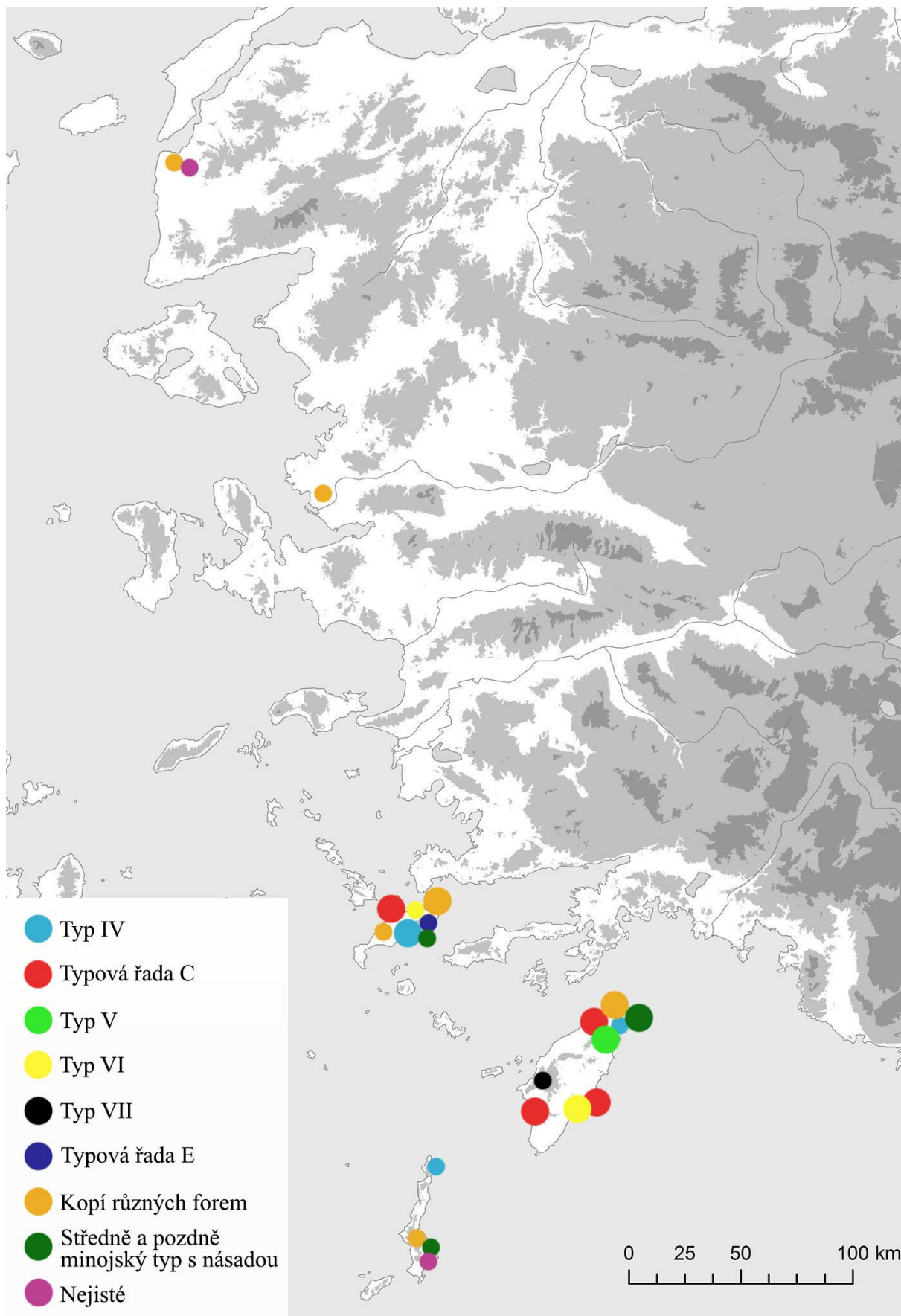
Mapy

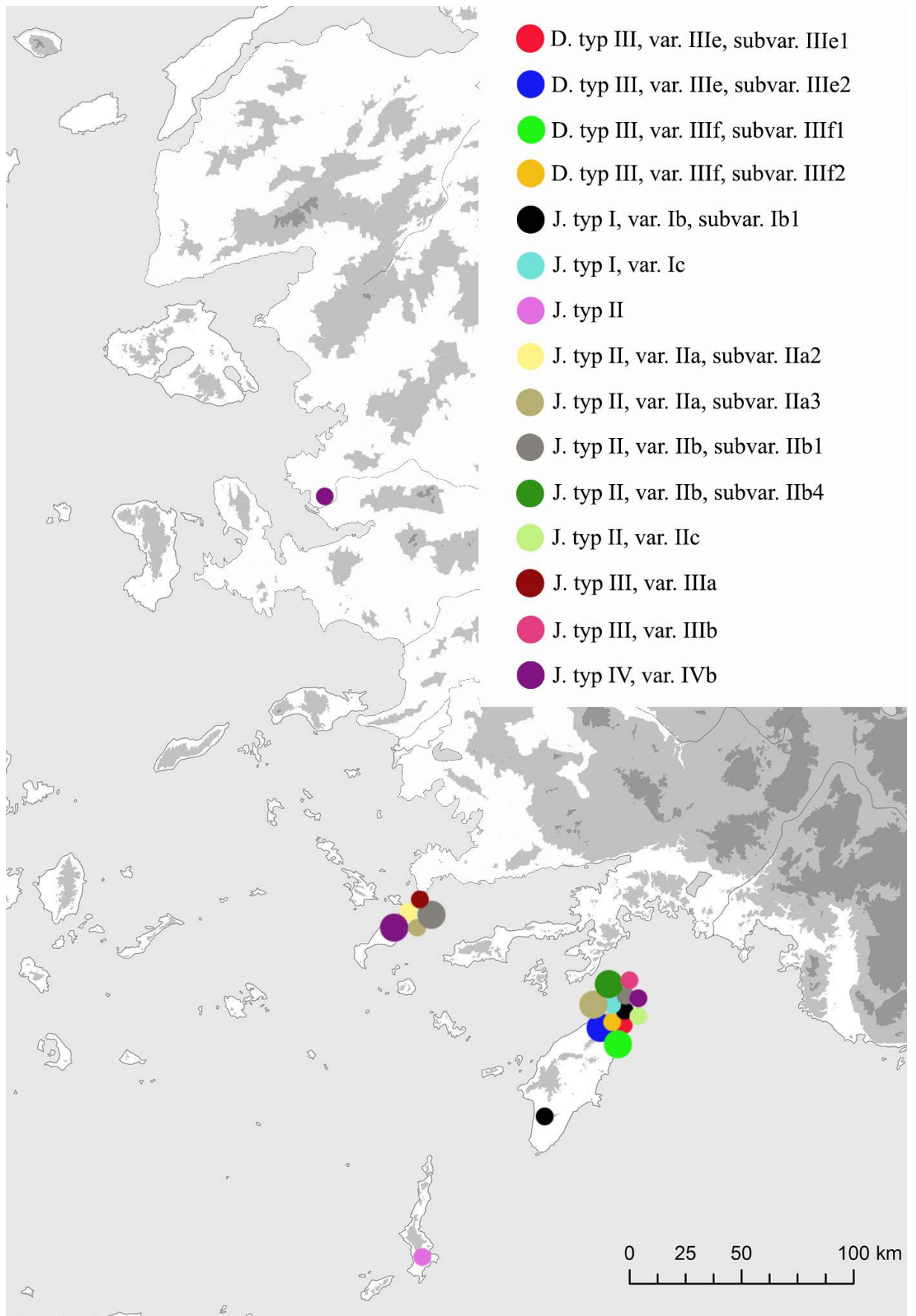
Map. 1. Lokality s nálezy kovů z rozhraní (autor: Miloš Roháček).

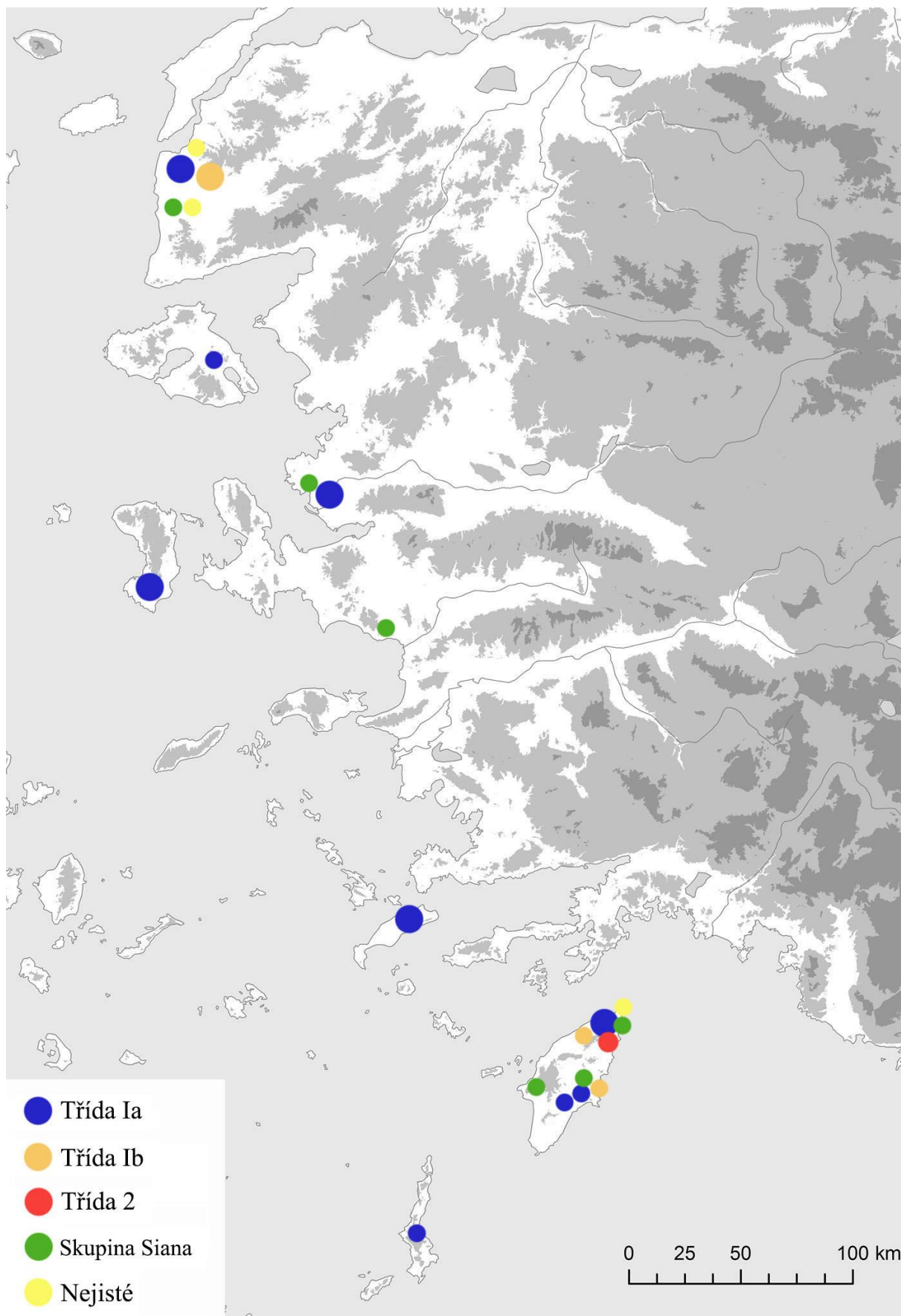
Map. 2. Lokality s nálezy mečů (autor: Miloš Roháček).

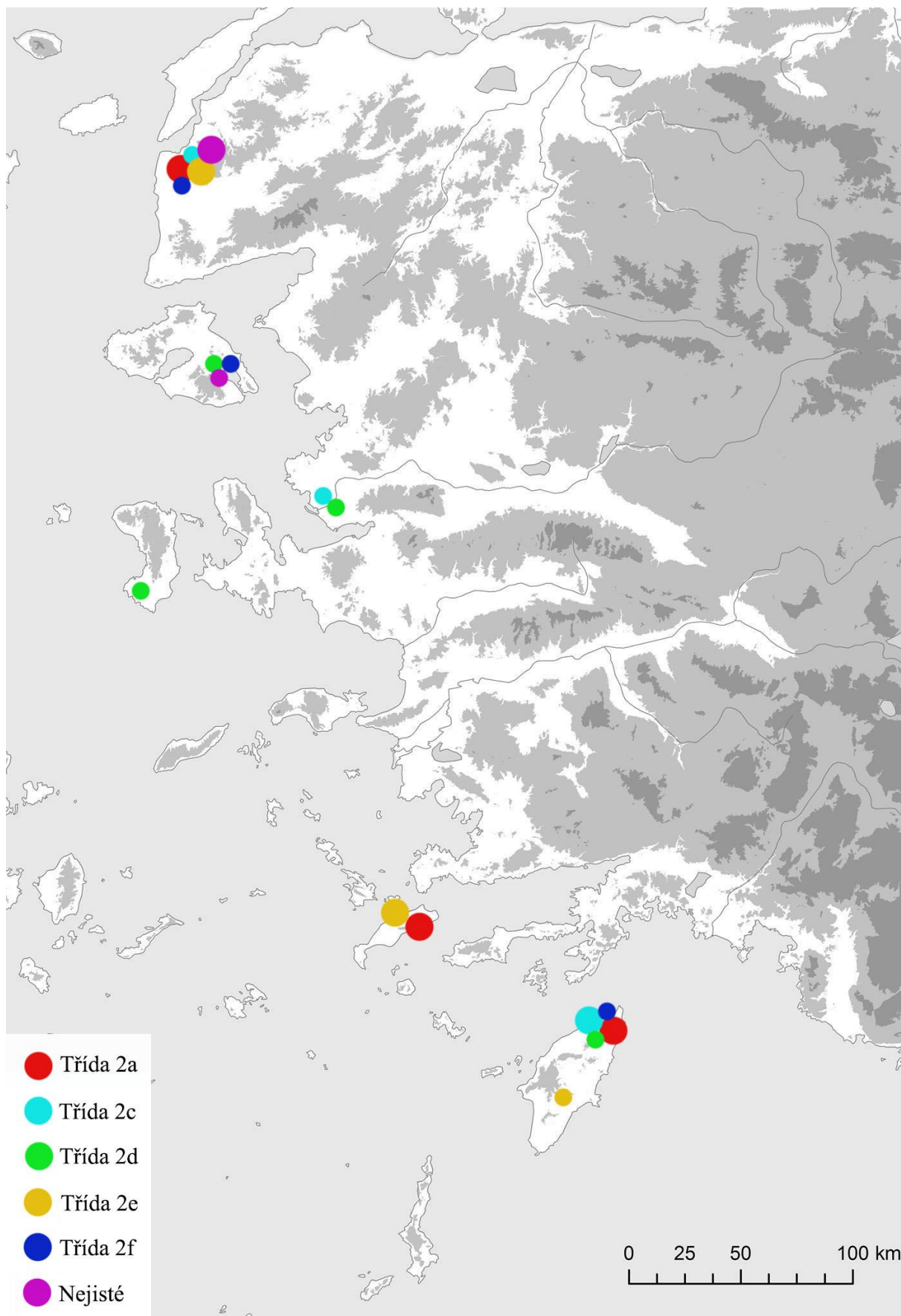
Map. 3. Lokality s nálezy kopí (autor: Miloš Roháček).

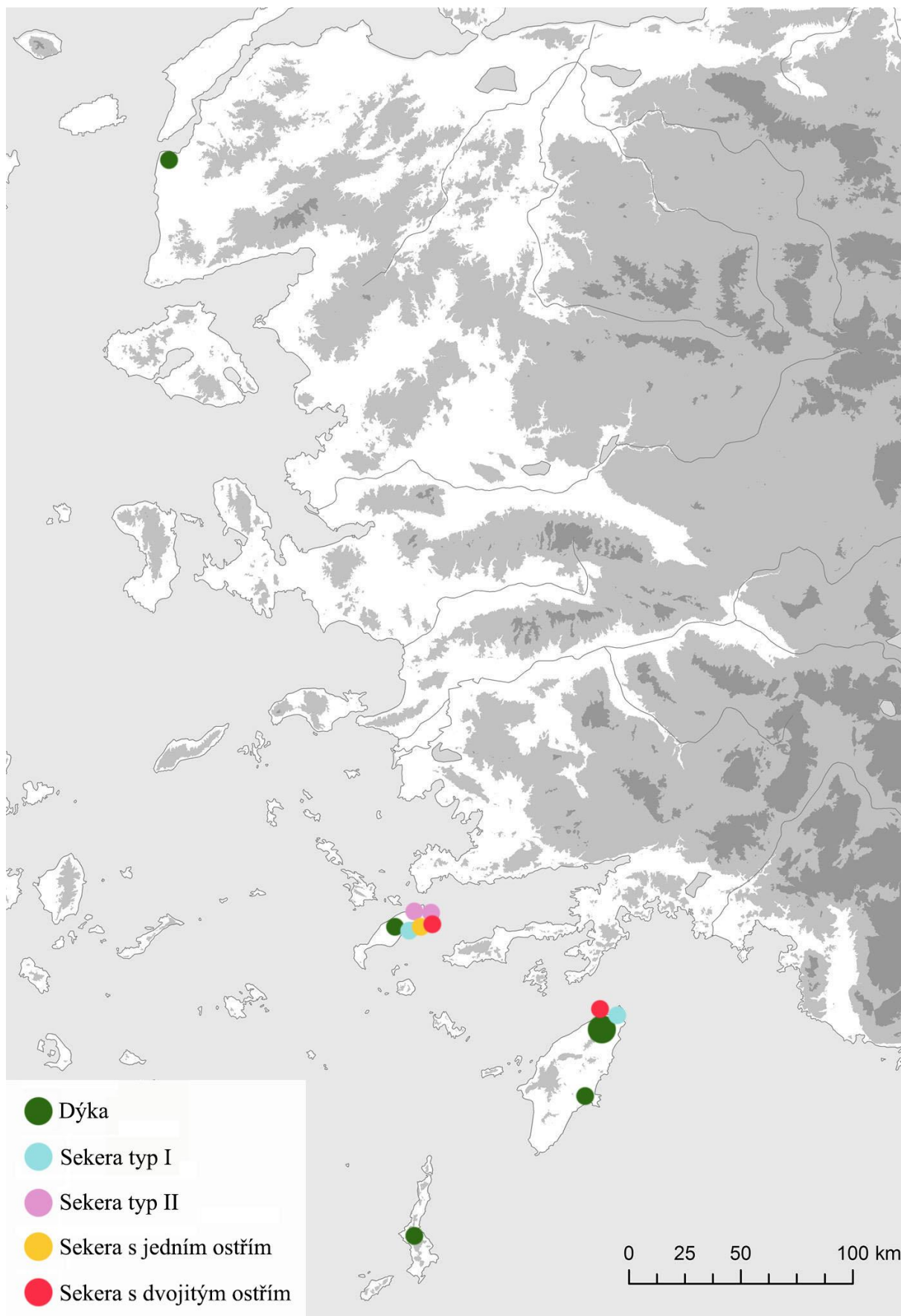
Map. 4. Lokality s nálezy břítve (autor: Miloš Roháček).

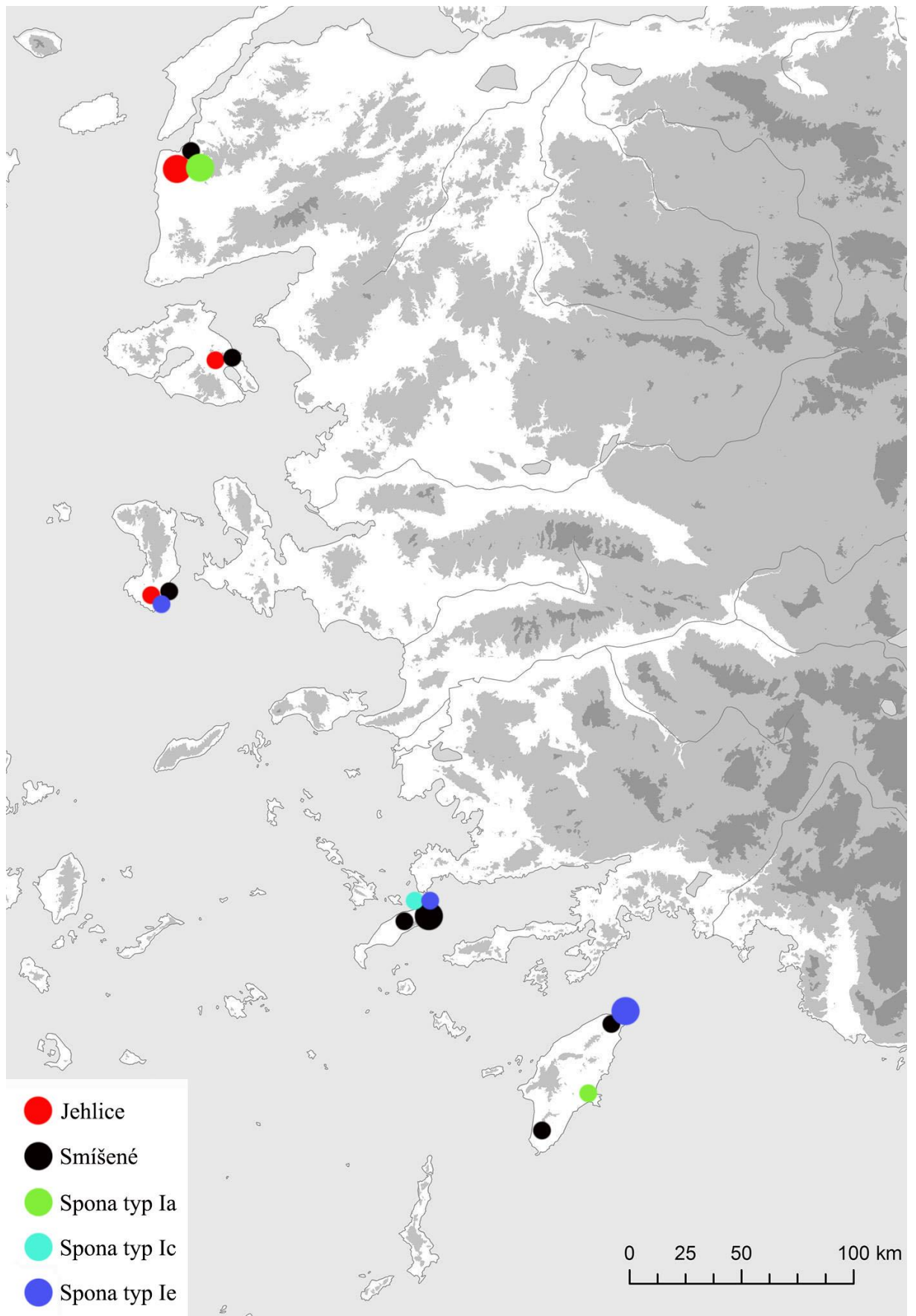
Map. 5. Lokality s nálezy nožů (autor: Miloš Roháček).

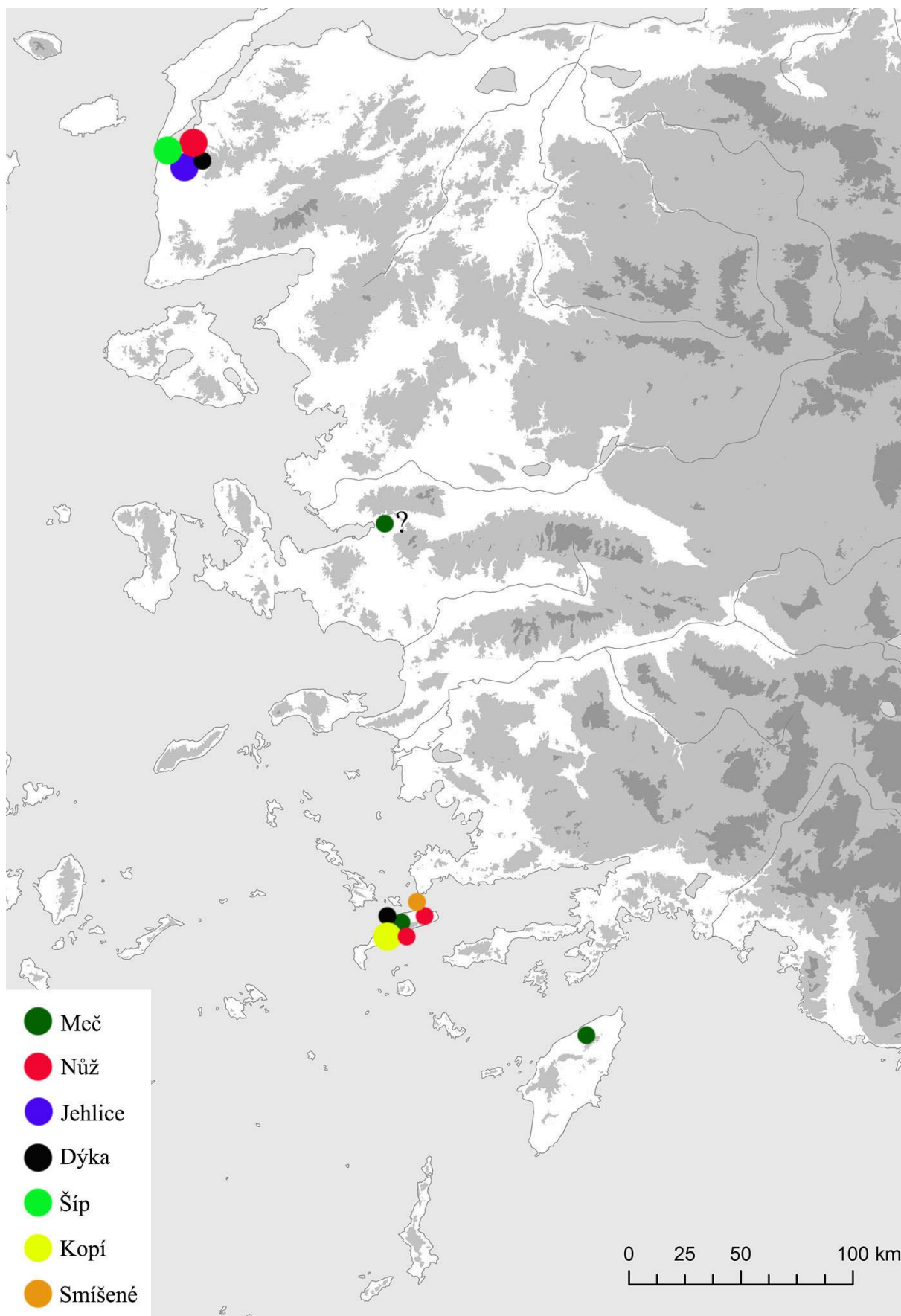
Map. 6. Lokality s nálezy šípů (autor: Miloš Roháček).

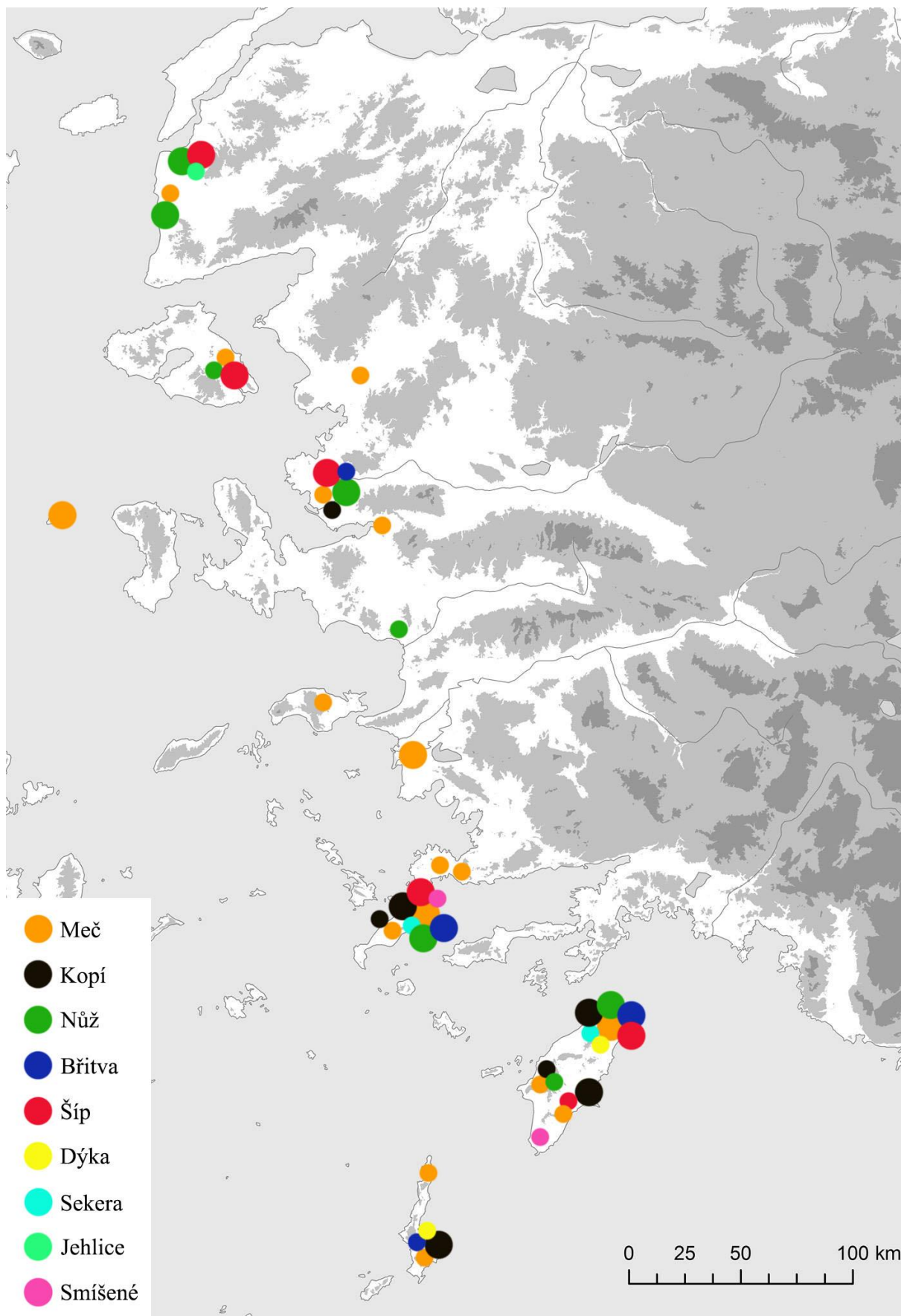
Map. 7. Lokality s nálezy dýk a seker (autor: Miloš Roháček).

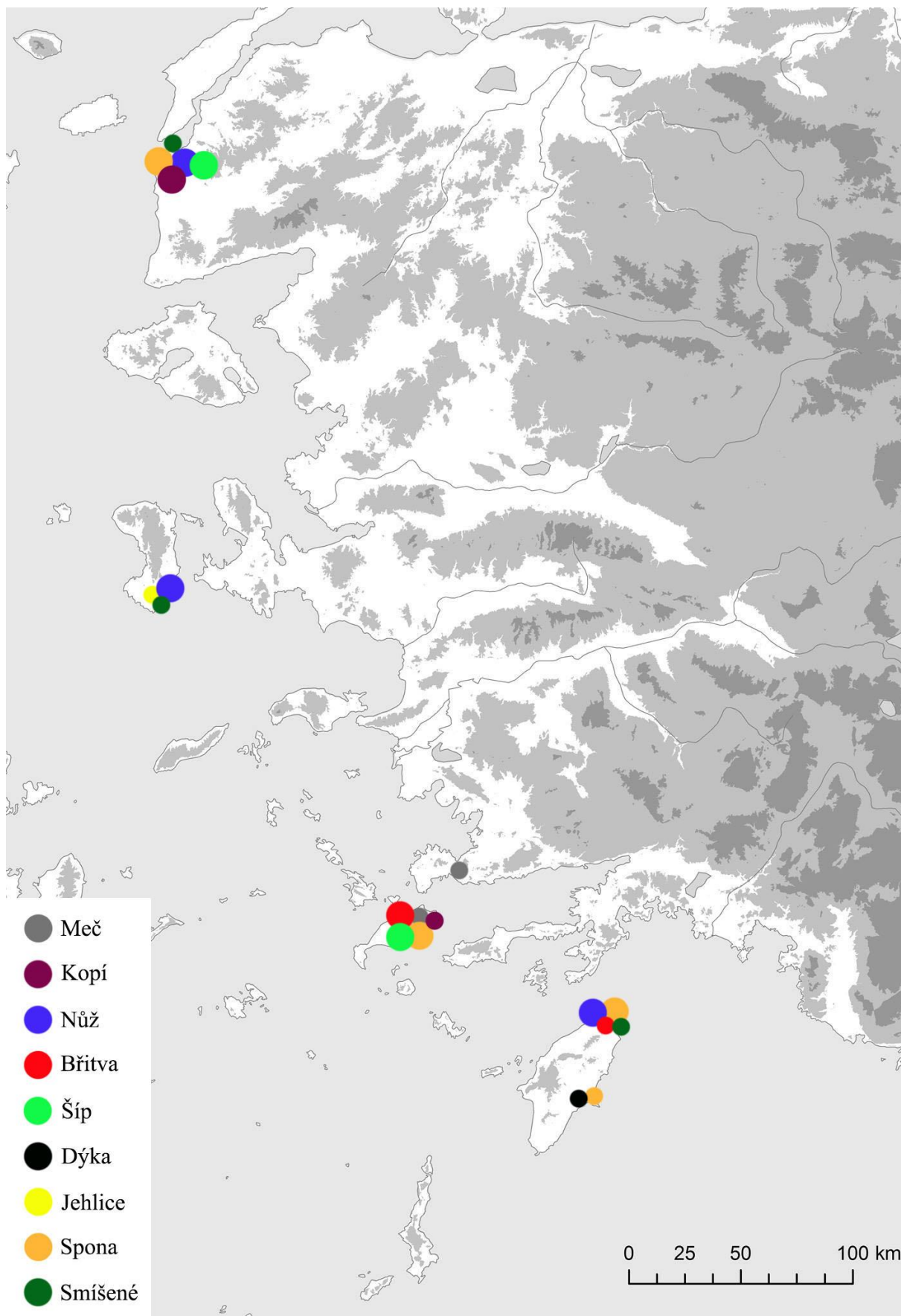
Map. 8. Lokality s nálezy jehlic, spon a smíšených předmětů (autor: Miloš Roháček).

Map. 9. Distribuce předmětů v MM-LBA 1 (autor: Miloš Roháček).

Map. 10. Distribuce předmětů v LBA 2 (autor: Miloš Roháček).

Map. 11. Distribuce předmětů v LBA 3 (autor: Miloš Roháček).